

1330. Састанак, 28. новембар 2018. године

10 Правна питања

10.4 Европска повеља о регионалним или мањинским језицима

ц. Четврти извештај Комитета експерата у вези са Србијом

Тачка коју ће разматрати ГР-Ј (Група известилаца за правна питања) на свом састанку 22. новембра 2018. године

У складу са чланом 16. став 3. Повеље, Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима подноси свој Четврти извештај о примени Повеље у Србији, Комитету министара Савета Европе. Извештај садржи предлоге за препоруке које ће Комитет министара упутити Србији. Влади Србије дата је могућност да да коментаре на садржај, у складу са чланом 16. став 3. Повеље.

Европском повељом о регионалним или мањинским језицима предвиђен је контролни механизам за процену начина на који се Повеља примењује у Земљи потписници у циљу да се, када је то потребно, дају препоруке за унапређење њихових закона, политика и пракси. Централни елемент ове процедуре је Комитет експерата, успостављен у складу са чланом 17. Повеље. Његова главна сврха је да извештава Комитет министара о својој евалуацији усклађености Земље потписнице са њеним задацима, да испита реално стање регионалних или мањинских језика у Земљи потписници и, када је потребно, подстакне Земљу потписницу да постепено достигне виши степен посвећености.

Како би олакшао овај задатак, Комитет министара је усвојио, у складу са чланом 15. ставом 1. облик периодичних извештаја који Земља потписница подноси Генералном секретару. Овај облик извештаја захтева од Земље потписнице да достави преглед конкретне примене Повеље, опште политике о језицима заштићеним у складу са Делом II и, детаљније, све мере које су предузете за примену одредби одабраних за сваки језик који је заштићен у складу са Делом III Повеље. Први задатак Комитета експерата је самим

---

¹ Овај документ је класификован као ограничен на дан издавања. У складу са одлуком заменика (CM/Del/Dec(2001)765/10.4), након разматрања од стране Комитета министара документ ће бити декласификован.

тим да испита информације садржане у периодичном извештају које се односе на све релевантне регионалне или мањинске језике на територији дате Земље потписнице. Земља потписница објављује периодични извештај у складу са чланом 15. ставом 2.

Улога Комитета експерата је да врши евалуацију постојећих правних аката, уредби и реалне праксе која постоји у свакој Земљи потписници о њеним регионалним или мањинским језицима. У складу са тим Комитет је успоставио своје методе рада. Комитет експерата прикупља информације од надлежних органа и независних извора у оквиру Земље потписнице, како би добио правичан и тачан преглед реалне ситуације о језику. Након прелиминарних испитивања периодичног извештаја, Комитет експерата подноси, уколико је то потребно, одређен број питања свакој Земљи потписници како би прикупио додатне информације од надлежних органа поводом питања за која сматра да су недовољно разрађена у самом извештају. Након ове писмене процедуре обично следи посета на лицу места од стране делегације Комитета експерата у датој Земљи потписници. Током ове посете делегација се упознаје са органима и удружењима чији је рад блиско повезан са употребом релевантних језика и консултује надлежне органе у вези са питањима на која му је скренута пажња. Овај процес прикупљања информација осмишљен је тако да омогући Комитету експерата да што ефикасније процени примену Повеље у датој Земљи потписници.

Када оконча овај процес, Комитет експерата усваја свој извештај. Када га Комитет експерата усвоји, овај евалуациони извештај се подноси надлежним органима дате Земље потписнице који могу приложити коментаре у датом временском року. Након тога, евалуациони извештај се подноси Комитету министара, заједно са предлозима препорука које, када их усвоји, исте шаље Земљи потписници. Комплетан извештај такође садржи и коментаре које је дала Земља потписница.

САДРЖАЈ

Сажети преглед	7
Поглавље бр. 1	Стање регионалних или мањинских језика у Србији – Недавни развоји и трендови.....8
	Општи развој политика, законодавства и пракси у вези са регионалним или мањинским језицима у Србији.....9
	Ситуација појединачних регионалних или мањинских језика у Србији.....18
Поглавље бр. 2	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима и препорукама.....25
2.1	Албански језик.....25
2.1.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем албанског језика.....25
2.1.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање албанског језика у Србији.....30
2.2	Босански језик.....32
2.2.1.	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем босанског језика 32
2.2.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање босанског језика у Србији.....37
2.3	Бугарски језик.....39
2.3.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем бугарског језика 39
2.3.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање бугарског језика у Србији.....43
2.4	Буњевачки језик.....46
2.4.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем буњевачког језика.....46
2.4.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање буњевачког језика у Србији.....47

2.5	Хрватски језик.....	49
2.5.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем хрватског језика	49
2.5.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање хрватског језика у Србији.....	53
2.6	Чешки језик.....	56
2.6.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем чешког језика	56
2.6.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање чешког језика у Србији.....	57
2.7	Немачки језик.....	59
2.7.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем немачког језика.....	59
2.7.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање немачког језика у Србији.....	60
2.8	Мађарски језик.....	62
2.8.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем мађарског језика	62
2.8.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање мађарског језика у Србији.....	66
2.9	Македонски језик.....	69
2.9.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем македонског језика	69
2.9.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање македонског језика у Србији.....	70
2.10	Ромски језик.....	72
2.10.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем ромског језика	72

2.10.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање ромског језика у Србији.....	76
2.11	Румунски језик.....	78
2.11.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем румунског језика	78
2.11.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање румунског језика у Србији.....	82
2.12	Русински језик.....	85
2.12.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем русинског језика.....	85
2.12.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање русинског језика у Србији.....	89
2.13	Словачки језик.....	92
2.13.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем словачког језика.....	92
2.13.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање словачког језика у Србији.....	96
2.14	Украјински језик.....	99
2.14.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем украјинског језика.....	99
2.14.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање украјинског језика у Србији.....	103
2.15	Влашки језик.....	106
2.15.1	Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем влашког језика	106
2.15.2	Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање влашког језика у Србији.....	107
Поглавље бр. 3 (Предлози за) Препоруке Комитета министара Савета Европе.....		109

Додатак бр. 1: Инструмент ратификације.....	111
Додатак бр. 2: Коментари надлежних органа Србије.....	112

Сажети преглед

Европска повеља о регионалним или мањинским језицима (ЕПРМЈ), која је ратификована почетком 2006. године, ступила је на снагу у Републици Србији, као наследнику Државне Заједнице Србије и Црне Горе, 1. јуна 2006. године. Повеља важи за албански језик, босански језик, буњевачки језик, хрватски језик, чешки језик, немачки језик, мађарски језик, македонски језик, ромски језик, румунски језик, русински језик, словачки језик, украјински језик и влашки језик.

Србија је остварила напредак у спровођењу својих обавеза из Повеље, нарочито у вези са обуком наставника за образовање на мањинским језицима, публикацијом уџбеника и емитовањем нових радио и телевизијских програма. Међутим, такође је било и препрека као што је прекид предшколског образовања на ромском језику.

Образовање на мањинском језику као средству пружања наставе организовано је на албанском, босанском, бугарском, хрватском, немачком, мађарском, румунском, русинском и словачком језику. С друге стране, буњевачки, чешки, македонски, ромски, украјински и влашки језик се уче једино као предмет и не користе се у вртићима нити у средњем образовању.

Србија има веома висок степен заступљености мањинских језика у радио и телевизијском емитовању у Аутономној Покрајини Војводини. Међутим, приватизацијом јавних емитера смањила се понуда емитовања садржаја на мањинским језицима на локалном нивоу.

Иако се одређени број мањинских језика може користити на суду, ова могућност се ретко спроводи у пракси. На сличан начин, осим управе у Аутономној Покрајини Војводини, мањински језици се ретко користе у управним органима.

Постоје бројне културне активности на мањинским језицима подржане од стране државе.

У Србији су националне мањине заступљене у националним саветима националних мањина. Ови савети имају одређени степен аутономије и имају надлежност да покрећу иницијативе у области културе, образовања, информисаности и званичне употребе језика и писма. Међутим, потребно је појачати њихову надлежност да ефикасно промовишу мањинске језике.

Овај четврти евалуациони извештај Комитета експерата заснива се на политичкој и правној ситуацији која је доминантна у Србији у тренутку посете Комитета експерата на лице места крајем фебруара 2018. године.

Поглавље бр. 1 Стање регионалних или мањинских језика у Србији – Недавни развоји и трендови

1. Европска повеља о регионалним и мањинским језицима (у даљем тексту: „Повеља“) јесте споразум Савета Европе којим се успостављају обавезе Земаља потписница да штите и промовишу традиционалне мањинске језике државе у свим областима јавног живота: образовању, судским овлашћењима, управним властима и јавним службама, средствима јавног информисања, културним активностима и погодностима, економском и друштвеном животу и прекограничној размени. Повељу је 22. марта 2005. године потписала Србија и Црна Гора. Србија и Црна Гора је 15. фебруара 2006. године депоновала инструмент ратификације Генералном секретару Савета Европе. Повеља је ступила на снагу за Републику Србију, као наследницу Државне Заједнице Србије и Црне Горе 1. јуна 2006. године и важи за албански језик, босански језик, бугарски језик, буњевачки језик, хрватски језик, чешки језик, немачки језик, мађарски језик, македонски језик, ромски језик, румунски језик, русински језик, словачки језик, украјински језик и влашки језик. Док су буњевачки, чешки, немачки, македонски и влашки језик покривени само Делом II (члан 7.), остали језици добијају заштиту и према Делу II и према Делу III (чланови 8-14.).
2. Члан 15. (1) Повеље захтева од Земаља потписница да достављају трогодишње извештаје о спровођењу Повеље. Надлежни органи Србије поднели су свој четврти периодични извештај 15. новембра 2017. године. Овај четврти евалуациони извештај Комитета експерата заснован је на информацијама садржаних у периодичном извештају и изјавама представника говорника мањинских језика током посете на лицу места (од 26. фебруара до 1. марта 2018.) и/или поднетих у писменом облику у складу са чланом 16. (2) Повеље.
3. Поглавље бр. 1 овог евалуационог извештаја тиче се општег развоја догађаја и трендова везаних за регионалне или мањинске језике у Србији и стању ових језика. Оно се посебно бави мерама које су српски органи предузели како би одговорили на препоруке Комитета експерата и Комитета министара на крају трећег циклуса праћења као и на нова истакнута питања. Поглавље бр. 2 пружа детаљни преглед стања спровођења сваког задатка Србије у вези са датим језиком као и препорукама које су послате надлежним органима Србије. На основу ове евалуације, Комитет експерата даје, у Поглављу бр. 3, препоруке Комитету министара које ће се упутити Влади Србије, у складу са чланом 16. (4.) Повеље.

4. Што се тиче детаљне правне анализе сваког задатка, Комитет експерата се позива на свој **трећи евалуациони извештај о примени Повеље у Србији (ЕПРМЈ (2015.) 1²)**.
5. Овај извештај заснован је на политичкој и правној ситуацији која је доминантна у Србији у тренутку када је Комитет експерата вршио своју посету на лице места крајем фебруара 2018. године. Комитет експерата је усвојио овај евалуациони извештај 22. марта 2018. године.

1.1 Општи развој политика, законодавства и пракси у вези са регионалним или мањинским језицима у Србији

Употреба регионалних или мањинских језика у образовању

6. Постоје три модела образовања на мањинском језику: настава се одвија на мањинском језику, двојезично или на српском језику са могућношћу учења „матерњег језика са елементима националне културе“.
7. образовање на мањинском језику као главним средством пружања наставе организовано је на албанском, босанском, хрватском, мађарском, румунском, русинском и словачком језику. Овај образовни модел веома добро функционише и даје добре резултате. Потребно је посебно истаћи могућност образовања на русинском језику почев од вртића па до средње школе. Осим тога, немачки језик се учи двојезично у неким општинама, али не на свим нивоима.
8. Буњевачки, чешки, македонски, ромски, украјински и влашки језик се уче „са елементима националне културе“ само два сата недељно. Генерално, Комитет експерата сматра да је комбинација учења језика и упознавање са историјом и културом одређене мањине у потпуности у складу са циљевима Повеље. С друге стране, учење овог предмета са две компоненте (језиком и националном културом) само два сата недељно значи да је у пракси мање од два сата посвећено учењу језика. У том контексту, треба имати на уму да је једна од циљева образовања на мањинском језику достићи степен течног знања језика и компетенција који омогућава оном који га учи да тај језик може да користи у јавном животу, укључујући области покривене ратификацијом Повеље од стране Србије. Треба такође подржати и подстаћи пренос језика унутар породице. Према томе, подучавање мањинског језика само два сата или мање недељно не

---

²<https://rm.coe.int/16806dba33>

задовољава услове Повеље³, нарочито тамо где језик мањине није добро успостављен језик са јаком говорном заједницом. Као последица тога, надлежни органи Србије треба да повећају број сати на недељном нивоу током којих се предмет „матерњи језик са елементима националне културе“ учи.

9. Осим тога, током посете на лице места, представници националних савета националних мањина изразили су забринутост због тога што изборни предмет „матерњи језик са елементима националне културе“ треба да се такмичи са другим, популарним предметима када се бира само један предмет. Последица овога је да мање ученика бира овај предмет. Комитет експерата препоручује да се пружи могућност да се изаберу два предмета када је један предмет „матерњи језик са елементима националне културе“.
10. Законодавство Србије предвиђа висок праг за оснивање одељења мањинских језика. У основном и средњем образовању, потребно је да најмање 15 ученика или родитеља затражи оснивање ових одељења. Како је Комитет експерата исказао у свим претходним рундама праћења, овај праг је превисок за циљеве Повеље јер говорници одређеног броја мањинских језика у Србији не могу да га достигну. Ово запажање је постало још изражајније због неповољних демографских развоја ситуације током последњих година што додатно отежава успостављање ових одељења за језике који се нашироко користе као што је румунски језик. Међутим, одељења на мањинским језицима се могу организовати на захтев и мање од 15 ученика или родитеља на одобрење Министарства просвете. Као што је примећено у консултацијама Комитета експерата са националним саветима националних мањина током посете на терену, ова изузетна процедура се и даље генерално не примењује. Комитет експерата поново позива надлежне органе Србије да уведу стандардну процедуру за обавештавање родитеља и/или ученика о могућности да се оснују одељења на мањинском језику за мање од 15 ученика и паралелно спроведу подизање свести о предностима и могућностима за образовање на мањинском језику.
11. У складу са Законом о предшколском образовању, предшколско образовање се одвија на мањинском језику уколико више од 50% родитеља то тражи. Осим тога, у складу са Законом о образовању одраслих, образовање одраслих се одвија на мањинском језику уколико више од 50% уписаних полазника то затражи. Као резултат тога, ниједан мањински језик, осим мађарског, се не користи у образовању одраслих и током наставка школовања. У контексту образовања на

---

³ Видети пример 2. евалуационог извештаја Комитета експерата у вези са Швајцарском (ЕПРМЈ (2004.)6), став 44; Jean-Marie Woehrling: Европска повеља о регионалним или мањинским језивима – критички коментар, Савет Европе 2005. стр. 150.

мањинском језику, очигледно је да је праг од 50% веома висок и није у складу са Повељом. С обзиром на то да се изгледа изузетна процедура не примењује на предшколско образовање и образовање одраслих и наставак школовања, Србија би требало да измени и допуни законе како би се смањио праг од 50%.

12. Остварен је напредак у области обуке наставника и публикација наставног материјала за мањинске језике. Периодичан извештај Србије указу на то да је обука наставника доступна за скоро све језике, укључујући ромски језик. Штавише, наставни материјал је доступан на свим језицима, иако не за све фазе образовања. Комитет експерата очекује да ће постојеће спровођење Закона о уџбеницима уклонити преостале недостатке.
13. Историју и културу националних мањина уче ученици који се упишу на образовни програм на мањинском језику. Међутим, не постоји образовна стратегија за подучавање ових предмета на нивоу средњошколског образовања. Комитету експерата недостају прецизне информације о томе на који начин ученици који припадају мањинској популацији, а који живе у деловима у којима се мањински језик користи уче о историји и култури мањине којој припадају. Ово посебно важи за албански и босански језик у централној Србији. Како предмет „Немачки језик са елементима националне културе“ не постоји, информације о историји и култури немачке мањине треба да се уврсте у наставни план и програм за подучавање немачког језика као страног језика. Надлежни органи Србије треба да наставе да промовишу, у општем наставном плану и програму на свим нивоима образовања и обуке, свест о свим мањинским језицима и културама као саставном делу културног наслеђа Србије.
14. Већина мањинских језика се може изучавати на универзитетима у Србији. Потребно је уложити додатне напоре на промовисање мањинских језика Србије на овим универзитетским или њима еквивалентним установама.

Употреба регионалних или мањинских језика у правосудним органима

15. Употреба мањинских језика у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима који се тичу управних питања нпр. у захтевима и доказима формулисаних на том језику, званично је дозвољено према закону. Комитет експерата није био у могућности да прибави конкретне информације о стварној употреби мањинских језика пред правосудним органима током периода прегледа. Према томе, Комитет експерата поздравља намеру надлежних органа Србије да користе мањинске језике и писма на суду. Осим тога, Комитет експерата подвлачи да коришћење услуга тумача и преводилаца не би требало да изискује додатне

трошкове за дата лица. То се такође односи и на преводе у контексту новог система нотара, где је потребно.

Употреба регионалних или мањинских језика од стране управних органа

16. Нема назнака да локалне филијале националних управних органа користе мањинске језике или имају нацрте докумената на овим језицима.
17. Хрватски, мађарски, румунски, русински и словачки су званични језици Аутономне Покрајине Војводине. Према представницима говорника мањинских језика, могуће је поднети усмену или писмену пријаву на овим језицима покрајинским надлежним органима. Ови надлежни органи су такође превели званична документа.
18. На општинском нивоу, локални надлежни органи не користе мањинске језике на систематски начин у комуникацији са говорницима ових језика. Комитет експерата је стекао утисак да би одређене организационе мере могле да побољшају ситуацију у пракси. На пример, већина општина са вишејезичном популацијом запошљава говорнике различитих мањинских језика, и тиме омогућава употребу мањинских језика у комуникацији са јавношћу. Ови локални надлежни органи могу да уведу процедуру мобилности запослених као што је предвиђено чланом 10. (4) ц Повеље тако да званичници који говоре одређене мањинске језике могу да примене своје језичке вештине трајно или по потреби. Ангажовање и/или обука двојезичног особља би такође могло да пружи подршку стварању скуп вишејезичних званичника. Што се тиче превода званичних докумената на мањинске језике, неколико општина су превеле одређене документе. Национални и покрајински надлежни органи би могли да саставе постојеће преведене стандардне обрасце и учине их доступним свим општинама. Осим тога, преведене обрасце треба објавити на интернет страницама општина, а не да се они стварају или преносе само на захтев појединца од стране говорника мањинских језика. Горе поменуто запажање, када се изврше потребне измене, важи и за комуникацију са јавним предузећима (за електричну енергију, гас, водовод, итд.).
19. Топографски називи на мањинским језицима усвојени су на већину језика које покрива Повеља. Међутим, употреба ових назива ограничена је на знаке са називима ових места, мање често, знацима са називима улица у местима где одређена национална мањина чини значајни цео или већину становништва. Међутим, подухват да се користе називи места на мањинским језицима важи само за области која нису упоришта дате мањине. Постојећи двојезични или вишејезични знаци са иманима места и улица приказују имена на мањинским језицима у истој величини као што су имена исписана на српском језику, што

представља добру праксу. Надлежни органи Србије најавили су током теренске посете да ће учинити доступним посебан фонд који ће пружати подршку сигнализацији на мањинским језицима. Комитет експерата очекује да ће ова иницијатива олакшати постављање знакова са топонима на мањинским језицима у још места.

20. Употреба или усвајање презимена на мањинским језицима је формално могуће уколико је дати језик у званичној употреби на локалном нивоу. Генерално, делује да је могуће користити ова презимена и у пракси. Међутим, надлежни органи повремено изостављају дијакритике писма датог мањинског језика. Према томе, надлежни органи у Србији треба систематски да обавесте локалне надлежне органе о обавези коришћења личних имена на мањинским језицима у складу са изговором датог језика и, уколико је потребно, да пруже техничку подршку.
21. При депоновању инструмента ратификације из 2006. Србија и Црна Гора је изјавила да ће применити Повељу у областима у којима су регионални или мањински језици у званичној употреби. У складу са Законом о заштити права и слобода националних мањина (члан 11.), мањински језик и писмо се могу, без обзира на број говорника, увести у званичну употребу у општини где је дата национална мањина традиционално присутна. У својим ранијим евалуационим извештајима, Комитет експерата је поздравео чињеницу да су мањински језици често увођени у званичну употребу на добровољној основи, чак и у случајевима где је густина мањинске популације веома мала (нпр. 0,5%).
22. Национални савет дате националне мањине има право да покрене званичну употребу мањинског језика (видети ставове 34-35). Сви мањински језици покривени Повељом представљени су националним саветом. У четвртном циклусу праћења, национални савети националних мањина Рома, Буњеваца и Немаца наставили су консултације са локалним надлежним органима око увођења њихових језика у званичну употребу. Збирке административних образаца на српском/ромском и српском/немачком језику су објављене. Град Бујановац разматра увођење ромског језика у званичну употребу. Током теренске посете, Град Сомбор потврдио је могућност увођења буњевачког, ромског и немачког језика у неке званичне контексте (могућност подношења усмене или писмене пријаве на овим језицима локалним надлежним органима и добијање одговора на том језику; могућност подношења захтева пружаоцима јавних услуга; употреба или усвајање имена на овим језицима). Осим тога, Град Кула наговестио је постоје могућности да се користе ромски, украјински и немачки језик за подношење усмене или писмене пријаве, да се користе лична имена и топографски називи, као и школски документи на овим језицима. Комитет експерата поздравља овај

флексибилан приступ надлежних органа по питању званичне употребе мањинских језика и подстиче их да наставе са овим процесом.

Употреба регионалних или мањинских језика у медијима

23. Из перспективе информисаности, постоји импресиван дијапазон емитовања садржаја на мањинским језицима у Војводини. Јавни сервис РТВ Војводина емитује радио програме на бугарском, буњевачком, хрватском, чешком, немачком, мађарском, македонском, ромском, румунском, русинском, словачком и украјинском језику. Програм на немачком кренуо је 2006. године; програм на чешком 2018. Осим тога, РТВ Војводина емитује телевизијске програме на буњевачком, хрватском, мађарском, македонском, ромском, румунском, русинском, словачком и украјинском језику. Током теренске посете, руководство РТВ Војводина је потврдило да ће се телевизијски програми на немачком језику емитовати од септембра 2018. године.
24. Комитет експерата поздравља то што је РТВ Војводина додатно проширила своју понуду емитовања садржаја на мањинским језицима током извештајног периода и да је спровела препоруке Комитета експерата да емитује радио програме на чешком и немачком језику. За неколико мањинских језика програми РТВ Војводине представљају стуб стабилности у медијској покривености у Србији јер неке радио станице и телевизијски канали након њихове приватизације више не емитују садржаје на мањинским језицима.
25. Упркос опште позитивне слике, Комитет експерата примећује да се појединачно трајање ових телевизијских и радио програма на мањинским језицима знатно разликује. Док су програми на мањинским језицима који постоје дуже времена у веома доброј ситуацији (нпр. 720 сати/месечно), скорашњи програми махом релативно кратко трају. Недељно трајање неких програма је веома кратко (нпр. 2 сата/месечно) и превише кратко да би имало утицај на промовисање датих језика и подстакло њихову употребу. Постоји потреба да се продужи трајање неких постојећих радио и телевизијских програма РТВ Војводине.
26. Што се тиче централне Србије, јавни сервисни оператер РТВ Србија нема упоредиву понуду радио и ТВ програма на мањинским језицима. Током теренске посете, руководство РТВ Војводине изјавило је да радио програми на релевантним језицима (нарочито бугарском македонском, ромском, румунском) и телевизијски програми (македонском ромском, румунском) могу се такође добити у централној Србији путем интернета или кабла. Штавише, РТВ Војводина емитује радио програм на албанском иако се овај језик традиционално ни не користи у Војводини. Надлежни органи Србије су обавестили Комитет експерата током

теренске посете да ће обезбедити јавно емитовање садржаја на мањинским језицима у централној Србији на основу модела РТВ Војводине. Комитет експерата поздравља овај план.

27. При консултовању представника националних савета националних мањина током теренске посете, Комитет експерата је добио потврду да је приватизација јавних медија смањила локално емитовање садржаја на мањинским језицима. Као пример овога, 2015. године Комитет експерата је обавештен да је Радио Суботица престала да емитује програме на хрватском буњевачком, немачком и мађарском. Овај развој догађаја попримио је медијску пажњу широм Европе због чињенице што су за неке од ових језика програми које је емитовао Радио Суботица били једини јавни програму у читавој Србији. Према томе, 21. децембра 2015, Одбор Комитета експерата упутио је изјаву надлежним органима Србије у којем их позива да предузму кораке у циљу пружања редовног, одрживог емитовања радио програма потпомогнутог од стране државе на хрватском, буњевачком, немачком и мађарском језику у деловима у којима се ови језици говоре, посебно у пределу Бачке у Војводини. Као одговор, надлежни органи Србије су обезбедили финансирање нове локалне приватне станице. Међутим, Комитет експерата није свестан у којој мери ће нова понуда адекватно надоместити претходну понуду Радио Суботице.
28. Приватни радио и телевизијски програми емитују се на неколико језика покривених Повељом, укључујући језике из Дела II. Ово емитовање је важно јер се њиме допуњује информисаност коју пружају јавни емитери на локалном нивоу (нпр. локалне вести, извештавања о локалним догађајима). Међутим, национални савети националних мањина обично треба да се годишње пријављују за ове програме. Као резултат тога, приватни медији су нестални и често се смењују, што ствара изазов за промовисање мањинских језика. Ради решавања ове ситуације, надлежни органи Србије треба да развију, за сваки мањински језик, свеобухватни медијски план емитовања. Овај план треба да садржи постојећа јавна и приватна емитовања на радију и телевизији на датом језику и одреди које то програме је потребно проширити и/или допунити новим приватним емитовањима. Укупан циљ овог плана би требало да буде да се достигне укупно комбиновано (јавно/приватно) трајање емитовања којим се може створити ефикасан допринос промовисању језика и информисаност јавног мњења о локалним вестима у различитим областима у којима живе националне мањине.
29. Имајући на уму да се емитовање садржаја на мањинским језицима не односи на већинско становништво, надлежни органи Србије такође настављају да подстичу масовне медије на српском језику да у своје циљеве укључе уважавање, разумевање и толеранцију у вези са мањинским језицима.

30. Дневне или недељне новине објављују се на албанском, босанском, бугарском хрватском мађарском, румунском, русинском и словачком језику. Не постоје новине на ромском и украјинском језику. Што се тиче часописа, Комитет експерата се позива на своју стално тумачење према којем се „новине“ у смислу Повеље објављују дневно или барем недељно како би заправо пренеле вести. Ово тумачење сматра се релевантним у тренутку када онлајн медији ажурирају своје вести на сваких пар сати.

Употреба регионалних или мањинских језика у културним активностима

31. Постоји велика понуда културних продукција, активности, и садржаја ма мањинским језицима, које подржавају надлежни органи Србије. Директно учешће представника корисника мањинских језика у активностима и инфраструктури углавном је загарантовано преко националног савета одређене националне мањине. Међутим, што се тиче већине језика, постоји потреба да постоји већа разноликост културних активности које се не свде само на догађаје и публикације, већ коришћење мањинских језика у различитим областима (нпр. биоскопу, аудиоvizуалним садржајима, новим технологијама).

Употреба регионалних или мањинских језика у економском и друштвеном животу

32. Нема информација о томе да је употреба мањинских језика обесхрабрена када говоримо о економским активностима (приватни сектор) или друштвене установе (нпр. болнице, старачки домови). Штавише, Законом о забрани дискриминације забрањује се дискриминација против националних мањина и лица која припадају националним мањинама због језика, између осталог.

Употреба регионалних или мањинских језика у прекограничној размени

33. Иако су закључени национални и локални споразуми о прекограничној размени, Србија их не користи систематски као оквир за активности којима се промовишу мањински језици. Што се тиче већине језика, оваква сарадња би требало да се појача с циљем да се створи међународна синергија за промовисање језика.

Учешће националних мањина у спровођењу Повеље

34. Припадници националне мањине могу да изаберу национални савет у сврху колективног коришћења одређеног степена аутономије у култури, образовању, информисању и званичној употреби језика и писма. Национални, покрајински и

локални надлежни органи консултују релевантни савет када доносе одлуке о питањима у областима које су горе поменуте.

35. Комитет експерата истиче да надлежни органи Србије све више очекују од националних савета националних мањина да сnose одговорност за спровођење задатака Повеље. Док је овај приступ у складу са сврхом ових органа и као такав похвалан је за учешће мањина, савети не могу да буду одговорни за неуспех у спровођењу одређених задатака. У периодичном извештају Србије, међутим, наводи се неколико пута да одређени задаци нису спроведени због тога што дати савет није преузео никакву иницијативу. Осим чињенице да надлежни органи Србије имају општу одговорност за спровођење обавеза из Повеље, такође треба имати на уму да национални савети националних мањина нису довољно финансирани и нису у стању да у потпуности изврше своју надлежност. Комитет експерата верује да надлежни органи Србије треба да наставе да оснажују националне савете националних мањина како би они постали ефикасни партнери у спровођењу Повеље. Овај процес треба да иде заједно са значајним јачањем њихових буџетских капацитета као и редовним смерницама и подстицајима у вези са релевантном акцијом. Усвајање заједничких акционих планова заснованих на Повељи може бити ефикасан начин институционализовања сарадње на спровођењу Повеље. Комитет експерата поздравља намеру надлежних органа Србије да узме у обзир проширење финансијских подршке за националне савете националних мањина како би им омогућили ефикасније спровођење њихових задатака.

Инструмент ратификације

36. Током четвртог као и свих претходних циклуса праћења, представници говорника језика покривених само Делом II Повеље изразили су заинтересованост за заштиту својих језика у Делу III. У том контексту, Комитет експерата подсећа да су надлежни органи Србије изјавили да узимају у обзир спровођење Повеље као процеса који може да доведе до спецификације језика из Дела III. Комитет експерата поздравља динамичан приступ који су заузели надлежни органи Србије за инструмент ратификације и подстиче их да наставе да предвиђеним корацима у сарадњи са говорницима.

Нови закони који се односе на националне мањине и мањинске језике

37. Комитет експерата је свестан да ће Закон о заштити права и слобода националних мањина, Закон о званичној употреби језика и писма и Закон о Националним саветима националних мањина бити измењени и допуњени касније у 2018. години.

Међутим, Комитет експерата није добио нацрт измена и допуна пре усвајања овог евалуационог извештаја и зато није у позицији да их у овој фази коментарише.

1.2 Ситуација појединачних регионалних или мањинских језика у Србији

38. Настава на **албанском** (што је покривено Деловима II и III Повеље) остаје доступна у предшколском, основном као и у техничком и стручном образовању и васпитању. Број уџбеника који су доступни за наставу на албанском се повећао, али су пријављени проблеми који се тичу дужине трајања процедуре увоза. Језик није присутан за образовање одраслих нити за наставак образовања. Универзитет у Београду нуди курс за студирање албанског језика. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче албанског језика. Званично, могуће је користити албански језик на суду. Исти закључак се може извести и за усмено и писмено коришћење језика у управним органима. Двојезични документи доступни су општини Прешево. Употреба презимена је обезбеђена као и двојезични изводи из матичне књиге рођених. Међутим, према извештајима, у бројним случајевима, надлежни органи не консултују родитеље у вези са ортографијом имена. Након приватизације, две јавне медијске куће сада емитују садржаје на албанском језику. Штавише, бројне приватне медијске куће опслужују територију где се користи албански језик. Што се тиче културних активности и садржаја, програма суфинансирања као и програме подршке засноване на надметању успостављају надлежни органи. Прекограничне активности којима се промовише албански језик организују је једино на локалном нивоу.
39. Настава на **босанском** (покривена Деловима II и III) делимично је обезбеђена у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању. Број ученика који похађају наставу на босанском језику у гимназијама у Сјеници и Тутину значајно је порастао. Босански језик не постоји у техничком и стручном образовању, нити у образовању одраслих. Број уџбеника који су у понуди за наставу на босанском језику је порастао. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче босанског језика. Званично, могуће је користити босански језик на суду и у локалним надлежним органа. У општинама Нови Пазар и Сјеница, називи установа, имена улица и насеља такође су исписани на босанском језику. Употреба личних имена на босанском језику је званично обезбеђена. Личне карте на латиничном писму такође се издају. Јавни медијски сервис не нуде телевизију или радио на босанском језику. Након приватизације, две приватне медијске куће сада емитују садржаје на босанском језику. Србија и Босна и Херцеговина су 2010. године потписале споразум о образовању, култури и спорту. Међутим, нису добијене информације о примени овог споразума током извештајног периода.

40. Двојезично предшколско образовање се спроводи на српском и **бугарском језику** (покривено Деловима II и III). Основно и средње образовање доступно је на бугарском језику. Међутим, курсеви бугарског језика нису организовани за образовање одраслих или наставак образовања. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче бугарског језика. Што се тиче кривичних поступака, пријављени су случајеви у којима је бугарски језик коришћен од стране оптуженог или да су захтеви и докази давани на овом језику. Није било случајева усменог или писменог подношења захтева на бугарском језику пред локалним управним органима. Употреба или усвајање презимена на бугарском језику формално су дозвољени. РТВ Србије не нуди садржаје на бугарском језику. Приватне компаније настављају да емитују садржаје на бугарском. Што се тиче културних активности и садржаја, програме који су суфинансирани као и програме подршке засноване на надметању успостављају надлежни органи, а филмови се превode на бугарски у овом оквиру. Билатерални споразум закључен са Бугарском 1956. године покрива сарадњу у области образовања и културе.

41. Рад на стандардизацији **буњевачког језика** (покривен Делом II) настављен је током извештајног периода. Он подразумева истраживање историјски штампаног материјала и стварање речника, граматике и ортографије буњевачког језика. У основном образовању, предмет „Буњевачки језик са елементима националне културе“ учи 429 ученика се у Сомбору и Суботици (2016.). Радио програми на буњевачком језику се емитују на РТВ Војводини као и на две друге радио станице (158 сати месечно). Осим тога, постоје три телевизијска програма на буњевачком језику, укључујући РТВ Војводине (10 сати месечно). Иако стандардизација буњевачког језика и даље није препозната од стране надлежних органа, значајан број новости и културних часописа се објављује на буњевачком, укључујући и часописе за младе. Надлежни органи пружају подршку културним активностима на буњевачком језику.

42. образовање на **хрватском језику** (покривено Деловима II и III) доступно је у једној предшколској установи у Суботици. Основно, средње и техничко образовање организовано је на хрватском језику. Језик није присутан у образовању одраслих или наставку образовања. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче хрватског језика. Званично, могуће је користити хрватски језик на суду. У јединицама локалне самоуправе где је хрватски у званичној употреби, називи установа, имена улица и насеља такође се исписују на хрватском језику. РТВ Војводина наставља са емитовањем садржаја на хрватском језику. Број суфинансираних програма, програма који су засновани на надметању за приватне медије на хрватском језику био је мали током периода

праћења. Бројни штампани часописи објављују се на хрватском језику, недељне новине уз подршку надлежних органа Војводине објављују се у две општине. Међувладина заједничка комисија Србије и Хрватске редовно усваја препоруке за владу у области мањинских језика. Следећи препоруку Заједничке комисије 17 уџбеника је објављено на хрватском језику 2016. године. Прекогранична сарадња успостављена је између универзитета две земље и између српских и хрватских општина.

43. Што се тиче **чешког језика** (покривен Делом II), предмет „Чешки језик са елементима националне културе“ учи се у основном школама у две општине; 2016. године овај предмет је учило 63 ученика. Међутим, чешки језик се не користи у предшколском образовању као и у средњошколском. Национални савет чешке националне мањине још увек није покренуо образложење образовног плана и програма за ове нивое образовања. Због тога учење чешког на нивоима који није основно образовање тренутно није у понуди породицама у истраживањима спроведеним пре почетка школске године. Чешки језик се може студирати на Филолошком факултету у Београду. Осим тога, чешки језик је званични језик у Белој Цркви. Званично је могуће користити чешки језик на Основном суду у Вршцу, као и на Вишем суду. Међутим, у пракси, чешки се не користи у локалној управи или у локалним правосудним органима. Радио програме на чешком емитује Радио Бела Црква 1 сат недељно, и од фебруара 2018. године, и РТВ Војводина 30 минута на двонедељној бази посвећује чешком језику. Телевизијски програм на чешком језику *Besede Češke* који емитује ТВ Банат прекинут је током извештајног периода због недостатка средстава. Тренутно, нема телевизијских програма који се емитују на чешком језику. Национални савет чешке националне мањине је 2016. године почео са издавањем двојезичног месечника (*Češka Beseda*). Надлежни органи су подржали културне активности на чешком језику. Србија и Чешка су 2016. године потписале споразум о сарадњи у области културе, образовања, науке, младих и спорта. Члан 14. овог споразума, између осталог, наводи обавезу промовисања чешког језика, наслеђа и културе у Србији. До сада никакве активности се нису спроводиле у оквиру овог споразума.

44. Двојезично образовање на **немачком језику** (покривено Делом II) заједно са српским или мађарским доступно је у предшколском образовању (Нови Сад, Суботица), основном образовању (Суботица) и средњем образовању (Нови Сад, Ниш). Од септембра 2018. године, двојезично предшколско образовање биће доступно и у Сомбору. Потражња за двојезичним образовањем постоји у још општина, посебно у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сремској Митровици, Сремским Карловцима и Зрењанину. Немачки је се такође учи и као први или други страни језик. РТВ Војводина је 2016. покренула радио програм на немачком језику који траје 30 минута недељно, а намерава и да почне са емитовањем телевизијског програма на немачком од септембра 2018. Међутим, немачки

програм на Радио Суботици је прекинут 2015. године због приватизације радио станице и још увек није успостављен. Национални савет немачке националне мањине увиђа потребу за емитовањем приватних радио програма на немачком језику у Суботици, Апатину, Кикинди и Зрењанину. Што се тиче штампаних медија на немачком језику, постоје два часописа (*Fenster, Guck mal*) али они је објављују само на годишњем нивоу због мањка стабилног финансирања. Према томе, Национални савет немачке националне мањине је предложио редовно објављивање електронских новина на немачком језику. Локална удружења мањина организују културне активности на немачком језику.

45. Предшколско, основно и средње образовање и васпитање доступно је на **мађарском језику** (покривено Деловима II и III). Нови програми су покренути 2016. године у области образовања одраслих; међутим, број уписаних полазника и даље је мали. Пријемни испити за Правни факултет Универзитета у Новом Саду и даље не постоје на мађарском језику. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче мађарског језика. Званично, могуће је користити мађарски језик на суду, међутим, није било пријављених случајева у којима се мађарски језик користио. Национални савет мађарске националне мањине нуди превод званичних докумената за упис у школу о сопственом трошку, уколико локални или национални надлежни органи то не обезбеде. У јединицама локалне самоуправе где је мађарски у званичној употреби називи установа, имена улица и насеља исписани су двојезично. РТВ Војводина емитује садржаје на мађарском језику. Након приватизације, неки приватни сервиси су наставили са емитовањем садржаја на мађарском језику преко финансирања Националног савета мађарске националне мањине и финансирања из иностранства. Превод различитих књижевних дела на мађарски суфинансирају надлежни органи. На основу споразума Србије и Мађарске о заштити права мањина у обе земље, Међувладина заједничка комисија за мањине редовно се састаје и усваја препоруке за две владе.

46. Што се тиче **македонског језика** (покривен Делом II), током извештајног периода, предмет „Македонски језик са елементима националне културе“ уведен је у основно образовање и васпитање у централној Србији, наиме у Лесковцу 2015. и у Владичином Хану и Врању 2016. године. Међутим, Национални савет македонске националне мањине не планира увођење наставе македонског језика у предшколском и средњем образовању. Македонски језик се може студирати на универзитетима у Београду и Новом Саду. Радио програми на македонском језику се између осталог емитују у Лесковцу и Врању укупно 10 сати месечно. Осим тога, постоје два телевизијска програма која се емитују четири сата месечно. Надлежни органи Србије пружају подршку публикацији часописа и књига као и културне

активности на македонском језику. Међутим, македонски језик се не промовише у оквиру прекограничне сарадње.

47. Током извештајног периода, употреба **ромског језика** (покривен Деловима II и III) у предшколском образовању и васпитању је прекинута. Ромски језик се учи у основним школама. Нови уџбеници за други и трећи разред основне школе тек треба да се штампају. Начињени су кораци у области обуке наставника основне школе. Поред Војводине, настава ромског језика са елементима националне културе недавно је уведена у као изборни предмет у одређеном броју основних школа у централној Србији. Ромски језик не постоји у средњем образовању нити у образовању одраслих. У вишем образовању, ромски језик постоји на Филолошком факултету Универзитета у Београду, иако не као засебан предмет. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче ромског језика. Што се тиче кривичних поступака, спорадични случајеви су пријављени у којима је коришћен ромски језик од стране оптужених. Упркос завршене стандардизације језика, правни текстови нису преведени на ромски језик. Административни обрасци постоје на ромском језику. Међутим, нема напретка по питању употребе ромског језика у надлежним органима, управни органи не издају званична документа на ромском језику. Не постоје недељне или дневне новине на ромском језику, иако постоје периодична издања. РТВ Војводина нуди радио и ТВ програме на ромском језику који су доступни у Војводини. У централној Србији, приватне радио станице емитују садржаје на ромском.
48. Предшколско образовање само на **румунском језику** (покривен Деловима II и III) или двојезично остаје доступно у неколико предшколских установа у Војводини. Међутим, не постоје вртићи у источној Србији у којима се користи румунски језик. У основном образовању, настава на румунском језику је доступна у девет општина у Војводини. Осим тога, румунски језик се учи као предмет у неколико основних школа у Војводини и источној Србији. У средњем образовању, румунски језик се учи у једној средњој школи у Војводини. У источној Србији, у две средње школе се румунски учи као предмет. Румунски је језик наставе у једној техничкој школи у Војводини док се у источној Србији учи као предмет. Румунски језик се не учи у оквиру образовања одраслих нити наставка образовања. Што се тиче законодавних органа, не постоје случајеви који су пријављени у којима је коришћен румунски језик. У Војводини, румунски језик је званични језик на покрајинском нивоу и у неколико општина. У покрајинским надлежним органима румунски језик се користи, али на локалном нивоу то је редак случај. У јавним медијима, РТВ Војводина емитује радио и ТВ програме на румунском језику који се у одређеној мери емитују и у источној Србији. Број приватизованих локалних медијских кућа такође користи овај језик. На основу препорука Међувладине заједничке комисије за мањине Србије и Румуније, предмет Румунски језик са

елементима националне културе уведен је у основне и средње школе у источној Србији. Осим тога, на основу друге препоруке, надлежни органи Србије настављају да пружају образовање и васпитање на румунском језику у оним одељењима основних школа где је број ђака и мањи од 15. постоје транснационалне размене којима се промовише румунски језик.

49. Предшколско, основно и средње образовање и васпитање доступно је на **русинском језику** (покривен Деловима II и III). Овај језик не постоји у техничком, стручном образовању као ни у образовању одраслих. У основним школама, наставни план и програм пружа могућност учења историје и културе која се тиче русинског језика. Русински језик је предмет на универзитету. Нису пријављени случајеви употребе русинског језика на суду, исто важи и са употребом русинског језика у управним органима. Комуникација на русинском језику са пружаоцима јавних услуга није могућа. У јединицама локалне самоуправе где је русински језик у званичној употреби, називи установа и насеља изражени су двојезично. РТВ Војводина емитује садржаје на русинском. Након приватизације, број приватних медијских одсека који нуде програме на русинском се смањио. Бројни пројекти су финансирани у области издавачке делатности на русинском језику.
50. Предшколско, основно и средње, техничко и стручно образовање и васпитање доступно је на **словачком језику** (покривен Деловима II и III). Установе за образовање одраслих нису пријавиле да постоји учење овог језика као предмета. У основним школама, флексибилни наставни план и програм курсева историје омогућава наставу историје и културе која се тиче словачког језика. Словачки језик као језик постоји као предмет на универзитету. Није било пријављених случајева да се словачки језик користио на суду као језик страна/оптуженог. Исто важи и да употребом словачког језика у управним органима. Употреба презимена је обезбеђена, издају се двојезични сертификати. РТВ Војводина нуди радио и телевизијске програме на словачком језику. Приватизоване медијске куће делимично настављају са емитовањем садржаја на словачком језику. Бројни програми који се заснивају на надметању у области културе суфинансирају се током извештајног периода. У међувремену, бројна књижевна дела и филмови су имали корист од програма суфинансирања којима се обезбедио превод на словачки језик.
51. **Украјински језик** са елементима националне културе изучава се у основним школама. Није покретана иницијатива да се настава одвија *на* украјинском језику (покривен Деловима II и III). Језик се не користи у предшколском, средњем техничком образовању нити у образовању одраслих. Међутим, украјински језик постоји као предмет на универзитету. Правни текстови се не преводe на украјински језик. Надлежни органи Србије и даље немају иницијативу за увођење украјинског

језика у званичну употребу на локалном нивоу у сврху примене Повеље. РТВ Војводина нуди радио и телевизијске програме на украјинском језику. Осим тога, постоји један приватни радио програм. Штампана периодична издања финансира Национални савет украјинске националне мањине и субвенционишу се из покрајинског буџета Војводине. Није било пријава за превод, синхронизацију или титловање дела Украјинаца на српски језик. На снази је споразум закључен 2013. године са Украјином о сарадњи у области образовања, али Комитет експерата није добио никакве информације о његовој примени. Споразуми о сарадњи постоје између градова Украјине и Србије.

52. Што се тиче **влашког језика** (покривен Делом II), предмет Влашки језик са елементима националне културе учи 194 ученика (2016.) у основним школама од првог до четвртог разреда у седам општина (Бор, Жагубица, Зајечар, Мајданпек, Мало Црниће, Неготин и Петровац на Млави). Постоје планови да се настави са овим предметом и у разредима од петог до осмог, и да се покрене предшколско образовање и васпитање на влашком језику. Међутим, Национални савет влашке националне мањине тренутно не планира да уводи влашки језик у средњошколско образовање, а не користи се ни у вишем образовању. Међутим, спроводи се истраживање о влашком језику. Док радио програме на влашком језику емитују четири радио станице укупно 152 сата месечно, шест телевизијских канала емитују програме на влашком укупно 185 сати месечно. Влашки језик још увек није уведен у званичну употребу. Званично образложење које је дато је да је влашки језик и даље у процесу стандардизације. Не постоје транснационалне размене за промовисање влашког језика.

Поглавље бр. 2 Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима и препорукама

2.1 Албански језик

2.1.1 Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем албанског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Комитет експерата узима у обзир задатке*:						
Члан	Задаци Србије везани за албански језик ⁴	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање албанског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање албанског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише албански језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба албанског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> • одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе албански језик • успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије албанског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да албански уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о албанском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит албанског језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом албанског језика	=				

⁴ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

7.3	<ul style="list-style-type: none"> • промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи • промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према албанском језику међу циљеве образовања и обуке • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према албанском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи албански језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на албански језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на албанском језику или значајан удео предшколског образовања на албанском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним	=					
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на албанском језику и значајан део предшколског образовања на албанском језику ⁵						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на албанском језику, значајан део основног образовања на албанском језику или наставу албанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на албанском језику, значајан део средњег образовања на албанском језику или настава албанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.d.iv	учинити доступним техничко и стручно образовање на албанском језику, значајан део техничког и стручног образовања на албанском језику или наставу албанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање албанског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду албанског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче албанског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи албански језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица				↓		
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су				↓		

⁵ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

	написани на албанском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица					
9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи албански језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи албански језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на албанском језику и кадасе ради о употреби документа и доказа на албанском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводилаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на албанском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на албанском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници албанског језика ⁶					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на албанском језику ⁷					
9.3	учинити доступним на албанском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике албанског језика		=			
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници албанског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на албанском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници албанског језика могу валидно да поднесу документ на албанском језику локалној филијали националних надлежних органа ⁸					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на албанском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике албанског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на албанском језику регионалном или локалном надлежном органу	=				
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на албанском језику				=	
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на албанском језику	=				
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на албанском језику	=				
10.3.c	омогућити корисницима албанског језика да поднесу захтев на	=				

⁶ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁷ Видети претходну фусноту

⁸ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	албанском језику пружаоцима јавних услуга					
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају знање албанског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на албанском језику				=	
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на албанском језику		↓			
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на албанском језику	=				
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на албанском језику	=				
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на албанском језику	=				
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на албанском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на албанском језику	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на албанском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на албанском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на албанском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника албанског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на албанском језику					↓
12.1.b	неговати приступ садржајима албанског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на албанском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања		↑			
12.1.f	Подстаћи директно учешће представника корисника албанског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници албанског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на албанском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу албанског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						

14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се албански језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника албанског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања				↑	
14.b	За добробит албанског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се албански језик користи у идентичном или сличном облику				=	

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

53. Периодични извештај Србије не садржи податке у вези са реалном употребом албанског језика у судским поступцима током извештајног периода. Према томе, сматра се да су одређени задаци (члан 9 (1) aii, aiii, bii, d) само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о томе да ли се правна документа прихватају на албанском језику (члан 9(2) а), нити да ли локалне филијале државних органа издају документа на овом језику (члан 10(1) с). Према Националном савету албанске националне мањине, албански језик се не користи у јавном емитовању садржаја у централној Србији. Међутим, како је Комитет експерата обавештен током теренске посете, РТВ Војводина такође емитује радио програм на албанском језику, чиме се делимично испуњава члан 11(1) aiii. Како надлежни органи Србије нису пружили информације о спровођењу задатка из члана 12. (1) а, Комитет експерата није у стању да донесе закључак о његовој испуњености. Што се тиче члана 12(1) с, једна књига и четири филма су преведени на албански, што сада делимично испуњава овај задатак. Што се тиче члана 14.а, слична је ситуација као и у трећем државном извештају, нису достављене информације о примени билатералног споразума из 1988. о сарадњи у култури и образовању који је бивша Југославија закључила са Албанијом.

2.1.2 Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање албанског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници албанског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на албанском језику у локалним филијалама националних надлежних органа**
- b. Постарати се да РТВ Србија понуди радио и телевизијске програме на албанском језику**

II. Даље препоруке

- c. Мотивисати и подстаћи понуду албанског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања.
- d. У оквиру територије на којој се албански језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче албанског језика, и за ученике који припадају већинској популацији
- e. Предузети мере којима ће се говорници албанског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- f. Обавестити говорнике албанског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на албанском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике албанског језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на албанском језику.

⁹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- i. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају албански језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- j. Скренути пажњу локалних надлежних органа на право коришћења презимена на албанском језику у складу са правописом и писмом тог језика, и ако је потребно, пружити им техничку помоћ да се обезбеди ефикасно уживање овог права.
- k. Неговати приступ садржају на другим језицима насталог на албанском језику пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- l. Неговати приступ садржају на албанском језику насталог на другим језицима пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- m. На територији која није она у којој се албански језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на албанском језику.
- n. Подстаћи редовне активности којима се промовише албански језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.2. Босански језик

2.2.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем босанског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за босански језик ¹⁰	Испуњено	Делмично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање босанског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање босанског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише босанског језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба босанског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе босански језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије босанског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да босански уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о босанском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит босанског језика			=		
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом босанског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према босанском језику међу циљеве 					

¹⁰ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према босанском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи босански језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на босански језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на босанском језику или значајан удео предшколског образовања на босанском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним		↓				
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на босанском језику и значајан део предшколског образовања на босанском језику ¹¹						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на босанском језику, значајан део основног образовања на босанском језику или наставу босанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на босанском језику, значајан део средњег образовања на босанском језику или настава босанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на босанском језику, значајан део техничког и стручног образовања на босанском језику или наставу босанског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним				↓		
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање босанског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду босанског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче босанског језика		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи босански језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на босанском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			
9.1.b.ii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду,						

¹¹ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

	да може да користи босански језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи босански језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на босанском језику и кадасе ради о употреби документа и доказа на босанском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводилаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на босанском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дати на босанском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници босанског језика ¹²					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на босанском језику ¹³					
9.3	учинити доступним на босанском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике босанског језика		↑			
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници босанског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на босанском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници босанског језика могу валидно да поднесу документ на босанском језику локалној филијали националних надлежних органа ¹⁴					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на босанском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике босанског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на босанском језику регионалном или локалном надлежном органу	=				
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на босанском језику				=	
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на босанском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на босанском језику		=			
10.3.c	омогућити корисницима босанског језика да поднесу захтев на босанском језику пружаоцима јавних услуга	=				
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају знање босанског језика да се поставе на положај на територији				=	

¹² Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

¹³ Видети претходну фусноту

¹⁴ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	на којој се тај језик користи					
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на босанском језику	=				
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на босанском језику				↓	
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на босанском језику					↓
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на босанском језику					↓
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на босанском језику		↑			
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на босанском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на босанском језику	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на босанском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на босанском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на босанском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника босанског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на босанском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима босанског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на босанском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				↓	
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника босанског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници босанског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на босанском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу босанског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се босански језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника босанског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања				↓	
14.b	За добробит босанског језика, олакшати и/или промовисати					

	прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се босански језик користи у идентичном или сличном облику			↓		

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

54. Босански језик се користи само у последњој години предшколског образовања и васпитања. Према томе, члан (8) 1 аiii сматра се једини који је делимично испуњен. Комитет експерата није добио информације о употреби босанског језика у техничком и стручном образовању. Према томе, члан 8 (1) div сматра се да није испуњен. Не постоје подаци о реалној употреби босанског језика у судским поступцима. Према томе, релевантни задаци (члан 9 (1) аii, аiii, бii, d) су само формално испуњени. На сличан начин, не постоје информације о томе да ли се правна документа прихватају на босанском језику (члан 9. (2) а), нити да ли државни или локални надлежни органи издају документа на овом језику (члан 10(1) с, 10 (2) d). Ограничен број националних правних текстова је преведен на босански, на основу чега се сматра да је делимично испуњен члан 9(3). Према Националном савету бошњачке националне мањине, босански језик се не користи у јавном емитовању садржаја (члан 11 (1) аiii). Комитет експерата није добио никакве детаљније информације о употреби босанског језика на приватном радију и телевизији (члан 11 (1) бii, сii) и није у могућности да донесе закључак о испуњености ових задатака. Неки аудиовизуални садржаји су произведени на босанском језику; члан 11 (1) d се према томе сматра делимично испуњеним. Нису предузете мере за неговање приступа на босанском језику садржајима произведених на другим језицима; члан 12 (1) с се према томе сматра да није испуњен. Иако национални и локални споразуми о прекограничној сарадњи постоје, нису организоване никакве активности у оквиру њих за промовисање босанског језика. Према томе члан 14 је једино формално испуњен.

2.2.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање босанског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.2.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији¹⁵ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Проширити понуду предшколског образовања на босанском језику**
- b. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници босанског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на босанском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике босанског језика да ову могућност користе у пракси**
- c. Постарати се да РТВ Србије понуди радио и телевизијске програме на босанском језику**

II. Даље препоруке

- d. Омогућити техничко и стручно образовање на босанском језику.
- e. Мотивисати и подстаћи понуду босанског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања.
- f. У оквиру територије на којој се босански језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче босанског језика, и за ученике који припадају већинској популацији
- g. Предузети мере којима ће се говорници босанског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- h. Обавестити говорнике босанског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- i. Учинити доступним на босанском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике босанског језика.

¹⁵ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- j. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на босанском језику.
- k. Подстаћи локалне надлежне органе да своја званична документа објављују и на босанском језику
- l. Обезбедити употребу или усвајање назива места на босанском језику
- m. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају босански језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- n. Подстаћи продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на босанском језику
- o. Неговати приступ садржају на другим језицима насталог на босанском језику пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- p. Неговати приступ садржају на босанском језику насталог на другим језицима пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- q. На територији која није она у којој се босански језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на босанском језику.
- r. Подстаћи редовне активности којима се промовише босански језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.3. Бугарски језик

2.3.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем бугарског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Комитет експерата узима у обзир задатке*:						
Члан	Задаци Србије везани за бугарски језик ¹⁶	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље <i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање бугарског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање бугарског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише бугарског језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба бугарског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе бугарски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије бугарског језика на свим одговарајућим фазама	=				
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да бугарски уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о бугарском језику на универзитетима и еквивалентним установама	=				
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит бугарског језика			↓		
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом бугарског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

¹⁶ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према бугарском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према бугарском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи бугарски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на бугарско језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на бугарском језику или значајан удео предшколског образовања на бугарском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним	=					
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на бугарском језику и значајан део предшколског образовања на бугарском језику ¹⁷						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на бугарском језику, значајан део основног образовања на бугарском језику или наставу бугарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на бугарском језику, значајан део средњег образовања на бугарском језику или настава бугарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на бугарском језику, значајан део техничког и стручног образовања на бугарском језику или наставу бугарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним						↓
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање бугарског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду бугарског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче бугарског језика		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи бугарски језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица		=				
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на бугарском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица	↑					

¹⁷ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи бугарски језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи бугарски језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на бугарском језику и кадасе ради о употреби документа и доказа на бугарском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на бугарском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на бугарском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници бугарског језика ¹⁸					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на бугарском језику ¹⁹					
9.3	учинити доступним на бугарском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике бугарског језика			=		
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници бугарског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на бугарском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници бугарског језика могу валидно да поднесу документ на бугарском језику локалној филијали националних надлежних органа ²⁰					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на бугарском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике бугарског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на бугарском језику регионалном или локалном надлежном органу	=				
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на бугарском језику				=	
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на бугарском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на бугарском језику			=		
10.3.c	омогућити корисницима бугарског језика да поднесу захтев на бугарском језику пружаоцима јавних услуга			↓		
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају					

¹⁸ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

¹⁹ Видети претходну фусноту

²⁰ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	знање бугарског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на бугарском језику				=	
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на бугарском језику		↓			
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на бугарском језику				=	
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на бугарском језику					↓
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на бугарском језику				↓	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на бугарском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на бугарском језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на бугарском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на бугарском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на бугарском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника бугарског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на бугарском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима бугарског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на бугарском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања	=				
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника бугарског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници бугарског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на бугарском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу бугарског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се бугарски језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника бугарског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања			↓		

14.b	За добробит бугарског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се бугарски језик користи у идентичном или сличном облику			↓		
------	--	--	--	---	--	--

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

55. Нема информација о настави бугарског језика у техничким и стручним школама (члан 8(1) div) које би омогућиле Комитету експерата да донесе закључак о овом задатку. Што се тиче судских органа, бугарски језик се користи за захтеве и доказе у кривичним поступцима; члан 9 (1) aiii се према томе сматра испуњеним. Како нема података о практичној употреби бугарског језика у грађанским и управним поступцима, члан 9 (1) d сматра се само формално испуњеним. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9 (2) а, 10 (1) с, 10 (2) d и 10 (3) с. Узимајући у обзир постојање јавног радио програма на бугарском језику и недостатак информација о јавном ТВ програму на овом језику, члан 11 (1) aiii је делимично испуњен. Комитет експерата није добио никакве информације о употреби бугарског језика на приватној телевизији (члан 11 (1) cii). Нема аудиовизуалног садржаја који је настао на бугарском језику; чланови 11 (1) d и fii нису испуњени. Иако постоје национални и локални споразуми о прекограничној сарадњи, није било активности на промовисању бугарског језика које су организоване у оквиру њих. Према томе, чланови 7 (1) i и 14 само су формално испуњени.

2.3.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање бугарског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.3.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке

Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији²¹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Олакшати редовно емитовање приватног радио програма на бугарском језику**
- b. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници бугарског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на бугарском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике бугарског језика да користе ову могућност у пракси**

II. Даље препоруке

- c. Предузети мере којима ће се говорници бугарског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- d. Мотивисати и подстаћи понуду бугарског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања.
- e. У оквиру територије на којој се бугарски језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче бугарског језика, и за ученике који припадају већинској популацији
- f. Обавестити говорнике бугарског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на бугарском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике бугарског језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на бугарском језику.
- i. Олакшати публикување локалних надлежних органа званичних докумената и на бугарском језику.
- j. Подстаћи говорнике бугарског језика да користе овај језик у комуникацији са пружаоцима јавних услуга.
- k. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају бугарски језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- l. Скренути пажњу локалних надлежних органа на право коришћења презимена на бугарском језику у складу са правописом и писмом тог језика, и ако је потребно, пружити им техничку помоћ да се обезбеди ефикасно уживање овог права.

²¹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Подстаћи продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на бугарском језику.
- n. Неговати приступ садржају на другим језицима насталог на бугарском језику пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- o. На територији која није она у којој се бугарски језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на бугарском језику.
- p. Подстаћи редовне активности којима се промовише бугарски језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.4. Буњевачки језик

2.4.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем буњевачког језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за буњевачки језик ²²	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање буњевачког језика као израза културног богатства		=			
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање буњевачког језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише буњевачки језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба буњевачког језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе буњевачки језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије буњевачког језика на свим одговарајућим фазама				=	
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да буњевачки уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о буњевачком језику на универзитетима и еквивалентним установама	=				
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит буњевачког језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом буњевачког језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

²² Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према буњевачком језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према буњевачком језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи буњевачки језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на буњевачки језик 	=					

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

2.4.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање буњевачког језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.3.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији²³ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Увести употребу/наставу буњевачког језика у предшколско и средњошколско образовање и васпитање**
- b. Повећати број сати недељно током којих се предмет „Буњевачки језик са елементима националне културе“ учи у основним школама.**

²³ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

II. Даље препоруке

- c. Омогућити средства да лица која не говоре буњевачки језик, укључујући и одрасла лица која не говоре буњевачки језик, могу да уче буњевачки језик.

2.5. Хрватски језик

2.5.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем хрватског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за хрватски језик ²⁴	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање хрватског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање хрватског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише хрватски језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба хрватског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе хрватски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије хрватског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да хрватски уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о хрватском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит хрватског језика	=				
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом хрватског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

²⁴ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према хрватском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према хрватском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи хрватски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на хрватски језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на хрватском језику или значајан удео предшколског образовања на хрватском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним		=				
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на хрватском језику и значајан део предшколског образовања на хрватском језику ²⁵						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на хрватском језику, значајан део основног образовања на хрватском језику или наставу хрватског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на хрватском језику, значајан део средњег образовања на хрватском језику или настава хрватског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	↑					
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на хрватском језику, значајан део техничког и стручног образовања на хрватском језику или наставу хрватског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање хрватског језика као предмет на универзитету и вишем образовању		↓				
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду хрватског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче хрватског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи хрватски језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на хрватском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			

²⁵ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи хрватски језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи хрватски језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на хрватском језику и кадасе ради о употреби документа и доказа на хрватском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на хрватском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на хрватском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници хрватског језика ²⁶					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на хрватском језику ²⁷					
9.3	учинити доступним на хрватском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике хрватског језика		=			
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници хрватског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на хрватском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници хрватског језика могу валидно да поднесу документ на хрватском језику локалној филијали националних надлежних органа ²⁸					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на хрватском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике хрватског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на хрватском језику регионалном или локалном надлежном органу	=				
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на хрватском језику	=				
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на хрватском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на хрватском језику		=			
10.3.c	омогућити корисницима хрватског језика да поднесу захтев на хрватском језику пружаоцима јавних услуга	=				
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају знање хрватског језика да се поставе на положај на територији				=	

²⁶ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

²⁷ Видети претходну фусноту

²⁸ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	на којој се тај језик користи					
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на хрватском језику	=				
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на хрватском језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на хрватском језику		↓			
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на хрватском језику	=				
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на хрватском језику				↓	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на хрватском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на хрватском језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на хрватском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на хрватском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на хрватском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника хрватског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на хрватском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима хрватског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на хрватском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника хрватског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници хрватског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на хрватском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу хрватског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се хрватски језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника хрватског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања	↑				
14.b	за добробит хрватског језика, олакшати и/или промовисати					

	прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се хрватски језик користи у идентичном или сличном облику			↓		

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

56. Након публикације нових уџбеника на хрватском језику, члан 8(1) сив се сада сматра испуњеним. У високом образовању, хрватски језик је једино заступљен у контексту студија хрватске књижевности на Универзитету у Новом Саду, али не и као универзитетски предмет сам за себе. Према томе, члан 8 (1) еii само је делимично испуњен. Што се тиче судских органа, нема података који би потврдили стварну употребу хрватског језика на суду. Према томе, задаци из чланова 9(1) аii, аiii, бii и 9(1) само су формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9(1) а, 10(1) с и (2) d. Осим тога, доступност приватног радио емитовања на хрватском језику (члан 11(1) бii) је смањена. Нема аудиовизуалног садржаја који се ствара на хрватском језику или који се финансијски подржава; члан 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. Што се тиче прекограничне сарадње, хрватски језик се промовише у области образовања стварањем уџбеника, чиме се испуњава члан 14.а. Међутим, на локалном нивоу, не организују се активности којима се промовише хрватски језик. Према томе, члан 14.б је само формално испуњен.

2.5.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање хрватског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.3.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек

није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији²⁹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. **Подстаћи емитовање приватних телевизијских и радио програма на хрватском језику**
- b. **Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници хрватског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на хрватском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике хрватског језика да користе ову могућност у пракси.**

II. Даље препоруке

- c. Обезбедити предшколско образовање на хрватском језику
- d. Омогућити изучавање хрватског језика као предмета на универзитету или високошколској установи
- e. Подстаћи понуду хрватског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања.
- f. У оквиру територије на којој се хрватски језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче хрватског језика, и за ученике који припадају већинској популацији
- g. Предузети мере којима ће се говорници хрватског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- h. Обавестити говорнике хрватског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- i. Учинити доступним на хрватском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике хрватског језика.
- j. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на хрватском језику.
- k. Олакшати публикацију од стране регионалних и локалних органа својих званичних докумената и на хрватском језику.
- l. Обезбедити употребу или усвајање назива места на хрватском језику.

---

²⁹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају хрватски језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- n. На територији која није она у којој се хрватски језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на хрватском језику.
- o. Подстаћи редовне активности којима се промовише хрватски језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.6. Чешки језик

2.6.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем чешког језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Комитет експерата узима у обзир задатке*:						
Члан	Задаци Србије везани за чешки језик ³⁰	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље <i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање чешког језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање чешког језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише чешки језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба чешког језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе чешки језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије чешког језика на свим одговарајућим фазама				=	
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да чешки уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о чешком језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит чешког језика			=		
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом чешког језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према чешком језику међу циљеве образовања и обуке 					=

³⁰ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према чешком језику у своје циљеве 					
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи чешки језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на чешки језик 	=				

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

2.6.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање чешког језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.3.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији³¹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Увести чешки језик у предшколско образовање и васпитање**
- b. Увести наставу чешког језика у средњошколско образовање**
- c. Повећати број сати недељно роком којих се учи предмет „Чешки језик са елементима националне културе“ у основним школама.**
- d. Олакшати употребу чешког језика од стране локалних надлежних органа Беле Цркве.**

³¹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

II. Даље препоруке

- e. Олакшати емитовање телевизијског програма на чешком језику на приватној телевизији (на пример ТВ Банат).
- f. Омогућити особама које нису говорници, укључујући и одрасле особе које нису говорници чешког да га уче
- g. Усвојити структурну политику за промовисање транснационалне размене за чешки језик у областима које покрива Повеља.
- h. Промовисати истраживање о чешком језику као традиционалном мањинском језику Србије на универзитетима или еквивалентним установама.

2.7. Немачки језик

2.7.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем немачког језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за немачки језик ³²	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање немачког језика као израза културног богатства		=			
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање немачког језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише немачки језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба немачког језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе немачки језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије немачког језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да немачки уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о немачком језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит немачког језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом немачког језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 		=			

³² Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према немачком језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према немачком језику у своје циљеве 					
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи немачки језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на немачки језик 	=				

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

2.7.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање немачког језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.3.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији³³ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- а. Обезбедити двојезично образовање на немачком језику на предшколском, основном и средњем нивоу образовања у додатним општинама где се немачки језик користи, посебно у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сремској Митровици, Сремским Карловцима и Зрењанину.**

³³ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

II. Даље препоруке

- b. Почети са емитовањем планираног телевизијског програма на немачком језику на РТВ Војводина.
- c. Олакшати емитовање приватних радио програма на немачком језику у Суботици, Апатину, Кикинди и Зрењанину.
- d. Што се тиче територије на којој се немачки језик традиционално користи (посебно у Војводини), интегрисати „елементе немачке културе и историје у Србији“ у наставни план и програм за наставу немачког језика као страног језика.
- e. Промовисати свест и толеранцију у образовању и медијима према немачком језику и култури као саставном делу културног наслеђа Србије.
- f. Олакшати стварање новина које се редовно публикују на немачком језику.
- g. Почети са увођењем немачког језика у званичну употребу на локалном нивоу како би се обезбедила примена Повеље.
- h. Усвојити структурну политику за промовисање транснационалне размене за немачки језик у областима које покрива Повеља, укључујући и Аустрију.

2.8. Мађарски језик

2.8.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем мађарског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за мађарски језик ³⁴	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање мађарског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање мађарског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише мађарски језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба мађарског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе мађарски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије мађарског језика на свим одговарајућим фазама	=				
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да мађарски уче и они који нису његови говорници		=			
7.1.h	промовисање студија и истраживања о мађарском језику на универзитетима и еквивалентним установама	=				
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит мађарског језика		=			
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом мађарског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

³⁴ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према мађарском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према мађарском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи мађарски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на мађарски језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на мађарском језику или значајан удео предшколског образовања на мађарском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним	=					
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на мађарском језику и значајан део предшколског образовања на мађарском језику ³⁵						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на мађарском језику, значајан део основног образовања на мађарском језику или наставу мађарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на мађарском језику, значајан део средњег образовања на мађарском језику или настава мађарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на мађарском језику, значајан део техничког и стручног образовања на мађарском језику или наставу мађарског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање мађарског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду мађарског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања		=				
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче мађарског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи мађарски језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на мађарском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица			↓			

³⁵ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи мађарски језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи мађарски језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на мађарском језику и када се ради о употреби документа и доказа на мађарском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дата на мађарском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на мађарском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници мађарског језика ³⁶					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на мађарском језику ³⁷					
9.3	учинити доступним на мађарском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике мађарског језика			=		
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници мађарског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на мађарском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници мађарског језика могу валидно да поднесу документ на мађарском језику локалној филијали националних надлежних органа ³⁸					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на мађарском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике мађарског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на мађарском језику регионалном или локалном надлежном органу			↓		
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на мађарском језику	=				
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на мађарском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на мађарском језику			=		
10.3.c	омогућити корисницима мађарског језика да поднесу захтев на мађарском језику пружаоцима јавних услуга			↓		
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају					

³⁶ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

³⁷ Видети претходну фусноту

³⁸ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	знање мађарског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на мађарском језику	↑				
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на мађарском језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на мађарском језику		↓			
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на мађарском језику		↓			
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на мађарском језику	=				
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на мађарском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на мађарском језику	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на мађарском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на мађарском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на мађарском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника мађарског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на мађарском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима мађарског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на мађарском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања		↑			
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника мађарског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници мађарског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на мађарском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу мађарског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се мађарски језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника мађарског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања				=	

14.b	За добробит мађарског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се мађарски језик користи у идентичном или сличном облику	=				
------	--	---	--	--	--	--

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

57. Не постоје подаци којима би се потврдила стварна употреба мађарског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9 (1) aii, aiii и 9 (1) d су само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени чланова 9 (2) а, 10 (1) с (државни органи) и 10 (3) с ((јавне службе). Током теренске посете, Комитет експерата је обавештен да постоји одређено спровођење праксе из члана 10(2)b (комуникација са локалним органима) и 10(2) d (документа локалних органа), који су делимично испуњени. Међутим, у државном извештају Србије наводе се примери који се тичу употребе и усвајања презимена на мађарском језику; члан 10(5) се према томе сматра испуњеним. Укупна доступност приватних радио и приватних телевизијских програма на мађарском језику (члан 11(1) bii, cii) је опала. Што се тиче члана 12(1) с, књижевна дела се преводе на мађарски језик тако да се овај задатак сада сматра делимично испуњен.

2.8.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање мађарског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и

препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији³⁹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници мађарског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на мађарском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике мађарског језика да користе ову могућност у пракси.**
- b. Предузети мере како би се говорници мађарског језика подстакли да користе овај језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима у вези са управним питањима.**
- c. Олакшати публикацију од стране локалних надлежних органа њихових званичних докумената и на мађарском језику.**

II. Даље препоруке

- d. Подстаћи понуду мађарског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања.
- e. У оквиру територије на којој се мађарски језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче мађарског језика, и за ученике који припадају већинској популацији
- f. Обавестити говорнике мађарског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на мађарском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике мађарског језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на мађарском језику.
- i. Омогућити корисницима мађарског језика могућност да поднесу усмену или писмену пријаву на мађарском регионалним или локалним надлежним органима.
- j. Обезбедити употребу или усвајање називе традиционалних места на мађарском језику.
- k. Подстаћи говорнике мађарског језика да подносе захтева пружаоцима јавних служби на мађарском језику.
- l. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају мађарски језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.

³⁹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Подстаћи редовно емитовање приватних радио и телевизијских програма на мађарском језику.
- n. Неговати приступ садржају на другим језицима насталог на мађарском језику пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- o. Неговати приступ садржају на мађарском језику насталог на другим језицима пружањем помоћи или развијањем превода, синхронизације, пост-синхронизације и титловања.
- p. На територији која није она у којој се мађарски језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на мађарском језику.
- q. Подстаћи редовне активности којима се промовише мађарски језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.9. Македонски језик

2.9.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем македонског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за македонски језик ⁴⁰	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање македонског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање македонског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише македонски језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба македонског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе македонски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије македонског језика на свим одговарајућим фазама				=	
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да македонски уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о македонском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит македонског језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом македонског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					=

⁴⁰ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према македонском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према македонском језику у своје циљеве 					
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи македонски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на македонски језик 	=				

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

2.9.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање македонског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁴¹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Повећати број сати недељно током којих ће се предмет „Македонски језик са елементима националне културе“ учити у основним школама.**
- b. Консултовати Национални савет македонске националне мањине у вези са могућношћу увођења македонског језика у предшколско и средњошколско образовање.**

⁴¹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

II. Даље препоруке

- c. Омогућити лицима која нису говорници македонског, укључујући старије, да уче македонски језик
- d. Промовисати транснационалну размену, у области покривеним Повељом, за добробит македонског језика
- e. Промовисати студије и истраживања о македонском језику на универзитетима или еквивалентним установама.

2.10. Ромски језик

2.10.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем ромског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за ромски језик ⁴²	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање ромског језика као израза културног богатства		=			
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање ромског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише ромски језик				=	
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба ромског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу				=	
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе ромски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије ромског језика на свим одговарајућим фазама				=	
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да ромски уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о ромском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит ромског језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом ромског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према ромском језику међу циљеве 					

⁴² Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према ромском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи ромски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на ромски језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на ромском језику или значајан удео предшколског образовања на ромском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним					↓	
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на ромском језику и значајан део предшколског образовања на ромском језику ⁴³						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на ромском језику, значајан део основног образовања на ромском језику или наставу ромског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним					↓	
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на ромском језику, значајан део средњег образовања на ромском језику или настава ромског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним					=	
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на ромском језику, значајан део техничког и стручног образовања на ромском језику или наставу ромског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним					=	
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање ромског језика као предмет на универзитету и вишем образовању		=				
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду ромског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче ромског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи ромски језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица					=	
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на ромском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица					=	
9.1.b.ii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду,						

⁴³ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

	да може да користи ромски језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца				=	
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи ромски језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца				=	
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на ромском језику и када се ради о употреби документа и доказа на ромском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица				=	
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на ромском језику				=	
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дати на ромском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници ромског језика ⁴⁴					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на ромском језику ⁴⁵					
9.3	учинити доступним на ромском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике ромског језика				↓	
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници ромског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на ромском језику локалним филијалама националних органа				=	
10.1.av	обезбедити да корисници ромског језика могу валидно да поднесу документ на ромском језику локалној филијали националних надлежних органа ⁴⁶					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на ромском језику				=	
10.2.b	могућност за кориснике ромског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на ромском језику регионалном или локалном надлежном органу				=	
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на ромском језику				=	
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на ромском језику				=	
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на ромском језику				=	
10.3.c	омогућити корисницима ромског језика да поднесу захтев на ромском језику пружаоцима јавних услуга				=	
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају знање ромског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	

⁴⁴ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁴⁵ Видети претходну фусноту

⁴⁶ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на ромском језику	=				
Члан 11. – Медији						
11.1.iiii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на ромском језику	=				
11.1.bii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на ромском језику	=				
11.1.cii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на ромском језику	=				
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на ромском језику	=				
11.1.ei	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на ромском језику				=	
11.1.fii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на ромском језику	=				
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на ромском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на ромском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на ромском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника ромског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на ромском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима ромског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на ромском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања	↑				
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника ромског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници ромског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на ромском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу ромског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се ромски језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника ромског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања				=	
14.b	за добробит ромског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се ромски језик користи у				=	

идентичном или сличном облику					
-------------------------------	--	--	--	--	--

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

58. Употреба ромског језика у предшколском образовању је прекинута, и као резултат тога члан 8(1) аiii није испуњен. У основном образовању (члан 8(1) biv), предмет „Ромски језик са елементима националне културе“ се учи само два сата недељно у разредима од 1. до 8. Нема правних текстова превођених на ромски језик. Као последица тога, члан 9(3) није испуњен. Надлежни органи Србије негују приступ ромском језику за дела која су настала на другим језицима, и тиме се испуњава члан 12(1) с.

2.10.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање ромског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁴⁷ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

а. Омогућити предшколско васпитање и образовање на ромском језику.   б. У основном, средњем, техничком и стручном образовању омогућити учење

⁴⁷ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

ромског језика као саставног дела плана и програма.

- с. Покренути увођење ромског језика у локалну званичну употребу како би се обезбедила примена Повеље.**

II. Даље препоруке

- d. Омогућити и подстаћи понуду ромског језика као предмета за старије и наставак образовања.
- e. У оквиру територије на којој се ромски језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче ромског језика, и за ученике који припадају већинској популацији.
- f. Предузети мере којима ће се говорници ромског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- g. Обавестити говорнике ромског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- h. Учинити доступним на ромском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике ромског језика.
- i. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на ромском језику.
- j. Омогућити да корисници ромског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на ромском језику у локалним филијалама националних органа и регионалним односно локалним органима.
- k. Неговати публикацију од стране регионалних и локалних органа својих званичних докумената и на ромском језику.
- l. Подстаћи кориснике ромског језика да користе овај језик у комуникацији са пружаоцима јавних служби.
- m. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају ромски језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- n. Подстаћи и олакшати креирање и/или одржавање најмање једних недељних новина на ромском језику.
- o. Неговати приступ радовима на другом језику који су настали на ромском додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања.
- p. На територији која није она у којој се ромски језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на ромском језику.
- q. Подстаћи редовне активности којима се промовише ромски језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.11. Румунски језик

2.11.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем румунског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за румунски језик ⁴⁸	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање румунског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање румунског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише румунског језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба румунског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе румунски језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије румунског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да румунски уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о румунском језику на универзитетима и еквивалентним установама	=				
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит румунског језика		=			
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом румунског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

⁴⁸ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према румунском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према румунском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи румунски језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на румунски језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на румунском језику или значајан удео предшколског образовања на румунском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним		=				
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на румунском језику и значајан део предшколског образовања на румунском језику ⁴⁹						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на румунском језику, значајан део основног образовања на румунском језику или наставу румунског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на румунском језику, значајан део средњег образовања на румунском језику или настава румунског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним		=				
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на румунском језику, значајан део техничког и стручног образовања на румунском језику или наставу румунског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним		=				
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање румунског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду румунског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче румунског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи румунски језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица				↓		
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на румунском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица				↓		

⁴⁹ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи румунски језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи румунски језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на румунском језику и када се ради о употреби документа и доказа на румунском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на румунском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на румунском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници румунског језика ⁵⁰					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на румунском језику ⁵¹					
9.3	учинити доступним на румунском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике румунског језика		=			
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници румунског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на румунском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници румунског језика могу валидно да поднесу документ на румунском језику локалној филијали националних надлежних органа ⁵²					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на румунском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике румунског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на румунском језику регионалном или локалном надлежном органу		↓			
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на румунском језику	=				
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на румунском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на румунском језику		=			
10.3.c	омогућити корисницима румунског језика да поднесу захтев на румунском језику пружаоцима јавних услуга			↓		
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају					

⁵⁰ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁵¹ Видети претходну фусноту

⁵² Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	знање румунског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на румунском језику				=	
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на румунском језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на румунском језику		↓			
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на румунском језику				↓	
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на румунском језику				↓	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на румунском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на румунском језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на румунском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на румунском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на румунском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника румунског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на румунском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима румунског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на румунском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања		↑			
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника румунског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници румунског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на румунском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу румунског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се румунски језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника румунског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања	↓				

14.b	за добробит румунског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се румунски језик користи у идентичном или сличном облику			↓		
------	--	--	--	---	--	--

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

59. Не постоје подаци о стварној употреби румунског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1) су само формално испуњени. На сличан начин, не постоје информације о практичној примени члана 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члана 10(2) b (у вези са локалним органима), d, и 10(3) с (јавне службе). Национални савет румунске националне мањине истакао је током теренске посете да осим употребе двојезичних сертификата у Вршцу, румунски језик се не користи у пракси од стране локалних органа на чијој је територији он у званичној употреби. Осим тога, Комитет експерата је обавештен током теренске посете да постоји само један приватни радио програм на румунском језику и да нема приватног телевизијског програма на овом језику. Као последица тога, члан 11(1) bii је делимично испуњен, а cii није испуњен. Нису креирани аудиовизуални садржаји на румунском језику нити су финансијски подржани. Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени, Што се тиче члана 12(1) с филмови се преводе на румунски и овај задатак се стога сматра делимично испуњеним. Што се тиче члана 14 а, мере за промовисање румунског језика у образовању дефинисане су у оквиру Међувладине заједничке комисије, и тиме се овај задатак испунио. Што се тиче међуграничне сарадње, релевантни локални споразуми постоје, али у оквиру њих нису организоване активности за промовисање румунског језика. Према томе, члан 14 b је само формално испуњен.

2.11.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање румунског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају

„испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁵³ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Омогућити предшколско васпитање и образовање на румунском језику.**
- b. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници румунског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на румунском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике румунског језика да користе ову могућност у пракси.**
- c. Поједноставити употребу или усвајање назива места на румунском језику**

II. Даље препоруке

- d. Проширити основно и средње образовање и обезбедити наставу румунског односно на румунском језику у техничком и стручном образовању у источној Србији
- e. Подстаћи понуду румунског језика као предмета за старије и наставак образовања.
- f. У оквиру територије на којој се румунски језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче румунског језика, и за ученике који припадају већинској популацији.
- g. Предузети мере којима ће се говорници румунског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- h. Обавестити говорнике румунског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- i. Учинити доступним на румунском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике румунског језика.
- j. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на румунском језику.
- k. Омогућити да корисници румунског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на румунском језику у локалним органима
- l. Олакшати публикацију од стране регионалних и локалних органа својих званичних докумената и на румунском језику.

---

⁵³ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Подстаћи кориснике румунског језика да користе овај језик у комуникацији са пружаоцима јавних служби.
- n. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају румунски језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- o. Скренути пажњу локалних органа на право коришћења презимена на румунском језику у складу са правописом и писмом тог језика, и ако је потребно, омогућити им техничку подршку како би се обезбедило ефикасно коришћење овог права.
- p. Подстаћи редовно емитовање приватних радио и ТВ програма на румунском језику
- q. Подстаћи продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на румунском језику.
- r. Неговати приступ радовима на другом језику који су настали на румунском додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања.
- s. Неговати приступ радовима на румунском језику који су настали на другом језику додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања
- t. На територији која није она у којој се румунски језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на румунском језику.
- u. Подстаћи редовне активности којима се промовише румунски језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.12. Русински језик

2.12.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем русинског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Комитет експерата узима у обзир задатке*:						
Члан	Задаци Србије везани за русински језик ⁵⁴	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање русинског језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање русинског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише русинског језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба русинског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе русински језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије русинског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да русински уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о русинском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит русинског језика		=			
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом русинског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих 					

⁵⁴ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>језичких група у земљи</p> <ul style="list-style-type: none"> • промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према русинском језику међу циљеве образовања и обуке • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према русинском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи русински језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на русински језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на русинском језику или значајан удео предшколског образовања на русинском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним	=					
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на русинском језику и значајан део предшколског образовања на русинском језику ⁵⁵						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на русинском језику, значајан део основног образовања на русинском језику или наставу русинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на русинском језику, значајан део средњег образовања на русинском језику или настава русинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.d.iv	учинити доступним техничко и стручно образовање на русинском језику, значајан део техничког и стручног образовања на русинском језику или наставу русинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним					=	
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање русинског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду русинског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче русинског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи русински језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица				=		
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на русинском језику, уколико је потребно уз помоћ				↓		

⁵⁵ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

	тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица					
9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи русински језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			=		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи русински језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на русинском језику и када се ради о употреби документа и доказа на русинском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводилаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на русинском језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дата на русинском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници русинског језика ⁵⁶					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на русинском језику ⁵⁷					
9.3	учинити доступним на русинском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике русинског језика			=		
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници русинског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на русинском језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници русинског језика могу валидно да поднесу документ на русинском језику локалној филијали националних надлежних органа ⁵⁸					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на русинском језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике русинског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на русинском језику регионалном или локалном надлежном органу			↓		
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на русинском језику	=				
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на русинском језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на русинском језику			=		
10.3.c	омогућити корисницима русинског језика да поднесу захтев на			↓		

⁵⁶ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁵⁷ Видети претходну фусноту

⁵⁸ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	русинском језику пружаоцима јавних услуга					
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају знање русинског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на русинском језику				=	
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на русинском језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на русинском језику	=				
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на русинском језику	=				
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на русинском језику				↓	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на русинском језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на русинском језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на русинском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на русинском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на русинском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника русинског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на русинском језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима русинског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на русинском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				↓	
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника русинског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници русинског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на русинском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу русинског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						

14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се русински језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника русинског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања				=	
14.b	за добробит русинског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се русински језик користи у идентичном или сличном облику			↓		

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

60. Не постоје подаци који би потврдили стварну употребу русинског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1)aiii и 9(1) d су само формално испуњени. Према Националном савету русинске националне мањине, члан 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члан10(2) b(који се тиче локалних органа), 10(2) d и 10(3) с (јавне службе) нису спроведени у пракси. Нису креирани аудиовизуални садржаји на русинском језику нити су финансијски подржани. Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. Штавише, што се тиче члана 12(1), он није испуњен нити је обезбеђен приступ русинском за културне радове који су настали на другим језицима. Што се тиче међуграничне сарадње, релевантни локални споразуми постоје, али у оквиру њих нису организоване активности за промовисање русинског језика. Према томе, члан 14 b је само формално испуњен.

2.12.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање русинског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку

надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁵⁹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

a. Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници русинског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на русинском језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике русинског језика да користе ову могућност у пракси.

II. Даље препоруке

- b. Омогућити техничко и стручно образовање на русинском као саставни део плана и програма.
- c. Фаворизовати и подстаћи понуду русинског језика као предмета за старије и наставак образовања.
- d. У оквиру територије на којој се русински језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче русинског језика, и за ученике који припадају већинској популацији.
- e. Предузети мере којима ће се говорници русинског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- f. Обавестити говорнике русинског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на русинском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике русинског језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на русинском језику.
- i. Омогућити да корисници русинског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на русинском језику у локалним органима
- j. Олакшати публикацију од стране регионалних и локалних органа својих званичних докумената и на русинском језику.
- k. Подстаћи кориснике русинског језика да користе овај језик у комуникацији са пружаоцима јавних служби.
- l. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају русински језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.

⁵⁹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Поједноставити употребу назива места на русинском језику.
- n. Скренути пажњу локалних органа на право коришћења презимена на русинском језику у складу са правописом и писмом тог језика, и ако је потребно, омогућити им техничку подршку како би се обезбедило ефикасно коришћење овог права.
- o. Подстаћи продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на русинском језику.
- p. Неговати приступ радовима на другом језику који су настали на русинском додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања.
- q. Неговати приступ радовима на русинском језику који су настали на другом језику додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања
- r. На територији која није она у којој се русински језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на русинском језику.
- s. Подстаћи редовне активности којима се промовише русински језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.13. Словачки језик

2.13.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем словачког језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за словачки језик ⁶⁰	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање словачког језика као израза културног богатства	=				
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање словачког језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише словачки језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба словачког језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе словачки језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије словачког језика на свим одговарајућим фазама	=				
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да словачки уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о словачком језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит словачког језика			=		
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом словачког језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

⁶⁰ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према словачком језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према словачком језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи словачки језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на словачки језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на словачком језику или значајан удео предшколског образовања на словачком језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним	=					
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на словачком језику и значајан део предшколског образовања на словачком језику ⁶¹						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на словачком језику, значајан део основног образовања на словачком језику или наставу словачког језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним	=					
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на словачком језику, значајан део средњег образовања на словачком језику или настава словачког језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	=					
8.1.div	учинити доступним техничко и стручно образовање на словачком језику, значајан део техничког и стручног образовања на словачком језику или наставу словачког језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним	↑					
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање словачког језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду словачког језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче словачког језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи словачки језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица				↓		
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на словачком језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица				↓		

⁶¹ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи словачки језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			↓		
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи словачки језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца			=		
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на словачком језику и када се ради о употреби документа и доказа на словачком, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица			↓		
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на словачком језику			↓		
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дати на словачком језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници словачког језика ⁶²					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на словачком језику ⁶³					
9.3	учинити доступним на словачком језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике словачког језика			=		
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници словачког језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на словачком језику локалним филијалама националних органа			=		
10.1.av	обезбедити да корисници словачког језика могу валидно да поднесу документ на словачком језику локалној филијали националних надлежних органа ⁶⁴					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на словачком језику			↓		
10.2.b	могућност за кориснике словачког језика да поднесу усмену или писмену пријаву на словачком језику регионалном или локалном надлежном органу			=		
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на словачком језику					
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на словачком језику			↓		
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на словачком језику	=				
10.3.c	омогућити корисницима словачког језика да поднесу захтев на словачком језику пружаоцима јавних услуга			↓		
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају					

⁶² Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁶³ Видети претходну фусноту

⁶⁴ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	знање словачког језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на словачком језику	↑				
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на словачком језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на словачком језику	=				
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на словачком језику	=				
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на словачком језику				↓	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на словачком језику	=				
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на словачком језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на словачком језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на словачком језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на словачком језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника словачког језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на словачком језику	=				
12.1.b	неговати приступ садржајима словачког језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања	↑				
12.1.c	неговати приступ садржајима на словачком језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања	=				
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника словачког језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници словачког језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на словачком језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу словачког језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						
14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се словачки језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника словачког језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања		=			

14.b	за добробит словачког језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се словачки језик користи у идентичном или сличном облику	=				
------	--	---	--	--	--	--

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

61. Техничко и стручно образовање на словачком језику доступно је у неколико школа, и тиме се испуњавају члан 8(1) div. Међутим, не постоје подаци који би потврдили стварну употребу словачког језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1) aii, aiii, bii и 9(1) d су само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члана 10(2) d(локални и регионални органи), и 10(3) с (јавне службе). Што се тиче употребе и усвајања презимена на словачком језику (члан 10(5)), Комитет експерата је добио примере спровођења у пракси: овај задатак је стога испуњен. Нису креирани аудиовизуални садржаји на словачком језику нити су финансијски подржани; Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. С друге стране, члан 12(1)b, сматра се испуњен јер је обезбеђен приступ културним радовима на другим језицима који су креирани на словачком.

2.13.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање словачког језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и

препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁶⁵ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. **Предузети организационе мере како би се обезбедило да говорници словачког језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на словачком језику у локалним филијалама националних надлежних органа и подстаћи говорнике словачког језика да користе ову могућност у пракси.**
- b. **Олакшати публикацију од стране локалних органа њихових званичних докумената и на словачком језику.**

II. Даље препоруке

- c. Фаворизовати и подстаћи понудусловачког језика као предмета за старије и наставак образовања.
- d. У оквиру територије на којој се словачки језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче словачког језика, и за ученике који припадају већинској популацији.
- e. Предузети мере којима ће се говорници словачког језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- f. Обавестити говорнике словачког језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на словачком језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике словачког језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на словачком језику.
- i. Омогућити да корисници словачког језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на словачком језику у локалним органима
- j. Омогућити употребу или усвајање назива места на словачком језику.
- k. Подстаћи кориснике словачког језика да подносе захтеве пружаоцима јавних служби на словачком језику.
- l. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају словачки језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- m. Подстаћи/поједноставити продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на словачком језику.

⁶⁵ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af);
CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088);
CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- n. Применити постојеће мере за финансијску помоћ аудиовизуалној продукцији на словачком језику.
- o. Неговати приступ радовима на словачком језику који су настали на другом језику додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања
- p. На територији која није она у којој се словачки језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на словачком језику.
- q. Подстаћи редовне активности којима се промовише словачки језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.14. Украјински језик

2.14.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем украјинског језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за украјински језик ⁶⁶	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање украјинског језика као израза културног богатства		=			
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање украјинског језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише украјинског језик				=	
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба украјинског језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе украјински језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије украјинског језика на свим одговарајућим фазама		=			
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да украјински уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о украјинском језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит украјинског језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом украјинског језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и 					

⁶⁶ Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>толеранције према украјинском језику међу циљеве образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према украјинском језику у своје циљеве 						=
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи украјински језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на украјински језик 	=					
Део III Повеље							
(Додатни задаци које земља потписница бира да одређени језик)							
Члан 8. - Образовање							
8.1.a.iii	учинити доступним предшколско образовање на украјинском језику или значајан удео предшколског образовања на украјинском језику оним ученицима чије породице то траже и чији се број сматра довољним					=	
8.1.a.iv	да стимулиши и/или подстакну пружање предшколског образовања на украјинском језику и значајан део предшколског образовања на украјинском језику ⁶⁷						
8.1.b.iv	учинити доступним основно образовање на украјинском језику, значајан део основног образовања на украјинском језику или наставу украјинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике чије породице тако захтевају а чији број се сматра довољним					↓	
8.1.c.iv	да учине доступним средње образовање на украјинском језику, значајан део средњег образовања на украјинском језику или настава украјинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним					=	
8.1.d.iv	учинити доступним техничко и стручно образовање на украјинском језику, значајан део техничког и стручног образовања на украјинском језику или наставу украјинског језика као саставног дела наставног плана и програма макар за оне ученике који то желе у броју који се сматра довољним					=	
8.1.e.ii	омогућити подобности за студирање украјинског језика као предмет на универзитету и вишем образовању	=					
8.1.f.iii	стимулисати и/или подстаћи понуду украјинског језика као предмета за образовање одраслих и наставак образовања					=	
8.1.g	обезбедити наставу историје и културе која се тиче украјинског језика.		=				
Члан 9. – Правосудни органи							
9.1.a.ii	гарантовати оптуженом право да користи украјински језик у кривичним поступцима, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводиоца што не изискује додатне трошкове за дата лица					=	
9.1.a.iii	омогућити да се захтеви и докази, било писмени или усмени, не сматрају неприхватљивим у кривичним поступцима само ако су написани на украјинском језику, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводилаца што не изискује додатне трошкове за дата лица					=	

⁶⁷ Како чланови 8.1.a.iii и 8.1.a.iv представљају алтернативну опцију, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 8.1. aiv

9.1.bii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи украјински језик у кривичном поступку без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца				=	
9.1.cii	омогућити, да парничар када треба да се појави лично на суду, да може да користи украјински језик у поступку везаном за административна питања без додатних трошкова, уколико је потребно уз помоћ тумача и преводаца				=	
9.1.d	када се говори о спровођењу цивилног и/или административног поступка на украјинском језику и када се ради о употреби документа и доказа на украјинском, обезбедити да употреба услуга тумача и преводаца не изискују додатне трошкове за дата лица				=	
9.2.a	не одбијати валидност правним документима само због тога што су дати на украјинском језику				=	
9.2.b	не одбијати валидност, између страна, правним документима само зато што су дати на украјинском језику, и омогућити им да се могу користити против трећих лица која нису корисници украјинског језика ⁶⁸					
9.2.c	не одбијати валидност, између страна, правни документ написан у земљи само зато што је написан на украјинском језику ⁶⁹					
9.3	учинити доступним на украјинском језику најзначајније националне законодавне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике украјинског језика				=	
Члан 10. – Управни органи и јавне службе						
10.1.aiv	обезбедити да корисници украјинског језика могу да поднесу усмену или писмену пријаву на украјинском језику локалним филијалама националних органа				=	
10.1.av	обезбедити да корисници украјинског језика могу валидно да поднесу документ на украјинском језику локалној филијали националних надлежних органа ⁷⁰					
10.1.c	омогућити националним надлежним органима да пишу документа на украјинском језику				=	
10.2.b	могућност за кориснике украјинског језика да поднесу усмену или писмену пријаву на украјинском језику регионалном или локалном надлежном органу				=	
10.2.c	публикација званичних докумената регионалних надлежних органа и на украјинском језику				=	
10.2.d	публикација званичних докумената локалних надлежних органа и на украјинском језику				=	
10.2.g	употреба или усвајање, уколико је потребно у вези са именом на званичном језику, имена места на украјинском језику				=	
10.3.c	омогућити корисницима украјинског језика да поднесу захтев на украјинском језику пружаоцима јавних услуга				=	
10.4.c	испуњавање захтева запослених у јавној служби који имају					

⁶⁸ Како чланови 9.2.a, 9.2.b и 9.2.c представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење чланова 9.2.b и 9.2.c

⁶⁹ Видети претходну фусноту

⁷⁰ Како чланови 10.1.aiv и 10.1.av представљају алтернативне опције, Комитет експерата неће процењивати спровођење члана 10.1.av.

	знање украјинског језика да се поставе на положај на територији на којој се тај језик користи				=	
10.5	омогућити употребу или усвајање презимена на украјинском језику				=	
Члан 11. – Медији						
11.1.a.iii	омогућити да јавни емитери понуде радио и ТВ програме на украјинском језику	=				
11.1.b.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних радио програма на украјинском језику	=				
11.1.c.ii	подстаћи и/или олакшати редовно емитовање приватних ТВ програма на украјинском језику				=	
11.1.d	подстаћи и/или олакшати продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалних садржаја на украјинском језику				=	
11.1.e.i	подстаћи и/или олакшати креирање и/или одржавање макар једних дневних или недељних новина на украјинском језику				=	
11.1.f.ii	применити постојеће мере за финансијску помоћ и аудиовизуалној продукцији на украјинском језику				↓	
11.2	<ul style="list-style-type: none"> • гарантовати слободу директног пријема радио и ТВ емитовања од суседних земаља на украјинском језику • не бранити ретрансмисију радио и ТВ емитовања из суседних земаља на украјинском језику • обезбедити слободу изражавања и слободног кружења информација у писаним медијима на украјинском језику 	=				
11.3	обезбедити да интереси корисника украјинског језика буду заступљени или узети у обзир у органима која гарантују слободу и плурализам медија	=				
Члан 12. – Културне активности и садржаји						
12.1.a	подстаћи продукцију, репродукцију и дистрибуцију културног садржаја на украјинском језику		↓			
12.1.b	неговати приступ садржајима украјинског језика на другим језицима додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				=	
12.1.c	неговати приступ садржајима на украјинском језику који су настали на неком другом језику додавањем или развојем превода, синхронизације, пост-синхронизације или титловања				↓	
12.1.f	подстаћи директно учешће представника корисника украјинског језика у пружању садржаја и планирања културних активности	=				
12.2	на територији на којој традиционално не живе говорници украјинског језика, омогућити, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на украјинском језику				=	
Члан 13. – Економски и друштвени живот						
13.1.c	противити се пракси осмишљеној да обесхрабри употребу украјинског језика у вези са економским и друштвеним активностима	=				
Члан 14. – Прекогранична размена						

14.1	применити билатералне и мултилатералне споразуме са Земљама потписницама у којима се украјински језик користи у идентичном или сличном облику, или склопити овакве споразуме како би се неговали контакти између корисника украјинског језика у Земљама потписницама у областима културе, образовања, информисања, стручне обуке и доживотног образовања			↓		
14.b	за добробит украјинског језика, олакшати и/или промовисати прекограничну сарадњу, посебно између регионалних или локалних органа на чијој територији се украјински језик користи у идентичном или сличном облику				=	

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

Промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења

62. У основном образовању (члан 8(1) biv) предмет „Украјински језик са елементима националне културе“ учи се само два сата недељно за разреде од 1. до 8. Два сата је прекратко време да се доведе до тачности на украјинском језику и олакша пренос језика. Нису креирани аудиовизуални садржаји на украјинском језику нити су финансијски подржани (члан 11(1) fii). Због веома ограничене подршке културним активностима на украјинском језику током извештајног периода, члан 12(1) b, сматра се само делимично испуњен. Нису предузимане мере за неговање приступа на украјинском језику радovima који су настали на другима језицима (члан 12(1) c). Што се тиче прекограничне сарадње, постоје релевантни национални споразуми, али нема информација о активностима којима се промовише украјински језик. Према томе, члан 14(a) је само формално испуњен.

2.14.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање украјинског језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку

надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁷¹ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Омогућити образовање на украјинском језику на свим адекватним нивоима.**
- b. Започети увођење украјинског језика у званичну употребу како би се омогућила примена Повеље.**

II. Даље препоруке

- c. Фаворизовати и подстаћи понудуукрајинског језика као предмета за старије и наставак образовања.
- d. У оквиру територије на којој се украјински језик користи, обезбедити наставу историје и културе која се тиче украјинског језика, и за ученике који припадају већинској популацији.
- e. Предузети мере којима ће се говорници украјинског језика подстаћи да користе свој језик у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима везаним за административна питања.
- f. Обавестити говорнике украјинског језика о могућности да могу валидно да сачине правни документ на овом језику.
- g. Учинити доступним на украјинском језику најважније националне правне текстове, а посебно оне који се односе на кориснике украјинског језика.
- h. Подстаћи локалне филијале националних органа да сачињавају документа на украјинском језику.
- i. Неговати публикување од стране локалних и регионалних органа њихових званичних докумената и на украјинском језику.
- j. Подстаћи кориснике украјинског језика да користе овај језик у комуникацији са пружаоцима јавних служби.
- k. Почети са увођењем административних процедура за захтеве запослених у јавним службама који познају украјински језик да буду именовани на територији на којој се овај језик користи.
- l. Скренути пажњу локалних надлежних органа на право коришћења презимена на украјинском језику у складу са правописом и писмом тог језика, и ако је потребно, пружити им техничку помоћ да се обезбеди ефикасно уживање овог права.

---

⁷¹ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- m. Подстаћи и/или поједноставити редовно емитовање приватних ТВ програма на украјинском језику.
- n. Подстаћи и/или поједноставити продукцију и дистрибуцију аудио и аудиовизуалног садржаја на украјинском језику.
- o. Подстаћи и/или поједноставити креирање и/или одржавање најмање једних недељних новима на украјинском језику.
- p. Подстаћи продукцију, репродукцију и ширење културних радова на украјинском језику.
- q. Неговати приступ радовима на другим језицима који су настали на украјинском језику додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања
- r. Неговати приступ радовима на украјинском језику који су настали на другом језику додавањем и развојем превода, синхронизације, постсинхронизације и титловања
- s. На територији која није она у којој се украјински језик традиционално користи, подстаћи и/или пружити културне активности и садржаје на украјинском језику.
- t. Подстаћи редовне активности којима се промовише украјински језик у оквиру постојећих споразума о прекограничној сарадњи на националном и локалном нивоу.

2.15. Влашки језик

2.15.1. Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у вези са заштитом и промовисањем влашког језика

Симболи коришћени да означе промене у евалуацији у поређењу са претходним циклусом праћења: ↑ побољшање, ↓ погоршање, = нема промене

Члан	Комитет експерата узима у обзир задатке*:					
	Задаци Србије везани за влашки језик ⁷²	Испуњено	Делимично испуњено	Формално испуњено	Није испуњено	Нема закључка
Део II Повеље						
<i>(Задаци које земља потписница мора да примени на све регионалне или мањинске језика на својој територији)</i>						
Члан 7. – Циљеви и начела						
7.1.a	признавање влашког језика као израза културног богатства		=			
7.1.b	постарати се да постојеће или нове административне поделе не представљају препреко за промовисање влашког језика	=				
7.1.c	одлучна акција да се промовише влашки језик		=			
7.1.d	олакшана и/или подстакнута употреба влашког језика, у говору и писму, у јавном животу (образовање, судски органи, управни органи, јавне службе, медији, културне активности и садржаји, економски и друштвени живот, међугранична размена) и приватном животу		=			
7.1.e	<ul style="list-style-type: none"> одржавање и развој веза, у области покривене Повељом између група у Земљи које користе влашки језик успостављање културних веза са другим језичким групама 	=				
7.1.f	пружање облика и средстава за наставу и студије влашког језика на свим одговарајућим фазама				=	
7.1.g	пружање погодности којима се омогућава (и за одрасле) да влашки уче и они који нису његови говорници				=	
7.1.h	промовисање студија и истраживања о влашком језику на универзитетима и еквивалентним установама		=			
7.1.i	промовисање транснационалне размене, у областима покривеним Повељом, за добробит влашког језика				=	
7.2	елиминисање свих неоправданих разлика, искључивања, ограничења или предности у вези са употребом влашког језика	=				
7.3	<ul style="list-style-type: none"> промовисање узајамног разумевања између свих језичких група у земљи промовисање укључивања уважавања, разумевања и толеранције према влашком језику међу циљеве 					=

⁷² Како би се олакшала читљивост, одредбе Повеље се појављују овде у скраћеном и поједностављеном облику. Пуна верзија сваке одредбе се може видети на интернет страници Канцеларије за споразуме: <http://www.coe.int/en/web/conventions/> (споразум бр. 148)

	<p>образовања и обуке</p> <ul style="list-style-type: none"> • подстицање масовних медија да уврсте уважавање, разумевање и толеранцију према влашком језику у своје циљеве 					
7.4	<ul style="list-style-type: none"> • узети у обзир потребе и жеље које изрази група која користи влашки језик • успоставити орган који ће саветовати надлежне органе у вези са питањима која се односе на влашки језик 	=				

*Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима спроводи евалуацију усклађености Земаља потписница са њиховим задацима из Повеље, и то:

Испуњено: политике, закони и пракса су усклађени са Повељом.

Делимично испуњено: политике и закони су у потпуности или делимично усклађени са Повељом, али је задатак само делимично спроведен у пракси

Формално испуњено: политике и закони су у складу са Повељом, али не постоји спровођење у пракси

Није испуњено: нема активности у области политика, закона и пракси за спровођење задатака

Нема закључка: Комитет експерата није у могућности да донесе закључак о испуњености задатка јер му надлежни органи нису доставили информације или су доставили недовољно информација.

2.15.2. Препоруке Комитета експерата како побољшати заштиту и промовисање влашког језика у Србији

Комитет експерата подстиче надлежне органе Србије да се ускладе са свим задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима који се не сматрају „испуњеним“ (видети под 2.1.1 горе), као и да наставе са усклађивањем са онима који су испуњени. Препоруке дате у процедури праћења Повеље имају за циљ да пруже подршку надлежним органима у процесу спровођења. Наредни преглед представља препоруке Комитета експерата из претходних циклуса праћења које Србија још увек није спровела и препоруке садашњег циклуса праћења. Препоруке Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији⁷³ важе саме за себе.

I. Препоруке за хитну акцију

- a. Увести влашки језик у предшколско образовање и васпитање и ојачати његову употребу на свим одговарајућим нивоима.
- b. Повећати број сати недељно током којих ће се предмет „Влашки језик са елементима националне културе“ учити у основним школама.

II. Даље препоруке

⁷³ CM/RecChL(2009)2 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d12af); CM/RecChL(2013)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c8088); CM/RecChL(2016)3 (https://search.coe.inUcm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680649523)

- c. Омогућити лицима која нису говорници влашког језика, укључујући старије, да уче влашки језик.
- d. Промовисати транснационалну размену, у области покривеним Повељом, за добробит влашког језика
- e. Промовисати студије и истраживања о влашком језику на универзитетима или еквивалентним установама.

Поглавље бр. 3 (Предлози за) Препоруке Комитета министара Савета Европе

Комитет експерата, док у исто време препознаје напоре које су надлежни органи Србије уложили у заштиту регионалних и мањинских језика који се говоре у њиховим земљама, је у својој евалуацији одлучио да се сконцентрише на неке најважније недостатке у спровођењу Повеље. Међутим, препоруке које је Комитет експерата упутио Комитету министара не би требало да се тумаче као такве да умањују релевантност других, детаљнијих запажања садржаних у извештају, које остају валидне саме по себи. Препоруке које је предложио Комитет експерата у креиране у складу са тим.

Комитет експерата Европске повеље о регионалним или мањинским језицима, у складу са чланом 16(4) Повеље, предлаже на основу информација садржаних у овом извештају, да Комитет министара упути Србији следеће препоруке.

Комитет министара,

У складу са чланом 16 Европске повеље о регионалним или мањинским језицима;

Имајући у виду инструмент ратификације који се Србија поднела 15. фебруара 2006. године;

Примајући к знању евалуацију Повеље коју је Комитет експерата извршио по питању примене повеље у Србији;

(Примајући к знању коментаре које су надлежни органи Србије поднели на садржај извештаја Комитета експерата;)

Имајући у виду то да је ова евалуација заснована на информацијама које се поднела Србија у свом четвртом периодичном извештају, додатним информацијама које су доставили надлежни органи Србије, информације које су доставили органи и асоцијације законски успостављене у Србији и на основу информација до којих је Комитет експерата дошао током посете на лицу места;

Препоручује да Србија узме у обзир сва запажања и препоруке Комитета експерата, а као приоритетне, следеће:

1. Омогући адекватну наставу чешког, ромског и украјинског језика у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању и прошири двојезичну наставу за немачки језик;

2. Поједностави емитовање јавних и приватних радио и телевизијских програма на мањинским језицима како би се постигло адекватно укупно време емитовања за сваки језик;
3. Појачати употребу свих регионалних или мањинских језика у правосуђу и управи;
4. Појачати капацитете националних света националних мањина да ефикасно промовишу регионалне или мањинске језике у јавном животу;
5. Промовисати свест и толеранцију у српском друштву у целини по питању мањинских језика и култура као саставног дела наслеђа Србије.

Додатак бр. 1: Инструмент ратификације

Србија:

Изјава садржана у инструменту ратификације депонованог 15. фебруара 2006. Ор. енг. и ажуриран писмом Сталног представника Србије, на дан 20. јула 2006. године, регистровано у Генералном секретаријату 20. јула 2006. ор. енг.

У складу са чланом 2, ставом 2. Повеље, Србија и Црна Гора прихвата да примени следеће одредбе:

- У Републици Србији, за албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик:

Члан 8, став, 1 а(iii), а(iv), б(iv), с(iv), d(iv), е(ii), f(iii), g;

Члан 9, став 1 а(ii), а(iii), б(ii), с(ii), d, став 1а, b, c, став 3;

Члан 10, став 1 а(iv), а(v), c, став 2 b, c, d, g, став 3с, став 4с, став 5;

Члан 11, став 1 (iii), б(ii), с(ii), d, е(i), f(ii), став 2, став 3;

Члан 12, став 1 а, b, c, f, став 2;

Члан 13, став 1с;

Члан 14 а, b.

Покривен период: 1/6/2006 –

Наредна изјава се односи на члан(ове): 1

Резервација садржана у инструменту ратификације депонованог 15. фебруара 2006. –ор.енг.

Што се тиче члана 1.б Повеље, Србија и Црна Гора изјављује да се термин „територија у којој се регионални или мањински језици користе“ односе на области у којима су регионални и мањински језици у званичној употреби у складу са националним законодавством.

Покривен период: 1/6/2006 –

Наредна изјава се односи на члан(ове): 2

Додатак бр. 2: Коментари надлежних органа Србије

Комитет експерата образован на основу члана 17. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту: Повеља), припремио је Четврти извештај о примени Повеље у Републици Србији (у даљем тексту: Четврти извештај). Тај извештај садржи предлоге за препоруке које ће Комитет министара Савета Европе упутити Републици Србији.

У складу са чланом 16. став 3. Повеље, Влада Републике Србије добила је прилику да на садржај овог извештаја упути своје коментаре.

Република Србија изузетно цени активности Комитета експерата у процесу мониторинга имплементације Повеље и поздравља сарадњу коју је са Комитетом експерата остварила током припреме Четвртог извештаја која се, између осталог, огледа и у посети делегације Комитета експерата Србији у периоду од 26. фебруара до 1. марта 2018. године.

Испуњење обавеза преузетих приступањем Повељи, Република Србија сматра веома важним, јер очување језичке разноликости јесте један од најдрагоценијих елемената њене културне баштине, а чиме се доприноси одржању и развоју европског културног богатства и традиције. На основу тога, Република Србија се прикључује Европи у очувању и унапређењу употребе регионалних или мањинских језика, као једног од основних постулата интегрисаности европског простора. Осим тога, очување и развијање мањинских језика као једног од елемената идентитета припадника националних мањина, говорника мањинских језика, део су мањинске политике коју власт у Републици Србији континуирано спроводи. Имајући у виду изложено, Република Србија је искрено посвећена испуњавању обавеза које проистичу из Повеље.

Четврти периодични извештај Републике Србије о примени Повеље, који је основа мониторинга, израђен је и у потпуности заснован на начелима транспарентности. Објављен је на сајту Владине Канцеларије за људска и мањинска права и доступан на адреси: www.ljudskaprava.gov.rs, чиме је испуњена обавеза проистекла из члана 2. Повеље. По завршетку Четвртог циклуса мониторинга, Канцеларија за људска и мањинска права објавиће Четврти извештај Комитета експерата, заједно са Коментарима Републике Србије на Извештај и Препорукама Комитета министара Савете Европе.

Република Србија сматра да је за примену Повеље од изузетног значаја да са телима надлежним за мониторинг имплементације Повеље одржава отворен и конструктиван дијалог. У том смислу, Република Србија налази да је Четврти извештај Комитета експерата заснован на стручној анализи прописа, политика и праксе који се примењују на мањинске језике у Србији.

Коментари Републике Србије на Четврти извештај Комитета експерата припремљени су у Владиној Канцеларији за људска и мањинска права. У процесу израде коментара консултовани су надлежни државни и покрајински органи.

Имајући у виду позитивну природу Четвртог извештаја, Република Србија ради додатног појашњења налаза Комитета експерата даје следеће коментаре:

Генералне напомене

Власти Републике Србије указују да је Четврти извештај о примени Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у Србији сачињен у складу са Ревидираном скицом за трогодишње периодичне извештаје (MIN-LANG (2009) 8). Имајући у виду наведено, Четврти периодични извештај садржи податке о мерама које је држава предузела ради спровођења препорука Комитета министара Савета Европе и оцена и запажања Комитета експерата о примени Повеље из претходног мониторинг циклуса.

Власти Републике Србије подсећају да је и у тексту Четвртог државног извештаја посебно наглашено да нису излагане информације о стању мањинских језика по питању оних обавеза за које је Комитет експерата у претходним извештајима оценио да их сматра испуњеним, с тим што је исказана спремност да се на сваки позив Комитету експерата доставе информације о стању мањинских језика по питању тих обавеза. Не спорећи да Комитет експерата може да оцењује ситуацију о употреби мањинских језика и у некој каснијој фази, Власти Републике Србије указују да Комитет експерата у процесу евалуације није тражио никакве додатне информације од надлежних органа поводом питања за која је сматрао да уопште нису или да нису довољно разрађена у самом извештају, а на основу којих би могао да цени испуњеност преузетих обавеза, односно ефикасније процени примену Повеље у Србији.

У Четвртом државном извештају посебно је наглашено да се извештај односи на период 2013-2015. година, па активности Републике Србије након тог периода углавном нису представљене у самом извештају. У том смислу, коментари Републике Србије на Извештај Комитета експерата садрже информације о активностима и мерама предузетим након 2015. године.

Власти Републике Србије указују да је Комитет експерата ценио члан 7. Повеље, односно обавезе за језике из Дела II Повеље, у контексту обавеза које је држава преузела за језике из дела III Повеље. У том смислу посебно се указује да држава за немачки, влашки, буњевачки, чешки и македонски језик није преузела обавезе у обиму који је утврђен у делу III Повеље, а што Комитет експерата препоручује. У том смислу, органи Републике Србије ће у обзир узети препоруке Комитета експерата које се односе на те језике само у обиму у којем се оне не простиру на обавезе које су преузете из дела III Повеље.

I. Коментари на Поглавље 1

1.1 Општи развој политика, законодавстава и пракси у вези са регионалним или мањинским језицима у Србији

Употреба регионалних или мањинских језика у образовању

Став 8.

Буњевачки, чешки, македонски, ромски, украјински и влашки језик се уче „са елементима националне културе“ само два сата недељно. Генерално, Комитет експерата сматра да је комбинација учења језика и упознавање са историјом и културом одређене мањине у потпуности у складу са циљевима Повеље. С друге стране, учење овог предмета са две компоненте (језиком и националном културом) само два сата недељно значи да је у пракси мање од два сата посвећено учењу језика. У том контексту, треба имати на уму да је један од циљева образовања на мањинском језику достићи степен течног знања језика и компетенција који омогућава оном који га учи да тај језик може да користи у јавном животу, укључујући области покривене ратификацијом Повеље од стране Србије. Треба такође подржати и подстаћи пренос језика унутар породице. Према томе, подучавање мањинског језика само два сата или мање недељно не задовољава услове Повеље, нарочито тамо где језик мањине није добро успостављен језик са јаком говорном заједницом. Као последица тога, надлежни органи Србије треба да повећају број сати на недељном нивоу током којих се предмет „матерњи језик са елементима националне културе“ учи.

Правилником о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 10/2017) прописан је број часова на недељном и годишњем нивоу за сваки од наставних предмета и изборних програма. Недељни фонд часова у првом циклусу износи 20 часова за ученике који похађају наставу на српском језику и 22 часа за ученике који наставу похађају на српском језику и похађају изборни програм Матерњи језик/говор са елементима националне културе. То заправо значи да је учењу матерњег језика с елементима националне културе посвећено 10% од укупног фонда часова, што представља већи фонд часова од фонда часова који је предвиђен за поједине обавезне предмете. Штавише, имајући у виду да се изучавање предмета Матерњи језик/говор са елементима националне културе може наставити и током средњошколског образовања, јасно је да се у образовном систему Републике Србије ученицима омогућава укупно 960 часова тог предмета током целокупног образовања (12 г. x 40 недеља x 2 часа недељно = 960).

Власти Републике Србије су свесне да не постоји општеприхваћено становиште тј. стандард о броју часова који су потребни да се у потпуности течно научи страни језик, али скрећу пажњу Комитету експерата да ти језици за ученике који похађају предмет Матерњи језик/говор са елементима националне културе нису „страни“ језици, већ језици с којима су се сусретали у најранијем детињству, како у породици, тако и у друштвеној заједници. У том смислу, констатација Комитета експерата да „подучавање мањинског језика само два сата или мање недељно не задовољава услове Повеље“ представља неутемељен закључак. Власти Републике Србије указују Комитету и да би, у оквиру постојећег фонда свих часова, евентуално повећање броја часова додатно оптеретило ученике који похађа овај изборни предмет у односу на ученике који га не похађају као изборни предмет.

Став 9.

Осим тога, током посете на лицу места, представници националних савета националних мањина изразили су забринутост због тога што изборни предмет „матерњи језик са елементима националне културе“ треба да се такмичи са другим, популарним предметима када се бира само један предмет. Последица овога је да мање ученика бира овај предмет. Комитет експерата препоручује да се пружи могућност да се изабере два предмета када је један предмет „матерњи језик са елементима националне културе“.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је имајући у виду наводе националних савета, у вези са избором понуђених изборних предмета за ученике који наставу похађају на српском језику и изборни предмет/програм Матерњи језик/говор са елементима националне културе, размотрило ситуацију и предузело мере.

У складу са новим Правилником о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС - Просветни гласник“, 10/2017) као изборни програми дефинисани су само Верска настава/Грађанско васпитање и Матерњи језик/говор са елементима националне културе. Верска настава/Грађанско васпитање је обавезни изборни програм, док је Матерњи језик/говор са елементима националне културе изборни програм који може да изабере ученик, припадник националне мањине који наставу похађа на српском језику, без обзира на националну припадност или ученик који жели да научи неки од језика националних мањина.

Информатика, која је раније била најчешћи изборни предмет постала је обавезни предмет, па је тако отклоњена ситуација у којој су се ученици приликом избора одлучивали између Информатике и Матерњег језика/говора са елементима националне културе.

Осим тога, Министарство просвете, науке и технолошког развоја је предузело и друге мере на унапређењу статуса предмета Матерњи језик/говор са елементима националне културе. Доношењем Стручног упутства о формирању одељења и начину финансирања у основним и средњим школама за школску 2016/2017. годину омогућено је да школа која остварује програм изборног предмета Матерњи језик/говор са елементима националне културе може да формира групу на нивоу циклуса, односно групу коју чине ученици од I до IV разреда (ученици првог циклуса) и/или групу коју чине ученици од V до VIII разреда (ученици другог циклуса).

Такође, групе за изборни предмет Матерњи језик/говор са елементима националне културе могу се формирати и на нивоу више школа у једној општини, уз сагласност надлежне школске установе.

Посебно се истиче да Министарство просвете, науке и технолошког развоја у пракси одобрава и формирање одељења са мање од 15 ученика. У школској 2017/2018. години одобрено је преко 70% захтева школа за формирање истих.

Опредељење за избор предмета Матерњи језик/говор са елементима националне културе ствар је слободног избора и афинитета родитеља и ученика, што је у духу члана 3. Оквирне конвенције за заштиту националних мањина.

Надлежно министарство врши информисање ученика и родитеља о могућностима које позитивно законодавство Републике Србије пружа у вези са образовањем на језицима националних мањина. Поред државе информисање о овој теми је задатак и националног савета националне мањине, чија је улога, између осталог, очување и развијање своје културе, језика, традиције и свог идентитета. Национални савети националних мањина не користе пружену могућност да у већој мери информишу, анимирају и заинтересују ученике и родитеље да се одреде за изучавање Матерњег језика/говора са елементима националне културе.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја за ове намене издваја средства из буџета Републике Србије, како би се свим заинтересованим ученицима, припадницима националних мањина омогућило несметано изучавање матерњег језика/говора, културе и традиције, а веће ангажовање националних савета националних мањина на плану информисања ученика и родитеља требало би да помогне повећању броја ученика који изучавају овај предмет.

Став 10.

Законодавство Србије предвиђа висок праг за оснивање одељења мањинских језика. У основном и средњем образовању, потребно је да најмање 15 ученика или родитеља затражи оснивање ових одељења. Како је Комитет експерата исказао у свим претходним рундама праћења, овај праг је превисок за циљеве Повеље јер говорници одређеног броја мањинских језика у Србији не могу да га достигну. Ово запажање је

постало још изражајније због неповољних демографских развоја ситуације током последњих година што додатно отежава успостављање ових одељења за језике који се нашироко користе као што је румунски језик. Међутим, одељења на мањинским језицима се могу организовати на захтев и мање од 15 ученика или родитеља на одобрење Министарства просвете. Као што је примећено у консултацијама Комитета експерата са националним саветима националних мањина током посете на терену, ова изузетна процедура се и даље генерално не примењује. Комитет експерата поново позива надлежне органе Србије да уведу стандардну процедуру за обавештавање родитеља и/или ученика о могућности да се оснују одељења на мањинском језику за мање од 15 ученика и паралелно спроведу подизање свести о предностима и могућностима за образовање на мањинском језику.

Иако је законски праг од 15 ученика дефинисан Законом о основном образовању и васпитању у складу са економским капацитетима државе, власти за све језике који су заштићени Повељом организују часове у групама које броје мање од 15 ученика. Дакле, законски праг од 15 ученика суштински не утиче на примену Повеље, а отворено је и питање да ли би се могао сматрати „превисоким за циљеве Повеље“. Будући да Повеља не одређује број ученика (члан 8. Повеље), стране уговорнице су овлашћене да, у складу са својим економским могућностима и ситуацијом сваког од језика, својим законодавством утврде тај број.

Према расположивим подацима, у Републици Србији је у 2016/2017. години у чак 575 одељења одобрено извођење наставе на језицима и писмима националних мањина за мање од 15 ученика. Доња табела садржи податке о језицима за које је одобрено извођење наставе за мање од 15 ученика, просечном броју ученика у таквом одељењу, као и броју одељења и броју школа у којима се таква настава изводи.

Језик на коме се изводи настава 2016/2017	Просечан број ученика	Број одељења	Број школа
Албански језик	9,21	98	14
Босански језик	8,46	57	15
Бугарски језик	6,33	3	1
Мађарски језик	9,31	295	60
Румунски језик	7,84	62	15
Русински језик	7,92	13	2
Словачки језик	9,96	26	8
Хрватски језик	6,86	21	4

У школској 2017/2018. години одобрено је преко 70% захтева школа за формирање одељења са мање од 15 ученика.

Информисање родитеља о могућности да се оснују одељења на мањинском језику за мање од 15 ученика реализује се кроз редовне и пројектне активности. Министарство просвете, науке и технолошког развоја реализује пројекат "Хоризонтал фасилити 33" Савета Европе.

У том смислу, власти Републике Србије истичу да се ова препорука Комитета експерата не може прихватити као основана.

Став 13.

Историју и културу националних мањина уче ученици који се упишу на образовни програм на мањинском језику. Међутим, не постоји образовна стратегија за подучавање ових предмета на нивоу средњошколског образовања. Комитету експерата недостају прецизне информације о томе на који начин ученици који припадају мањинској популацији, а који живе у деловима у којима се мањински језик користи уче о историји и култури мањине којој припадају. Ово посебно важи за албански и босански језик у централној Србији. Како предмет „Немачки језик са елементима националне културе“ не постоји, информације о историји и култури немачке мањине треба да се уврсте у наставни план и програм за подучавање немачког језика као страног језика. Надлежни органи Србије треба да наставе да промовишу, у општем наставном плану и програму на свим нивоима образовања и обуке, свест о свим мањинским језицима и културама као саставном делу културног наслеђа Србије.

Припадници националних мањина имају право да уче о историји и култури мањине којој припадају и кроз образовање на свом матерњем језику. Уколико не постоје услови да се целокупно образовање организује на језику националне мањине, образовање се одвија на српском језику, а припадници мањина изучавају предмет Матерњи језик/говор са елементима националне културе.

Национални савети националних мањина надлежни су да Министарству просвете, науке и технолошког развоја доставе наставне планове и програме за овај предмет, као и да покрену и израде план наставе и учења (курикулум) и за додатке за наставне предмете од националног значаја (ликовна, музичка култура и историја).

У Републици Србији наведени захтев се испуњава наставним плановима и програмима предмета који се изучавају у оквиру основног и средњег образовања. Тако је на пример, основна одлика наставе и учења у нижим разредима основне школе (први циклус образовања и васпитања) да се настава и учење остварују кроз тематско планирање и интегративну наставу, док се садржаји наставних предмета повезују хоризонтално и вертикално. Програм предмета *Свет око нас* и *Природа и друштво* поступно развија принцип завичајности, што подразумева да сви наставни садржаји обухвате одређени простор у коме ученици живе. Садржаји наставе и учења тих наставних

предмета обухватају неговање идентитета, развијање толеранције и свести о припадности мултиетничкој, мултикултуралној и мултиконфесионалној заједници. Наведени садржаји се подупиру, надограђују, проширују и продубљују како садржајима, тако и активностима кроз остале наставне предмете: музичка култура, ликовна култура, српски језик, физичко васпитање, итд. Што се тиче предмета *Ликовна култура*, садржаји програма су креирани тако да омогућавају интегрисану тематску наставу и посебно су повезани са садржајима предмета *Свет око нас*, *Природа и друштво* и матерњег језика. Одобрени уџбеници преведени су и на босански језик. Настава и учење у другом циклусу основног образовања и васпитања (од петог до осмог разреда) предмета *Историја* обухвата и садржаје значајне за средњовековну, нововековну, као и савремену историју и културу мањинских народа.

Наставни програм предмета *Ликовна култура* садржи програмске целине од којих се свака учи на примерима из наслеђа културе, међу којима се налазе дела светске и националне баштине, као и репрезентативна дела из наслеђа етничких мањина. Одобрени уџбеници преведени су и на босански језик и припремљени су тзв. додаци уџбенику који садрже информације значајне за националну мањину. На нивоу средњег образовања предвиђено је изучавање предмета *Ликовна култура* у гимназијама (за четворогодишње и двогодишње изучавање, у зависности од смера) у оквиру којег се налазе и садржаји из историје уметности. Она се изучава хронолошки и у корелацији са садржајем програма предмета *Историја*. Будући да постојећим програмима ликовна дела и споменици културе из наслеђа етничких мањина нису прописани, национални савети националних мањина припремају допуну наставних програма. С обзиром на то да се културна баштина учи хронолошки, није могуће допунити програм са садржајем културне баштине сваке националне мањине у сваком разреду. Због тога сваки национални савет националне мањине припрема допуну наставног програма почев од периода када је настао његов народ/држава.

У протеклом периоду припремљен је документ о начину прилагођавања програма у вишеетничким срединама где је истакнуто интеркултурално учење, чији се елементи уграђују у нове програме. Очекује се да у наредне две године буде усвојен Оквир националног курикулума са новим програмима који су јасно увезани са националним стратегијама и законима.

Завод за унапређивање образовања и васпитања је у априлу 2016. организовао једнодневну обуку за представнике националних мањина за писање наставних програма који су у њиховој надлежности, а у складу са Законом о основама система образовања и васпитања и Законом о националним саветима националних мањина. На обуци је било укупно 27 представника словачке, румунске, бошњачке, мађарске, хрватске и русинске националне мањине. Садржај обуке је припремљен на основу идентификованих потреба националних мањина, које се односе на припрему додатака садржаја програмима

наставних предмета којима се изражавају посебности националног идентитета, а то су: *Свет око нас, Природа и друштво, Музичка култура, Ликовна култура и Историја.*

Употреба регионалних или мањинских језика у правосудним органима

Став 15.

Употреба мањинских језика у кривичним и грађанским поступцима као и у поступцима који се тичу управних питања нпр. у захтевима и доказима формулисаних на том језику, званично је дозвољено према закону. Комитет експерата није био у могућности да прибави конкретне информације о стварној употреби мањинских језика пред правосудним органима током периода прегледа. Према томе, Комитет експерата поздравља намеру надлежних органа Србије да користе мањинске језике и писма на суду. Осим тога, Комитет експерата подвлачи да коришћење услуга тумача и преводилаца не би требало да изискује додатне трошкове за дата лица. То се такође односи и на преводе у контексту новог система нотара, где је потребно.

Увези са тврдњом да Комитет експерата није био у могућности да прибави конкретне информације о стварној употреби мањинских језика пред правосудним органима током периода прегледа још једном подсећамо да је Четврти периодични извештај сачињен у складу са Ревидираном скицом за трогодишње периодичне извештаје (MIN-LANG (2009) 8).

Предлажемо да Комитет експерата још једном процени тачан ниво имплементације обавеза које је Република Србија преузела у делу који се односи на члан 9. Повеље, како у табеларном тако и у наративном делу Извештаја Комитета експерата у погледу употребе мањинских језика у правосудним органима.

Осим тога, подсећамо на члан 11. став 3. Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014) који утврђује да странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да у току поступка употребљавају свој језик и писмо. Ако се поступак не води на њиховом језику и ако, након поуке о праву на превођење, не изјаве да знају језик на коме се поступак води и да се одричу права на превођење, обезбедиће им се на терет буџетских средстава превођење онога што они или други износе, као и превођење исправа и другог писаног доказног материјала.

Такође, члан 95. став 3. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014) предвиђа да, ако је у суду у службеној употреби и језик националне мањине трошкове превођења који настају употребом службених језика националне мањине у поступку од стране учесника поступка обезбеђује орган који води поступак.

Поред наведених чланова закона указујемо и на додатне статистичке податке представљене у даљем тексту ових коментара Републике Србије који указују да судови и у пракси поштују наведене законске норме.

Употреба регионалних или мањинских језика од стране управних органа

Став 18.

На општинском нивоу, локални надлежни органи не користе мањинске језике на систематски начин у комуникацији са говорницима ових језика. Комитет експерата је стекао утисак да би одређене организационе мере могле да побољшају ситуацију у пракси. На пример, већина општина са вишејезичном популацијом запошљава говорнике различитих мањинских језика, и тиме омогућава употребу мањинских језика у комуникацији са јавношћу. Ови локални надлежни органи могу да уведу процедуру мобилности запослених као што је предвиђено чланом 10. (4) ц Повеље тако да званичници који говоре одређене мањинске језике могу да примене своје језичке вештине трајно или по потреби. Ангажовање и/или обука двојезичног особља би такође могло да пружи подршку стварању скупа вишејезичних званичника. Што се тиче превода званичних докумената на мањинске језике, неколико општина су превеле одређене документе. Национални и покрајински надлежни органи би могли да саставе постојеће преведене стандардне обрасце и учине их доступним свим општинама. Осим тога, преведене обрасце треба објавити на интернет страницама општина, а не да се они стварају или преносе само на захтев појединца од стране говорника мањинских језика. Горе поменуто запажање, када се изврше потребне измене, важи и за комуникацију са јавним предузећима (за електричну енергију, гас, водовод, итд.).

Расположиви ресурси за успешно остваривање употребе језика и писама националних мањина на локалном нивоу, осим кадровских капацитета који подразумевају како службенике, тако и ангазоване преводиоце и овлашћене тумаче, обухватају: доступност јавних публикација, водича, обавештења и информационих табли на језицима националних мањина, постојање службених гласила јединица локалне самоуправе на језицима и писмима националних мањина, објављивање информација на званичним интернет сајтовима јединица локалне самоуправе на језицима и писмима националних мањина, доступност докумената и образаца разних поднесака (захтеви, молбе, итд) на језицима и писмима националних мањина, вођење управних поступака у целини на језицима и писмима националних мањина и издавање извода из матичних књига и остале услуге матичара које се обављају на језицима и писмима националних мањина.

Доња табела садржи информације о обезбеђивању и коришћењу наведених ресурса у јединицама локалне самоуправе у којима су језици и писма националних мањина у службеној употреби.

Ресурси доступни на језицима националних мањина	Број јединица локалне самоуправе
Јавне публикације, писмена обавештења и информационе табле	37
Службено гласило	19
Званични интернет сајт	24
Документи и обрасци	25
Вођење управног поступка	8 ⁷⁴
Изводи из матичних књига и остале услуге матичара	41

Органи Републике Србије предузимају низ активности у циљу обезбеђивања ресурса и подизања нивоа свести о употреби језика и писама националних мањина на локалном нивоу. У том смислу, треба истаћи да се у Републици Србији континуирано спроводе обуке лица која воде матичне књиге у циљу доследног спровођења законских одредаба у вези с употребом језика и писама националних мањина.

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице редовно расписује конкурсе за расподелу буџетских средстава органима и организацијама на територији АП Војводине у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина. Средства се, између осталог, додељују и за оспособљавање запослених у органима и организацијама где се користе језиком националне мањине који је утврђен као језик у службеној употреби, а нарочито на радним местима на којима се остварује контакт са странкама (учешћем на курсевима, семинарима и слично), као и за развој система електронске управе за рад у условима вишејезичности.

Доња табела садржи информације о износу средстава која су додељена.

Активност	Година /износ додељених средстава у динарима				
	2013.	2014.	2015.	2016.	Укупно
оспособљавање запослених у органима и организацијама где се користе језиком националне мањине који је утврђен као језик у службеној	1.030.000,00	1.027.600,00	488.000,00	221.064,00	2.766.664,00

⁷⁴ Могућност вођења управних поступака на језицима националних мањина постоји у свим јединицама локалне самоуправе у којима су језици и писма националних мањина у службеној употреби. Број који је садржан у табели значи да је само у 8 јединица локалне самоуправе у извештајном периоду било захтева странака да се поступци воде на језицима и писмима националних мањина.

употреби					
развој система електронске управе за рад у условима вишејезичности	555.000,00	414.000,00	160.000,00	200.000,00	1.329.000,00
средства која су конкурсима додељена за израду и штампање вишејезичких јавних публикација	1.430.000,00	694.000,00	574.348,00	505.000,00	3.203.348,00

Употреба регионалних или мањинских језика од стране управних органа

Став 19.

Топографски називи на мањинским језицима усвојени су на већину језика које покрива Повеља. Међутим, употреба ових назива ограничена је на знаке са називима ових места, мање често, знацима са називима улица у местима где одређена национална мањина чини значајни део или већину становништва. Међутим, подухват да се користе називи места на мањинским језицима важи само за области која нису упоришта дате мањине. Постојећи двојезични или вишејезични знаци са именима места и улица приказују имена на мањинским језицима у истој величини као што су имена исписана на српском језику, што представља добру праксу. Надлежни органи Србије најавили су током теренске посете да ће учинити доступним посебан фонд који ће пружати подршку сигнализацији на мањинским језицима. Комитет експерата очекује да ће ова иницијатива олакшати постављање знакова са топонима на мањинским језицима у још места.

У вези с топографским називима истичемо да обележавање топографских назива на мањинским језицима у Републици Србији представља континуиран процес који има за циљ доследну примену овог права. Обавеза постављања топографских знакова на одговарајућем језику или језицима националних мањина реализује се у три различита сегмента: 1) као обавеза исписивања назива насељених места на језицима националних мањина 2) као обавеза постављања табли са традиционалним називима насељених места и 3) као обавеза исписивања других географских назива, назива тргова и улица на језицима и писмима националних мањина.

Власти Републике Србије указују да је службена употреба језика и писама националних мањина могућа не само на нивоу читаве јединице локалне самоуправе, већ и на нивоу насељеног места у којем проценат припадника одређене националне мањине у укупном броју становника на територији насељеног места достиже одређени проценат према резултатима последњег пописа становништва.

Подаци добијени од стране јединица локалне самоуправе указују да су табле са

називима насељених места на језицима националних мањина исписане у највећем броју насељених места где су припадници одређене националне мањине већинско становништво, или у тим насељеним местима живи знатан број припадника националних мањина.

Подаци о пракси употребе језика и писама националних мањина приликом исписивања назива насељених места, и о постављању табли са називима институција на језицима националних мањина у јединицама локалне самоуправе у којима су језици националних мањина у службеној употреби, дати су у наредним табелама.

Албански језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Бујановац	у половини насељених места	све табле са називима органа су исписане двојезично
Медвеђа	табле са називима насељених места исписане су само на српском језику	све табле са називима органа су исписане двојезично
Прешево	у свим насељеним местима	све табле са називима органа су исписане двојезично

Босански језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Нови Пазар	у свим насељеним местима двојезично	у Градској управи за изворне и поверене послове и Градској управи за наплату јавних прихода све информативне као и огласне табле за све органе града, одељења и одсеке исписане су двојезично
Пријепоље	у свим насељеним местима двојезично	табле и обавештења на улазу у седиште Општинске управе исписане су на босанском језику
Сјеница	у свим насељеним местима двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Тутин	у свим насељеним местима двојезично	називи органа и организација исписани су двојезично

Бугарски језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Босилеград	неке табле су исписане двојезично	неке табле са називима органа су исписане двојезично
Димитровград	исписане су само на српском језику	све табле са називима органа су исписане двојезично

Бугарски језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је бугарски језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Панчево	Иваново	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично

Мађарски језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Ада	све табле су исписане двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Бач	нису постављене	постављене су вишејезичне табле са називима општинских, покрајинских и републичких органа
Бачка Топола	табле са називима насељених места исписане су и на мађарском језику у местима Бачка Топола, Багремово, Бајша, Богарош, Гунарош, Кавило, Ново Орахово, Пачир, Победа, Светићево и Стара Моравица	називи органа и организационих јединица исписани су вишејезично
Бела Црква	табле са називима насељених места Бела Црква и Добричево исписане су и на мађарском језику	све табле на јавним установама и државним органима исписане су вишејезично
Бечеј	табле са називима насељених места Бечеј, Бачко Градиште, Милешево и Бачко Петрово Село исписане су и мађарском језику	све табле органа, установа и јавних предузећа чији је оснивач општина Бечеј су двојезичне
Врбас	табла са називом насељеног места Куцура исписана је и на мађарском језику	табле са називом органа и организационих јединица исписане су и на мађарском језику
Вршац	табла са називом насељеног места	табле са називима органа и јавних

	Шушара исписана је и на мађарском језику	установа исписане су на мађарском језику, без обзира да ли је реч о локалним, покрајинским или државним органима и установама
Житиште	табле са називима насељених места Нови Итебеј, Хетин, Банатски Двор и Торда исписане су и на мађарском језику	табле са називом органа, образовних институција и домова здравља у свим насељеним местима општине исписане су и на мађарском језику
Зрењанин	табле са називима насељених места Зрењанин, Бело Блато, Лукино Село и Михајлово исписане су и на мађарском језику	табле с називима институција града Зрењанина исписане су и на мађарском језику
Кањижа	табле са називима свих насељених места исписане су и на мађарском језику	табле са називима органа општине и организационих јединица општинске управе исписане су и на мађарском језику
Ковачица	табле са називима насељених места Дебељача и Ковачица исписане су и на мађарском језику	табле са називима локалних и републичких органа исписане су и на мађарском језику
Ковин	све табле са називима насељених места на подруљу општине Ковин исписане су и на мађарском језику	табле са називом органа исписане су и на мађарском језику
Кула	табла са називом насељеног места Руски Крстур исписана је и на мађарском језику	табла на згради општине исписана је и на мађарском језику
Мали Иђош	табле са називима насељених места Мали Иђош и Фекетић исписане су и на мађарском језику	табла на згради општине исписана је и на мађарском језику
Нова Црња	табле са називима насељених места Нова Црња и Тоба исписане су и на мађарском језику	табле са називима органа општине исписане су и на мађарском језику
Нови Бечеј	све табле са називима насељених места исписане су и на мађарском језику	табле са називом органа су исписане и на мађарском језику
Нови Кнежевац	табле са називима насељених места Нови Кнежевац, Банатско Аранђелово, Мајдан, Подлокањ, Табе, Сигет, Српски Крстур, Ђала и Филић исписане су и на мађарском језику	табла на згради општине исписана је и на мађарском језику
Нови Сад	табле са називима насељених места Нови Сад, Будисава, Руменка и Кисач исписане су и на мађарском језику	табле са називима органа исписане су и на мађарском језику
Оџаци	табле са називима насељених места Оџаци и Богојево су и на мађарском језику	постављене су вишејезичне табле са називима општинских, покрајинских и републичких органа
Пландиште	табле са називима насељених места Барице, Велика Греда, Јерменовци, Маргита, Пландиште и Хајдучица исписане су и на мађарском језику	табле с називом органа исписане су и на мађарском језику
Сента	све табле са називима насељених	све табле у седишту органа су

	места исписане су и на мађарском језику	двојезичне
Сечањ	табле са називима насељених места Банатска Дубица, Јаша Томић, Неузина и Шурјан исписане су и на мађарском језику	табле са називима органа исписане су и на мађарском језику
Сомбор	табле са називима насељених места Бачки Моноштор, Бездан, Чонопља, Дорослово, Светозар Милетић и Телечка исписане су и на мађарском језику	табле са називима органа написане су и на мађарском језику
Србобран	све табле са називима насељених места исписане су и на мађарском језику	табла са називом органа је и на мађарском језику
Суботица	табле са називима насељених места Суботица, Носа, Бачки Виногради, Шупљак, Палић, Биково, Нови Жедник, Таванкут, Љутово, Лудош, Душаново, Чантавир, Вишњевац и Келебија исписане су и на мађарском језику	све табле су исписане и на мађарском језику
Темерин	табла са називом насељеног места Темерин исписане су и на мађарском језику	табле са називом органа су исписане и на мађарском језику
Тител	табле са називима насељених места су исписане на српском језику	табла са називом органа исписана је и на мађарском језику
Чока	све табле са називима насељених места исписане су и на мађарском језику	табле с називима органа исписане су и на мађарском језику

Мађарски језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је мађарски језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Апатин	Купусина и Свилојево	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Кикинда	Банатска Топола, Кикинда, Руско Село и Сајан	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Панчево	Војловица и Иваново	табле са називима насељених места су исписане и на мађарском језику	све табле са називима органа су исписане и на мађарском језику

Македонски језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Пландиште	табле са називима насељених места Барице, Велика Греда, Јерменовци, Маргита, Пландиште и Хајдучица исписане су и македонском језику	табле с називом органа исписане су и на македонском језику

Македонски језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је македонски језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Панчево	Јабука	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично

Румунски језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Алибунар	табле са називима насељених места Алибунар, Локве, Николинци, Селеуш исписане су и на румунском језику	табле са називима општинских и републичких органа исписане су и на румунском језику
Бела Црква	табле са називима насељених места Бела Црква и Гребенац исписане су и на румунском језику	табле са називима општинских и републичких органа исписане су и на румунском језику
Вршац	табле са називима насељених места Стража, Куштиљ, Месић, Јабланка, Сочица, Мали Жам, Војводинци, Мало Средиште, Марковац и Ритишево исписане су и румунском језику	табле са називима органа и јавних установа исписане су на румунском језику, без обзира да ли је реч о локалним, покрајинским или државним органима и установама
Житиште	табла са називом насељеног места Торак исписана је и румунском језику	табле са називом органа, образовних институција и домова здравља у свим насељеним местима општине исписане су и на румунском језику
Зрењанин	табле са називима насељених места Зрењанин, Ечка, Јанков Мост и Клек исписане су и на румунском језику	табле с називима институција града Зрењанина исписане су и на румунском језику
Ковачица	табле са називима насељених места Дебељача, Ковачица и Уздин исписане су и на румунском језику	табле са називима локалних и републичких органа исписане су и на румунском језику

Ковин	све табле са називима насељених места на подруљу општине Ковин исписане су и на румунском језику	табле са називом органа исписане су и на румунском језику
Пландиште	табле са називима насељених места Барице, Велика Греда, Јерменовци, Маргита, Пландиште и Хајдучица исписане су и на румунском језику	табле с називом органа исписане су и на румунском језику
Сечањ	табле са називима насељених места Банатска Дубица, Јаша Томић, Неузина и Шурјан исписане су и на румунском језику	табле са називима органа исписане су и на румунском језику

Румунски језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је румунски језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Панчево	Банатско Ново Село	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично

Русински језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Бачка Топола	табле са називима насељених места Бачка Топола и Ново Орахово исписане су и на русинском језику	табле с називима органа исписане су и на русинском језику
Врбас	табла са називом насељеног места Куцура исписана је и на русинском језику	табле са називом органа и организационих јединица исписане су и на русинском језику
Жабаљ	табле са називима насељених места Жабаљ, Госпођинци и Ћурђево исписане су и русинском језику	табле са називима органа и организационих јединица исписане су и на русинском језику
Кула	табла са називом насељеног места Руски Крстур исписана је и на русинском језику	табла са називом органа исписана је и на русинском језику
Нови Сад	табле са називима насељених места Нови Сад, Будисава, Руменка и Кисач исписане су и на русинском језику	табле са називима органа исписане су и на русинском језику
Шид	табле са називом насељеног места Бикић До исписане су и на русинском језику	табле с називом органа исписане су и на русинском језику

Словачки језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Алибунар	табле са називима насељених места Алибунар, Локве, Николинци и Селеуш исписане су и на словачком језику	табле са називима општинских и републичких органа исписане су и на словачком језику
Бач	табла са називом насељеног места Селенча исписана је и на словачком језику	табле са називима општинских покрајинских и републичких органа исписане су и на словачком језику
Бачка Паланка	табле са називима насељених места Пивнице, Силбаш и Челарево исписане су и на словачком језику	табле са називима органа и организационих јединица исписане су и словачком језику
Бачка Топола	табле са називима насељених места Бачка Топола и Бајша исписане су и на словачком језику	табле с називима органа и организационих јединица исписани су и на словачком језику
Бачки Петровац	све табле са називима насељених места исписане су и на словачком језику	табле с називима органа и одељења општинске управе исписане су и на словачком језику
Зрењанин	табле са називима насељених места Зрењанин, Арадац и Бело Блато исписане су и на словачком језику	табле с називима институција града Зрењанина исписане су и на словачком језику
Ковачица	табле са називима насељених места Дебељача, Ковачица и Падина исписане су и на словачком језику	табле са називима локалних и републичких органа исписане су и на словачком језику
Нови Сад	табле са називима насељених места Нови Сад, Будисава, Руменка и Кисач исписане су и на словачком језику	табле са називима органа исписане су и на словачком језику
Оџаци	табле са називима насељених места Оџаци и Лалић исписане су и на словачком језику	табле са називима локалних, покрајинских и републичких органа исписане су и на словачком језику
Пландиште	табле са називима насељених места Барице, Велика Греда, Јерменовци, Маргита, Пландиште и Хајдучица исписане су и на словачком језику	табле с називом органа исписане су и на словачком језику
Шид	табле са називом насељеног места Љуба исписане су и на словачком језику	табле с називима органа исписане су и на словачком језику

Словачки језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је словачки језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Беоцин	Луг	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Стара Пазова	Стара Пазова	двојезично	све табле са називима

			органа су исписане двојезично
--	--	--	-------------------------------

Хрватски језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Суботица	табле с називима насељених места Суботица, Носа, Бачки Виногради, Шупљак, Палић, Биково, Нови Жедник, Таванкут, Љутово, Душаново, Чантавир, Вишњевац, Келебија, Бајмок, Мишићево, Верушић, Стари Жедник и Ђурђин исписане су и на хрватском језику	све табле су исписане и на хрватском језику

Хрватски језик је у службеној употреби у и појединим насељеним местима:

Јединица локалне самоуправе	Насељена места у којима је хрватски језик у службеној употреби	Табле са називима насељених места	Табле са називима институција
Апатин	Сонта	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Сомбор	Бачки Брег и Бачки Моноштор	табла са називом насељеног места Бачки Моноштор исписана је и на хрватском језику	све табле са називима органа су исписане двојезично
Сремска Митровица	Стара Бингула	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично
Шид	Сот и Батровци	двојезично	све табле са називима органа су исписане двојезично

Чешки језик:

Јединица локалне самоуправе	Табле на улазу у насељено место са традиционалним називима на чешком језику	Табле са називима институција на чешком језику
Бела Црква	табле са називима насељених места Бела Црква и Чешко Село исписане су и на чешком језику	све табле на јавним установама и државним органима исписане су вишејезично

У оквиру конкурса за расподелу буџетских средстава органима и организацијама на територији АП Војводине у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина, надлежни покрајински секретаријат додељује средства и за израду вишејезичких табли с називима органа и организација, насељених места и називима улица и сл.

Наредна табела садржи информације о износу опредељених средстава (у динарској вредности) за ове намене.

Година	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Износ средстава	6.057.000,00	6.485.000,00	7.364.400,00	8.277.652,00	2.252.200,00

Став 20.

Употреба или усвајање презимена на мањинским језицима је формално могуће уколико је дати језик у званичној употреби на локалном нивоу. Генерално, делује да је могуће користити ова презимена и у пракси. Међутим, надлежни органи повремено изостављају дијакритике писма датог мањинског језика. Према томе, надлежни органи у Србији треба систематски да обавесте локалне надлежне органе о обавези коришћења личних имена на мањинским језицима у складу са изговором датог језика и, уколико је потребно, да пруже техничку подршку.

У вези с употребом личног имена припадника националних мањина истичемо да су прописима о матичним књигама обезбеђене све неопходне правне претпоставке за несметано остваривање права националних мањина на упис личног имена у матичну књигу према језику и правопису припадника националне мањине.

Законом о матичним књигама (члан 17) прописано је да се лично име детета, родитеља, супружника и умрлог уписује у матичну књигу на српском језику, ћириличким писмом, а припадници националне мањине имају право на упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, што не искључује паралелан упис личног имена на српском језику ћириличким писмом.

Право на упис личног имена на мањинском језику и правопису у матичне књиге обезбеђено на целој територији Републике Србије и не зависи од службене употребе језика и писама националних мањина у јединицама локалне самоуправе.

Ради упознавања припадника националних мањина са правом на упис личног имена у матичне књиге на језику и писму националне мањине, Министарство државе управе и локалне самоуправе је органима који извршавају поверене послове матичних књига доставило документ под називом „Обавештење о поступку и начину уписа личног имена припадника националне мањине у матичне књиге“. Наведено Обавештење је истакнуто на огласним таблама свих матичних подручја градова, односно општина за које се воде матичне књиге. У

јединицама локалне самоуправе у којима је статутом утврђено да је у службеној употреби језик припадника националне мањине, тражено је и истицање Обавештења и на језику и писму националне мањине. Доња табела садржи податке о броју уписа личног имена на језицима националних мањина.

Језик	Број јединица локалне самоуправе	Број уписа личних имена				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Албански	9	500	1.215	1.235	1.142	632
Бугарски	1	1	-	1	-	3
Мађарски	25	1.291	1.067	1.364	1.374	1.387
Македонски	2	8	2	6	1	5
Немачки	3	15	19	8	7	15
Румунски	8	9	8	2	7	28
Русински	3	3	3	3	2	1
Словачки	12	76	121	139	151	85
Украјински	1	1	-	1	-	1
Хрватски	2	24	24	51	13	35
Чешки	1	-	-	-	-	1

У јединицама локалне самоуправе у којима је мањински језик у службеној употреби, обрасци извода из матичних књига штампају се двојезично, на српском језику и мањинском језику који је у службеној употреби. У доњој табели дати су подаци о језицима на којима су, уз српски, штампани изводи, о броју јединица локалне самоуправе у којима су такви изводи издавани и о броју издатих двојезичних извода.

Језик	Број јединица локалне самоуправе	Број издатих двојезичних извода				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Албански	3	11.391	21.681	21.941	22.468	11.557
Босански	2	3.570	3.194	3.457	2.981	2.780
Бугарски	1	1	-	1	-	3
Мађарски	29	29.815	44.299	34.462	24.867	22.800
Румунски	7	20	42	30	36	157
Русински	1	-	-	2	-	-
Словачки	13	1.181	973	1.050	1.425	3.699
Хрватски	4	725	337	657	1.155	1.096

Министарство за државну управу и локалну самоуправу одржало је обуке матичара и заменика матичара у вези са применом закона и других прописа који уређују начин уписа личног имена припадника националних мањина у матичне књиге на језику и писму припадника националне мањине, како би се уједначила пракса органа у примени прописа

у овој области и омогућило једнообразно поступање.

Стога, може се изнети оцена да је припадницима националних мањина на целовит и делотворан начин обезбеђено несметано остваривање права у службеној употреби језика и писма у овој области, а посебно напомињемо да је за целу територију Републике Србије, омогућено уписивање податка о личном имену припадника националних мањина у матичне књиге.

Уз све напред изнето, указујемо и да је изменама и допунама Закона о матичним књигама омогућено и уписивање податка о националној припадности у матичну књигу рођених.

Употреба регионалних или мањинских језика у медијима

Став 27.

При консултовању представника националних савета националних мањина током теренске посете, Комитет експерата је добио потврду да је приватизација јавних медија смањила локално емитовање садржаја на мањинским језицима. Као пример овога, 2015. године Комитет експерата је обавештен да је Радио Суботица престала да емитује програме на хрватском, буњевачком, немачком и мађарском. Овај развој догађаја попримио је медијску пажњу широм Европе због чињенице што су за неке од ових језика програми које је емитовао Радио Суботица били једини јавни програму у читавој Србији. Према томе, 21. децембра 2015, Одбор Комитета експерата упутио је изјаву надлежним органима Србије у којем их позива да предузму кораке у циљу пружања редовног, одрживог емитовања радио програма потпомогнутог од стране државе на хрватском, буњевачком, немачком и мађарском језику у деловима у којима се ови језици говоре, посебно у пределу Бачке у Војводини. Као одговор, надлежни органи Србије су обезбедили финансирање нове локалне приватне станице. Међутим, Комитет експерата није свестан у којој мери ће нова понуда адекватно надоместити претходну понуду Радио Суботице.

Власти Републике Србије указују да начин остваривања права на информисање говорника мањинских језика зависи од низа чинилаца и не огледа се само у обавези државе да обезбеди одређени број сати емитовања програма на мањинском језику, већ управо у обавези државе да обезбеди континуитет и квалитет емитовања таквог програма, што би требало да допринесе независном, плуралистичком и одрживом систему јавног информисања на мањинским језицима и промовисању тих језика. Од суштинске важности је да промена власничке структуре у медијима није утицала на обавезу државе да штити јавни интерес у области информисања, односно право на истинито, непристрасно и правовремено информисање припадника националних мањина на матерњем језику и очување њиховог језичког идентитета, а што је обезбеђено, између осталог, кроз суфинансирање пројеката у

области јавног информисања. Јавне власти на свим нивоима организовања редовно спроводе конкурсе на којима се средства додељују и за пројекте производње медијских садржаја на мањинским језицима.

У Републици Србији се и након приватизације оснивају нови медији. Према подацима из Регистра медија повећан је број медија који су регистровани, па је у 2018. години регистровано 2.142 медија.

Пре почетка приватизације, на дан 1. јануара 2015. године, било је издато 364 дозвола на јавном конкурс за пружање медијских услуга (радио и телевизија). На дан 7. децембра 2017. године на основу издатих дозвола на јавном конкурс медијску услугу пружало је 377 медија. Многи од њих су, поред српског, предвидели објављивање медијског садржаја на једном или више мањинских језика. Тиме је отворена могућност да се евентуални негативни ефекти приватизације ублаже објављивањем медијског садржаја на мањинским језицима на неком од новоформираних медија.

Независно од тога што не постоје општеприхваћени међународни стандарди о томе на који начин јавне власти треба у пракси да поспешују остваривање права на информисање говорника мањинских језика, неспорна је чињеница да су у Републици Србији заступљени разноврсни модели информисања на мањинским језицима у које спадају: програми јавног сервиса, емисије, односно чланци у приватним медијима, штампани медији чији је оснивач национални савет, као и интернет медији, приступ медијима матичне земље итд.

Власти Републике Србије указују да је Радио Суботица након приватизације наставила да емитује програм на мађарском, хрватском и буњевачком, без обзира што је тај медиј у приватном власништву. Надлежни органи Србије су путем пројектног суфинансирања обезбедили финансирање медијских садржајате локалне радио станице. Држава на тај начин доприноси емитовању програма на мађарском, хрватском и буњевачком на Радио Суботици, поштујући при том принцип независности и аутономности тог медија, како је и прописано чланом 11. став 1. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима. Указујемо и да изласком јавног сектора из власништва над медијима питање адекватног надомешћивања претходне понуде Радио Суботице зависи, не само од државе, већ и од спремности локалне самоуправе, националних савета, мањинских организација и других актера да својим активностима допринесу одрживости медијских садржаја на мањинским језицима у Суботици.

Позитиван је пример Националног савета буњевачке националне мањине који је упркос томе што је Радио Суботица наставила да емитује програм на буњевачком, и то у истом трајању као и пре приватизације, потенцијални проблем надоместила регистрањем медија „Буњевачки радио“, на интернет порталу путем стриминга, за чију продукцију се остварују средства путем конкурса.

Став 30.

Дневне или недељне новине објављују се на албанском, босанском, бугарском, хрватском

мађарском, румунском, русинском и словачком језику. Не постоје новине на ромском и украјинском језику. Што се тиче часописа, Комитет експерата се позива на своје стално тумачење према којем се „новине“ у смислу Повеље објављују дневно или барем недељно како би заправо пренеле вести. Ово тумачење сматра се релевантним у тренутку када онлајн медији ажурирају своје вести на сваких пар сати.

Власти Републике Србије истичу да је обезбеђено излажење два штампана медија на украјинском језику. Средства за издавање "Ridne slovo" и "Solovejko" обезбеђују се у буџету АП Војводине. Наведену обавезу држава врши у складу са ситуацијом тог језика и до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност, моћ или игра одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности медија, како то изричито проистиче из члана 11. став 1. Повеље.

Национални савет украјинске националне мањине је оснивач наведених медија и аутономно одлучује о периодици њиховог објављивања. Власти Републике Србије су на становишту да би мешање државе у погледу периодике објављивања штампаних медија на украјинском језику нарушило, не само поштовање принципа независности и аутономности медија, већ и културну аутономију украјинске националне мањине.

Управо имајући у виду чињеницу да говорници украјинског језика, посредством својих самоуправних институција, аутономно одлучују о периодици објављивања наведених штампаних медија и полазећи од ситуације украјинског језика и потреба говорника тог језика, власти Републике Србије сматрају да је ова обавеза испуњена.

Употреба регионалних или мањинских језика у културним активностима

Став 31.

Постоји велика понуда културних продукција, активности, и садржаја на мањинским језицима, које подржавају надлежни органи Србије. Директно учешће представника корисника мањинских језика у активностима и инфраструктури углавном је загарантовано преко националног савета одређене националне мањине. Међутим, што се тиче већине језика, постоји потреба да постоји већа разноликост културних активности које се не свде само на догађаје и публикације, већ коришћење мањинских језика у различитим областима (нпр. биоскопу, аудиовизуалним садржајима, новим технологијама).

Република Србија предузима различите мере како би се члан 12. Повеље, у највећем могућем обиму успешно примењивао у пракси и како би се створили услови за доступност културних садржаја на мањинским језицима.

У складу са Законом о култури, пројекти у култури се финансирају/суфинансирају путем редовних конкурса. О конкурсним пријавама одлучују комисије, састављене од независних

стручњака. Комисије се у свом раду руководе општим критеријумима прописаним Уредбом о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе. Неки од општих критеријума јесу доступност културних садржаја и коришћење савремених технологија (у складу са Законом). Комисије се у свом раду руководе и посебним критеријумима, насталим из дефинисања приоритета за сваку појединачну област. Примера ради, у оквиру конкурса за културне делатности националних мањина услови конкурса кажу да су од највеће важности за финансирање пројекти који:

- доприносе јачању капацитета субјеката у култури (унапређење и модернизација рада, допринос професионализацији мањинске културе, сарадња са стручним установама и појединцима, подстицање стручних и научних истраживања у култури);
- омогућавају доступност културних садржаја (намењени ширем кругу корисника, а не само припадницима мањина или само припадницима већинског народа, нпр. превођење публикације, титловање филма, синхронизација позоришне представе);
- омогућавају сарадњу, умрежавање, копродукцију, гостовања у земљи и региону (земљама матицама) – професионално стваралаштво као репрезентативно и за мањине и за већинско становништво и као и пројекти који пружају могућност за сарадњу и презентовање културне сцене Србије.

Дакле, није реч само о постојању могућности за доступност културних садржаја на језицима мањина или мањинских на већински, већ је та могућност приоритет и циљ конкурсне процедуре.

Примери статистике конкурса за културне делатности националних мањина, из последњег извештајног периода од 2013-2015. године, показују неколико важних чињеница које не иду у прилог мерењу испуњености преузетих обавеза на основу броја пројеката или изостанка пројеката који се баве конкретно и само очувањем језичке посебности сваке националне мањине понаособ.

Наиме, поједине националне мањине имају дугу традицију неговања одређене области стваралаштва и у складу са тим користе услове који су обезбеђени. Тако, на пример, мађарска национална мањина генерацијама негује позоришно стваралаштво, што показује континуитет у пројектима у области позоришта, али и број професионалних и успешних кадрова; током 2014. године 6 пројеката од укупно подржаних 20 се односило на позориште, док је 2015. било њих 5 од укупно 18. У вези са тим је и податак да мађарска, као и румунска и словачка национална мањина у Републици Србији имају развијену професионалну сцену на матерњем језику.

Сличан пример је и у области књижевности. Када говоримо о издавачкој делатности, у тој области предњаче припадници бугарске и македонске националне мањине. Наиме, у просеку 2 од 5 подржаних пројеката ових мањина тичу се издавачке делатности. С друге стране, бошњачка национална мањина свој језик чува кроз књижевне манифестације као што су то Књижевни сусрети писаца националних мањина у Србији, у организацији Народне

библиотеке "Доситеј Обрадовић" из Новог Пазара, или Санџачки књижевни сусрети САКС, у организацији Националног савета бошњачке националне мањине.

Не постоји „правило“ по ком би требало као један од стратешких циљева поставити развој позоришне уметности, а по аналогији ни било које друге области стваралаштва, јер би то било неаргументовано и присилно наметање правца развоја једне области стваралаштва. Подсећамо да су, у складу са законом, национални савети националних мањина надлежни за дефинисање и спровођење културне политике једне мањине, те би се било каквим наметањем приоритета задирало у њихову самоуправу.

Када је реч о подршци преводима, надсинхронизацији и титловању превода, као што је напред наведено, у условима конкурса Министарства културе и информисања се ово наводи као један од приоритета за финансирање. До сада на конкурсима није било довољно пројеката ове врсте, чему узроци могу бити разноврсни. Пројекти се често планирају и реализују без шире перцепције о значају превођења садржаја, у контексту доступности широј публици. Управо стога се значај придаје умрежавању различитих актера приликом планирања и реализације програма у култури, као још један од приоритета за финансирање. Умрежавање различитих актера са различитих територија могло би да допринесе већој употреби мањинских језика на територијама у којима нису у традиционалној употреби.

Поред наведеног, потребно је истаћи сличност појединих језика који припадају говорном подручју бивше Југославије, односно могућност разумевања и без превода, што може бити разлог за неактивност на овом пољу, а да би се избегао још један од додатних трошкова реализације пројекта.

Када је реч о аудиовизуелној продукцији, познато је да она спада у сферу креативних индустрија, те је самим тим тржишно оријентисана. Управо у тој чињеници види се потенцијални разлог за изостанак већег броја превода на мањинске језике. Пример за то представљају преводи филмова које је Министарство културе и информисања финансијски подржало, а који су рађени углавном у циљу гостовања на фестивалима или другим догађајима у земљама матицама.

Добро је истаћи да се, у оквиру Конкурса за превођење репрезентативних дела аутора из Србије на стране језике, субвенционишу страни издавачи за превођење на језик државе из које националне мањине потичу.

Када је реч о ромском језику, подржан је између осталог пројекат Ромско-српски речник књажевачког гурбетског говора, чији су аутори професионални лингвисти.

Да би се говорницима мањинских језика у званичним установама културе, у јединицама локалне самоуправе у којима традиционално живе, обезбедили програми који задовољавају њихове потребе, извршена је допуна Закона о заштити права и слобода националних мањина. Изменама у члану 12⁷⁵ овог закона обезбедиће се неговање мањинских

---

⁷⁵Члан 12, Установе културе чији је оснивач јединица локалне самоуправе која се у смислу закона којим се уређује локална самоуправа сматра национално мешовитом јединицом локалне самоуправе, својим програмима рада обезбедиће садржаје, мере, активности или

језика у оквирима редовних програма рада установа културе чији је основач локална самоуправа.

Подећамо и да се из јавних средстава формирају установе културе (као што су позоришта или заводи за културу) чија је једна од примарних делатности неговање језика и дела насталих на мањинским језицима.

Из наведених чињеница мишљења смо да у Републици Србији постоје услови за употребу и очување мањинских језика у културним активностима.

Учешће националних мањина у спровођењу Повеље

Став 35.

Комитет експерата истиче да надлежни органи Србије све више очекују од националних савета националних мањина да сnose одговорност за спровођење задатака Повеље. Док је овај приступ у складу са сврхом ових органа и као такав похвалан за учешће мањина, савети не могу да буду одговорни за неуспех у спровођењу одређених задатака. У периодичном извештају Србије, међутим, наводи се неколико пута да одређени задаци нису спроведени због тога што дати савет није преузео никакву иницијативу. Осим чињенице да надлежни органи Србије имају општу одговорност за спровођење обавеза из Повеље, такође треба имати на уму да национални савети националних мањина нису довољно финансирани и нису у стању да у потпуности изврше своју надлежност. Комитет експерата верује да надлежни органи Србије треба да наставе да оснажују националне савете националних мањина како би они постали ефикасни партнери у спровођењу Повеље. Овај процес треба да иде заједно са значајним јачањем њихових буџетских капацитета као и редовним смерницама и подстицајима у вези са релевантном акцијом. Усвајање заједничких акционих планова заснованих на Повељи може бити ефикасан начин институционализовања сарадње на спровођењу Повеље. Комитет експерата поздравља намеру надлежних органа Србије да узме у обзир проширење финансијских подршке за националне савете националних мањина како би им омогућили ефикасније спровођење њихових задатака.

Власти Републике Србије истичу да су законским утврђивањем овлашћења националних савета, они постали кључни партнер државе у спровођењу мањинске политике. У погледу налаза Комитета експерата да „савети не могу да буду одговорни за неуспех у спровођењу одређених задатака“, власти Републике Србије указују да су национални савети искључиво одговорни за задатке који су им дати у мандат. За реализацију законом утврђених надлежности и задатака национални савети су, од 2013. године, из јавних средстава добили

манифестацијекојима се чува и промовише културни идентитет и традиција националних мањина традиционално настањених на њеној територији.“

преко 15 милиона еура. Обавеза државе је да обезбеди транспарентност потрошње и ефеката тих средстава. Органи Републике Србије подстичу националне савете на сарадњу, али их подсећају и на обавезу вршења законом утврђених овлашћења, а у погледу којих се и финансира њихов рад.

Примера ради, због неизвршавања надлежности националног савета албанске националне мањине, није било могуће реализовати Меморандумом о сарадњи у области издавања уџбеника на албанском језику и писму, који је потписан 2016. године. Меморандум је потписан између Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Завода за уџбенике и Националног савета албанске националне мањине, и њиме је планиран превод на албански језик и штампање 35 наслова, који су претходно одобрени на српском језику и 8 наслова који се припремају изворно на албанском језику. Наведена активност није реализована јер Национални савет албанске националне мањине није благовремено Заводу за уџбенике доставио имена преводилаца и лектора за оне наслове који се преводе на албански (35), за шта је рок био 7 дана по потписивању. Завод за уџбенике је био спреман да прихвати и ангажује преводиоце и лекторе и после истека предвиђеног рока, али предлог од стране Националног савета албанске националне мањине никада није достављен.

Подсећамо да Влада Републике Србије, преко Канцеларије за људска и мањинска права, обезбеђујестабилно финансирање рада националних савета. И поред мера фискалне консолидације средства за финансирање рада националних савета нису смањивана. Доња табела садржи податке о расподели динарских средстава за рад националних савета националних мањина из буџета Републике Србије у периоду 2013-2018. године.

Национални савети	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Национални савет албанске националне мањине	13.233.963,00	13.233.963,00	12.491.000,00	13.152.600,00	13.226.019,00	13.226.019,00
Национални савет ашкалијске националне мањине	3.834.517,00	3.834.517,00	3.599.660,00	3.599.660,00	3.696.225,00	3.696.225,00
Национални савет бошњачке националне мањине	24.851.206,00	24.851.206,00	26.256.638,00	26.564.392,00	27.828.583,00	27.828.583,00

Национални савет бугарске националне мањине	8.512.506,00	8.512.506,00	7.761.553,00	7.715.875,00	7.643.683,00	7.643.683,00
Национални савет буњевачке националне мањине	6.014.169,00	6.014.169,00	6.972.774,00	7.011.328,00	7.141.540,00	7.141.540,00
Национални савет влашке националне мањине	7.749.279,00	7.749.279,00	7.378.940,00	7.545.497,00	7.757.459,00	7.757.459,00
Национални савет грчке националне мањине	3.867.530,00	3.867.530,00	3.572.471,00	3.572.471,00	3.572.471,00	3.572.471,00
Национални савет египатске националне мањине	3.851.029,00	3.851.029,00	3.699.266,00	3.683.326,00	3.683.326,00	3.683.326,00
Савез јеврејских општина Србије	4.039.787,00	4.039.787,00	3.615.862,00	3.776.620,00	3.616.063,00	3.616.063,00
Национални савет мађарске националне мањине	61.384.884,00	61.384.884,00	61.422.735,00	60.822.882,00	59.438.983,00	59.438.983,00
Национални савет македонске националне мањине	6.678.437,00	6.678.437,00	7.029.376,00	7.021.022,00	6.952.728,00	6.952.728,00
Национални савет немачке националне мањине	4.430.358,00	4.430.358,00	4.092.021,00	4.090.989,00	3.963.046,00	3.963.046,00
Национални савет ромске националне мањине	22.200.078,00	22.200.078,00	22.092.023,00	22.159.688,00	22.122.634,00	22.122.634,00

Национални савет румунске националне мањине	14.515.839,00	14.515.839,00	13.651.862,00	13.281.805,00	14.160.015,00	14.160.015,00
Национални савет русинске националне мањине	8.708.259,00	8.708.259,00	9.339.131,00	9.228.042,00	9.033.971,00	9.033.971,00
Национални савет словачке националне мањине	18.271.250,00	18.271.250,00	18.629.439,00	18.387.692,00	17.778.529,00	17.778.529,00
Национални савет словеначке националне мањине	4.836.680,00	4.836.680,00	3.942.456,00	4.081.792,00	4.095.241,00	4.095.241,00
Национални савет украјинске националне мањине	5.014.076,00	5.014.076,00	4.626.892,00	4.617.148,00	4.601.055,00	4.601.055,00
Национални савет хрватске националне мањине	13.324.549,00	13.324.549,00	13.115.041,00	12.976.524,00	12.975.990,00	12.975.990,00
Национални савет чешке националне мањине	4.681.604,00	4.681.604,00	4.039.750,00	4.039.538,00	4.037.175,00	4.037.175,00
Национални савет црногорске националне мањине			7.671.110,00	7.671.109,00	7.675.264,00	7.675.264,00
Укупно	240.000.000,00	240.000.000,00	245.000.000,00	245.000.000,00	245.000.000,00	245.000.000,00

Средства за финансирање делатности националних савета која се обезбеђују у буџету аутономне покрајине распоређују се националним саветима који имају седиште на територији аутономне покрајине, уз услов да број припадника националне мањине коју они представљају на територији АП Војводине, чини више од половине укупног броја припадника те националне мањине у Републици Србији или је њихов број већи од 10.000, према званичним подацима Републичког завода за статистику. Национални савети који имају седиште на територији АП Војводине, али не испуњавају наведене услове имају право на доделу средстава, у висини од

по највише 1 % утврђених буџетских средстава. Доња табела садржи податке о укупној расподели средстава за рад националних савета националних мањина из буџета АП Војводине у периоду 2013-2018. године.

Национални савети	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Национални савет ашкалијске националне мањине	550.000,00	550.000,00	600.000,00	472.140,00	100.000,00	100.000,00
Национални савет буњевачке националне мањине	2.428.768,41	2.450.000,00	2.556.000,00	2.382.747,00	2.481.260,00	2.480.612,00
Национални савет грчке националне мањине	550.000,00	550.000,00	600.000,00	472.140,00	50.000,00	50.000,00
Национални савет египатске националне мањине	550.000,00	550.000,00	600.000,00	472.140,00	100.000,00	100.000,00
Национални савет мађарске националне мањине	23.790.962,13	23.852.000,00	25.644.000,00	23.677.146,00	24.349.004,00	24.423.964,00
Национални савет македонске националне мањине	2.456.595,12	2.538.000,00	2.536.000,00	2.319.505,00	2.438.340,00	2.456.220,00
Национални савет немачке националне мањине	1.819.575,11	1.882.000,00	1.816.000,00	1.776.400,00	1.807.084,00	1.787.884,00
Национални савет ромске националне мањине				3.722.116,00	3.719.928,00	3.802.832,00
Национални савет румунске националне мањине	4.870.323,66	4.784.000,00	4.840.000,00	4.860.078,00	4.942.824,00	4.636.376,00
Национални савет	3.236.113,95	3.190.000,00	3.204.000,00	3.130.465,00	3.185.804,00	3.244.592,00

русинске националне мањине						
Национални савет словачке националне мањине	6.636.922,45	6.528.000,00	6.816.000,00	6.663.356,00	6.635.876,00	6.779.072,00
Национални савет украјинске националне мањине	1.954.287,24	1.954.000,00	1.944.000,00	1.789.304,00	1.821.564,00	1.823.120,00
Национални савет хрватске националне мањине	4.230.287,33	4.250.000,00	4.400.000,00	4.053.514,00	4.151.996,00	4.124.264,00
Национални савет црногорске националне мањине			2.540.000,00	2.447.734,00	2.502.840,00	2.490.132,00
Национални савет чешке националне мањине	1.926.164,59	1.922.000,00	1.904.000,00	1.761.215,00	1.813.480,00	1.800.932,00
Укупно	55.000.000,00	55.000.000,00	60.000.000,00	60.000.000,00	60.100.000,00	60.100.000,00

Нови закони који се односе на националне мањине и мањинске језике

Став 37.

Комитет експерата је свестан да ће Закон о заштити права и слобода националних мањина, Закон о службеној употреби језика и писама и Закон о Националним саветима националних мањина бити измењени и допуњени касније у 2018. години. Међутим, Комитет експерата није добио нацрт измена и допуна пре усвајања овог евалуационог извештаја и зато није у позицији да их у овој фази коментарише.

Народна скупштина Републике Србије је 20. јуна 2018. године усвојила Закон о изменама и допунама Закона о заштити права и слобода националних мањина („Службени гласник РС“, број 47/18) и Закон о изменама и допунама Закона о матичним књигама („Службени гласник РС“, број 20/2009, 145/2014 и 47/2018).

Оба закона су донета у широком инклузивном процесу са укључивањем свих заинтересованих субјеката како би својим предлозима и сугестијама допринели унапређењу текста нацрта ових закона. Организовани су и округли столови уз учешће представника

националних савета националних мањина, невладиних организација, надлежних државних органа, као и стручне јавности.

Пре усвајања Закона о изменама и допунама Закона о заштити права и слобода националних мањина, спроведена је јавна расправа о нацрту закона која је била доступна на интернет порталима Министарства, еУправе, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом, а спроведена је и TAIEХ експертска мисија од 31. јула до 3. августа 2017. године у циљу израде експертске анализе текста нацрта поменутог закона.

Изменама и допунама овог закона, пре свега, уређује се право на упис података о националној припадности – припадника националних мањина, у јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података, у складу са уставним принципом слободног изражавања националне припадности, што је изискивало да се приступи изменама и допунама Закона о матичним књигама ради уређења начина уписа податка о националној припадности у матичну књигу рођених и такође, изменама и допунама овог закона биће створена основа за прописивање афирмативних мера за националне мањине, кроз увођење одредаба у посебним законима којима се уређује радно-правни статус запослених у јавном сектору, које ће омогућити давање предности националним мањинама при запошљавању/отпуштању при истим условима, а до постизања одговарајуће структуре запослених у јавном сектору на свим нивоима територијалне организације, прописане афирмативне мере за националне мањине, кроз увођење одредаба у посебним законима којима се уређују радно-правни статус запослених у јавном сектору, које ће омогућити давање предности националним мањинама при запошљавању/отпуштању при истим условима на свим нивоима власти на текст поменутог закона израђена је експертска анализа Европске комисије.

Законом о изменама и допунама Закона о матичним књигама, између осталог, уређено је питање уписа података о националној припадности у матичну књигу рођених.

Народна скупштина Републике Србије је 20. јуна 2018. године усвојила Закон о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 47/18 и 48/18).

Измене овог закона се односе, пре свега, на преузимање одређених решења из Закона о заштити права и слобода националних мањина да би се обезбедила конзистентност и јединство правног поретка и међусобна усаглашеност ова два закона. Изменама се прописује да се у насељеним местима у јединицама локалне самоуправе, чија је територија одређена у складу са законом којим се уређује територијална организација Републике Србије, у којима проценат припадника одређене националне мањине у укупном броју становника на територији насељеног места достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва, имена органа који врше јавна овлашћења, назив јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују се и на језику дотичне националне мањине, према њеној традицији и правопису, и у случају да језик те националне мањине није у службеној употреби на територији јединице локалне самоуправе, као и да скупштина јединице локалне самоуправе утврђује

статутом насељена места, уз претходно прибављено мишљење Националног савета националне мањине.

Предвиђена је и обавеза уређивања питања објављивања прописа на језицима националних мањина која произилази из Закона о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима.

Народна скупштина Републике Србије је 20. јуна 2018. године усвојила и Закон о изменама и допунама Закона о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС“, број 47/18). Усвајању закона претходио је веома широки инклузивни и консултативни процес израде текста нацрта овог закона.

Уз подршку Мисије ОЕБС у Републици Србији, спроведен је поступак јавних консултација о радном тексту Нацрта закона о изменама и допунама Закона о националним саветима националних мањина, у циљу широке дискусије и размене сугестија. У оквиру јавних консултација одржано је шест округлих столова и то 29. новембра 2017. године у Новом Саду, 4. децембра 2017. године у Новом Пазару, 5. децембра 2017. године у Бујановцу, 7. децембра 2017. године у Петровцу на Млави, 15. децембра 2017. године Суботици и 18. децембра 2017. године у Београду, на којима су у сам процес припреме овог прописа укључени представници релевантних државних органа, националних савета националних мањина, организација цивилног друштва, представници стручне јавности, међународне заједнице и друге заинтересоване стране.

Узети су у разматрање сви предлози и сугестије изнете и писмено достављене у поступку јавних консултација на Нацрт овог закона. Радни текст Нацрта закона о изменама и допунама Закона о националним саветима националних мањина достављен је Савету Европе у циљу израде експертске анализе поменутог текста Закона. Наиме, у оквиру Програма ТАПА - Хоризонтални програм сарадње за западни Балкан и Турску обезбеђена је израда експертске анализе Нацрта овог закона у циљу израде што квалитетнијег текста закона.

Измене и допуне овог закона припремљене су у складу са анализама и закључцима Радне групе (узимајући у обзир Одлуку Уставног суда из јануара 2014. године) и односе се на јасно дефинисање овлашћења националних савета, смањење прекомерне политизације и питања која се односе на финансирање националних савета националних мањина уз уважавање препорука које су дате у Трећем мишљењу Саветодавног комитета Савета Европе и експертским мишљењима Европске комисије.

Народна скупштина Републике Србије је 20. јуна 2018. године усвојила Закон о изменама и допунама Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 47/18). Изменама и допунама овог закона предвиђена је обавеза јединице локалне самоуправе на чијем подручју је у службеној употреби језик националне мањине, да у поступку промене назива улица, тргова, градских четврти, заселака и других делова насељених места прибави и мишљење Савета за међунационалне односе, што је новина у Закону и што, у овом поступку, представља услов за одлучивање. То истовремено представља начин да се обезбеди спровођење обавезе ових

јединица локалне самоуправе да образују наведено тело, посебно имајући у виду да важећим законом нису предвиђене мере које би биле предузете против јединица локалне самоуправе које не поступају у складу са обавезом утврђеном у члану 98. овог Закона.

Такође, предвиђено је да Министарство државне управе и локалне самоуправе врши надзор над његовом применом, пре свега, кроз обавезу достављања мишљења Министарству о усклађености статута јединица локалне самоуправе са законом, а онда и у сваком појединачном случају када Министарство даје сагласност на предлоге јединица локалне самоуправе за промене назива улица, тргова итд.

1.2. Ситуација појединачних регионалних или мањинских језика у Србији

Став 38.

Настава на албанском (што је покривено Деловима II и III Повеље) остаје доступна у предшколском, основном као и у техничком и стручном образовању и васпитању. Број уџбеника који су доступни за наставу на албанском се повећао, али су пријављени проблеми који се тичу дужине трајања процедуре увоза. Језик није присутан за образовање одраслих нити за наставак образовања. Универзитет у Београду нуди курс за студирање албанског језика. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче албанског језика. Званично, могуће је користити албански језик на суду. Исти закључак се може извести и за усмено и писмено коришћење језика у управним органима. Двојезични документи доступни су општини Прешево. Употреба презимена је обезбеђена као и двојезични изводи из матичне књиге рођених. Међутим, према извештајима, у бројним случајевима, надлежни органи не консултују родитеље у вези са ортографијом имена. Након приватизације, две јавне медијске куће сада емитују садржаје на албанском језику. Штавише, бројне приватне медијске куће опслужују територију где се користи албански језик. Што се тиче културних активности и садржаја, програма суфинансирања као и програме подршке засноване на надметању успостављају надлежни органи. Прекограничне активности којима се промовише албански језик организују се једино на локалном нивоу.

Процедура одобравања уџбеника на језицима националних мањина прописана је Законом о уџбеницима („Службени гласник РС“, бр. 27/2018). У складу са законом, увоз уџбеника из стране државе не подразумева да ће увезени уџбеници бити директно доступни родитељима односно ученицима, без спровођења законом прописане процедуре одобравања. На ову обавезу власти Републике Србије су више пута указивале албанском националном савету. Поштовање Законом утврђених процедура допринело би и ефикасности самог поступка одобравања.

Власти Републике Србије су више пута подсећале да се према Закону о уџбеницима, уџбеником на језику и писму националне мањине сматра:

- уџбеник који је издат на територији Републике Србије;
- уџбеник који је превод уџбеника одобреног на српском језику;
- додатак уз уџбеник који се користи за реализацију прилагођеног дела наставног програма за предмете од значаја за националну мањину и
- уџбеник на језику и писму националне мањине издат у иностраној држави који је одобрен у складу са тим законом.

Сваки уџбеник намењен говорницима мањинског језика пролази процедуру одобравања у Министарству просвете, науке и технолошког развоја, што значи и уџбеник на језику и писму албанске националне мањине увезен из стране државе. Ниједан уџбеник увезен из стране државе не може се увести у школе без спровођења прописане процедуре одобравања.

Ради сагледавања укупног контекста, на овом месту подсећамо и на одговор власти Републике Србије дате уз став 35 Извештаја Комитета експерата, који се односи на превод уџбеника на албански језик.

Не стоје наводи Комитета експерата да Универзитет у Београду нуди курс за студирање албанског језика. На Филолошком факултету у Београду постоји Катедра за албанологију на којој се албански језик, у оквиру основних академских студија, изучава у трајању од четири године.

Регистрација имена на језицима националних мањина

Припадници националних мањина имају право да приликом уписа детета у матичне књиге дете буде уписано на језику и писму националне мањине. Ово право обезбеђено је на целој територији Републике Србије, без обзира да ли је у локалној самоуправи уведен у службену употребу мањински језик и писмо. У остваривању овог права нема већих сметњи о чему сведочи чињеница да Управном инспекторату који врши надзор над применом Закона о матичним књигама, у извештајном периоду, нису поднете притужбе припадника националних мањина у вези са могућношћу остваривања тог права.

Ради ефикаснијег остваривања овог права у пракси континуирано се спроводе обуке лица која воде матичне књиге. Тиме се обезбеђује доследно спровођење законских одредби које дају могућност да се лична имена уписују у одговарајуће евиденције на мањинским језицима и писмима. У 2015. години одржане су обуке матичара и заменика матичара који воде матичне књиге у свим органима управе којима су поверени послови матичних књига. Организовано је укупно осам обука (у Нишу, Београду, Пироту, Златибору, Новом Саду и Суботици) на којима је присуствовало укупно 335 матичара и заменика матичара. Истоветне обуке су одржане и током 2016. године.

Детаљније информације о мерама које су власти Републике Србије спровеле у вези с овим ставом, садржане су у одговору на став 20. Извештаја Комитета експерата.

Став 39.

Настава на босанском (покривена Деловима II и III) делимично је обезбеђена у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању. Број ученика који похађају наставу на босанском језику у гимназијама у Сјеници и Тутину значајно је порастао. Босански језик не постоји у техничком и стручном образовању, нити у образовању одраслих. Број уџбеника који су у понуди за наставу на босанском језику је порастао. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче босанског језика. Званично, могуће је користити босански језик на суду и у локалним надлежним органа. У општинама Нови Пазар и Сјеница, називи установа, имена улица и насеља такође су исписани на босанском језику. Употреба личних имена на босанском језику је званично обезбеђена. Личне карте на латиничном писму такође се издају. Јавни медијски сервис не нуде телевизију или радио на босанском језику. Након приватизације, две приватне медијске куће сада емитују садржаје на босанском језику. Србија и Босна и Херцеговина су 2010. године потписале споразум о образовању, култури и спорту. Међутим, нису добијене информације о примени овог споразума током извештајног периода.

Имајући у виду да се извештајни период којим је обухваћен Четврти периодични извештај о спровођењу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима односи на 2013, 2014 и 2015. годину, у њему нису наведени подаци за каснији период.

Овом приликом истичемо да је од школске 2017/2018. године уведено образовање на босанском језику у техничким и стручним школама, те да наставу на босанском језику похађа 674 ученика. Детаљније информације о организовању наставе на босанском језику у средњим техничким и стручним школама биће изложене у наредном периодичном извештају Републике Србије.

Према Закону о образовању одраслих ("Службени гласник РС", број 55/2013), образовање одраслих припадника националне мањине остварује се и на матерњем језику, односно двојезично, ако се за то определи приликом уписа у програм најмање 50% полазника или кандидата.

Образовање одраслих на босанском језику није организовано због тога што није било поднесених захтева припадника бошњачке националне мањине, иако су власти Републике Србије обезбедиле услове за образовање одраслих припадника бошњачке националне мањине.

Став 44.

Двојезично образовање на немачком језику (покривено Делом II) заједно са српским или мађарским доступно је у предшколском образовању (Нови Сад, Суботица), основном образовању (Суботица) и средњем образовању (Нови Сад, Ниш). Од септембра 2018. године, двојезично предшколско образовање биће доступно и у Сомбору. Потражња за двојезичним образовањем постоји у још општина, посебно у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сремској Митровици, Сремским Карловцима и Зрењанину. Немачки се такође учи и као први или други страни језик. РТВ Војводина је 2016. покренула радио програм на немачком језику који траје 30 минута недељно, а намерава и да почне са емитовањем телевизијског програма на немачком од септембра 2018. Међутим, немачки програм на Радио Суботици је прекинут 2015. године због приватизације радио станице и још увек није успостављен. Национални савет немачке националне мањине увиђа потребу за емитовањем приватних радио програма на немачком језику у Суботици, Апатину, Кикинди и Зрењанину. Што се тиче штампаних медија на немачком језику, постоје двачасописа (Fenster, Guck mal) али они је објављују само на годишњем нивоу због мањка стабилног финансирања. Према томе, Национални савет немачке националне мањине је предложио редовно објављивање електронских новина на немачком језику. Локална удружења мањина организују културне активности на немачком језику.

Нова понуда радио програма на немачком језику Радио Телевизије Војводине (РТВ), емисија „Немачки минути -*Deutsche Minuten*“, адекватно надомешћује претходну понуду Радио Суботице. Понуда садржаја је повећана, у смислу тога да програм РТВ-а на немачком језику траје пола сата недељно и, за разлику од Радио Суботице који је локална станица, доступан је говорницима немачког језика на целој територији АП Војводине. Информативно пропагандни центар Кула, и након приватизације, наставио је да емитује пола сата месечно програма на немачком језику.

Став 45.

Предшколско, основно и средње образовање и васпитање доступно је на мађарском језику (покривено Деловима II и III). Нови програми су покренути 2016. године у области образовања одраслих; међутим, број уписаних полазника и даље је мали. Пријемни испит за Правни факултет Универзитета у Новом Саду и даље не постоји на мађарском језику. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче мађарског језика. Званично, могуће је користити мађарски језик на суду, међутим, није било пријављених случајева у којима се мађарски језик користио. Национални савет мађарске националне мањине нуди превод званичних докумената за упис у школу о сопственом трошку, уколико локални или национални надлежни органи то не обезбеде. У јединицама локалне самоуправе где је мађарски у званичној

употреби називи установа, имена улица и насеља исписани су двојезично. РТВ Војводина емитује садржаје на мађарском језику. Након приватизације, неки приватни сервиси су наставили са емитовањем садржаја на мађарском језику преко финансирања Националног савета мађарске националне мањине и финансирања из иностранства. Превод различитих књижевних дела на мађарски суфинансирају надлежни органи. На основу споразума Србије и Мађарске о заштити права мањина у обе земље, Међувладина заједничка комисија за мањине редовно се састаје и усваја препоруке за две владе.

Комитет констатује да пријемни испит за Правни факултет Универзитета у Новом Саду и даље не постоји на мађарском језику, па власти Републике Србије напомињу да је Апелациони суд у Новом Саду обавезао Правни факултет да пријемни испит организује и на језицима националних мањина у школској 2018/19. години. О овој чињеници Република Србија ће известити у наредном периодичном извештају.

Став 47.

Током извештајног периода, употреба ромског језика (покривен Деловима II и III) у предшколском образовању и васпитању је прекинута. Ромски језик се учи у основним школама. Нови уџбеници за други и трећи разред основне школе тек треба да се штампају. Начињени су кораци у области обуке наставника основне школе. Поред Војводине, настава ромског језика са елементима националне културе недавно је уведена и као изборни предмет у одређеном броју основних школа у централној Србији. Ромски језик не постоји у средњем образовању нити у образовању одраслих. У вишем образовању, ромски језик постоји на Филолошком факултету Универзитета у Београду, иако не као засебан предмет. У основним школама, наставни план и програм омогућава наставу историје и културе која се тиче ромског језика. Што се тиче кривичних поступака, спорадични случајеви су пријављени у којима је коришћен ромски језик од стране оптужених. Упркос завршене стандардизације језика, правни текстови нису преведени на ромски језик. Административни обрасци постоје на ромском језику. Међутим, нема напретка по питању употребе ромског језика у надлежним органима, управни органи не издају званична документа на ромском језику. Не постоје недељне или дневне новине на ромском језику, иако постоје периодична издања. РТВ Војводина нуди радио и ТВ програме на ромском језику који су доступни у Војводини. У централној Србији, приватне радио станице емитују садржаје на ромском.

У вези са употребом ромског језика у предшколском образовању, скрећемо пажњу да она „није прекинута“, већ се за васпитни рад није изјаснио довољан број родитеља.

Наиме, према Закону о предшколском васпитању и образовању ("Службени гласник РС", бр. 18/2010, 101/2017 и 113/2017 - др. закон), за припаднике националне мањине васпитно-образовни рад остварује се на језику националне мањине, а може да се остварује и двојезично на језику националне мањине и на српском језику, ако се за то определи најмање 50% родитеља, односно другог законског заступника деце. Статутом предшколске установе утврђује се језик на којем се остварује васпитно-образовни рад, а предшколским програмом утврђује се начин остваривања. Уколико се за васпитно-образовни рад на језику националне мањине не изјасни довољан број родитеља, установа није у законској обавези да организује васпитни рад на језику националне мањине.

Власти Републике Србије створиле су законски основ за коришћење овог права, а поред тога за припаднике ромске националне мањине обезбеђена је додатна подршка како би се ово право користило у пракси. У активностима на припреми деце и родитеља за упис у предшколске установе 37 педагошких асистената има значајну улогу. До сада је уз њихову подршку у предшколске установе уписано 1.300 деце. У ранијем периоду у довољној мери није посвећивана пажња раном развоју деце, што је за резултат имало велику стопу напуштања школовања. Средствима Буџета Републике Србије, као и донаторским средствима, пружа се континуирана подршка на овом плану.

Имајући у виду положај ромске националне мањине у области образовања, Република Србија је предузела додатне мере кроз ангажовање педагошких асистената. Ангажовање педагошких асистената једна је од најважнијих мера за ефикасно повећање приступа редовном образовању и побољшање образовне перспективе ромске деце. Познавањем ромског језика и располагањем педагошким знањима и вештинама, педагошки асистенти пружају подршку ромским ученицима у савладавању језика и интеграцији у одељење и образовни систем. Осим тога значајна је њихова подршка родитељима и васпитачима. Тренутно, ангажовано је 175 педагошких асистента, који доприносе укључивању и постизању бољих резултата ромских ученика у образовању, а њих 35 пружа подршку деци у предшколским установама. Радна места свих педагошких асистената финансирају се из буџета са националног и локалног нивоа.

Сви педагошки асистенти у циљу стицања сертификата прошли су обуку кроз акредитоване модуле у оквиру Центра за целоживотно учење у Крагујевцу. До сада је сертификате стекао 191 педагошки асистент, а планира се да ће сертификате стећи још 50 нових педагошких асистената који ће бити укључени у образовни систем.

Ради **оспособљавања стручног кадра** за реализацију наставе изборног предмета Ромски језик са елементима националне културе, Министарство просвете, науке и технолошког развоја је у сарадњи са Центром за стално образовање и евалуацију Филолошког факултета Универзитета у Београду и Националним саветом ромске националне мањине организовало једномесечни курс за наставнике ромског језика. Курс

је одржан током јуна и јула 2015. године, на коме је 23 учесника добило сертификате о положеном А1 и А2 нивоу, док је током 2016. године 47 полазника је стекло сертификат о познавању ромског језика и могућност ангажовање у основним школама за реализовање овог изборног предмета. Један од критеријума за учешће на обуци био је завршен факултет или виша школа наставничког/педагошког смера. Током школске 2015/16. године 15 полазника ове обуке ангажовани су као наставници изборног предмета Ромски језик са елементима националне културе у основним школама.

На тај начин створили су се услови за увођење **изборног предмета Ромски језик са елементима националне културе** у основне школе (у АП Војводини је уведен раније). У централној Србији овај процес започео је школске 2015/2016. године, сертификацијом будућих наставника ромског језика коју је покренуло МПНТР и Филолошки факултет Универзитета у Београду. До сада је сертифициковано 54 полазника за реализовање изборног предмета *Ромски језик са елементима националне културе*, а значајан број њих је и ангажован. Током школске 2015/2016. године, изборни предмет *Ромски језик са елементима националне културе* похађало је 1.500 ђака, у школској 2016/2017. години 2.252 ђака у 72 ОШ у Србији. Школске 2017/2018. године је повећан број основних школа, те се изучава у 79 основних школа, а учило га је 2.860 ученика.

Током ове године почела је израда уџбеника за предмет **Ромски језик са елементима националне културе** за прва четири разреда основне школе, тако да су одштампани уџбеници Ромски са националном културом за 1. разред основне школе, Ромски са националном културом – БУКВАР за 2. разред основне школе, а недавно су одобрена четири нова уџбеника: Сликоница, Буквар, Читанка са елементима националне културе - за трећи разред и Читанка са елементима националне културе - за четврти разред.

Сви ови уџбеници су писани на ромском језику, а намењени су ученицима ромске националности који су изразили жељу да уче ромски језик.

У Републици Србији у средњим школама није организована настава на ромском језику. Услови за њено увођење су:

-усвајање наставног плана и програма за предмет Ромски језик са елементима националне културе за средње образовање, који треба да предложи Национални савет ромске националне мањине;

- обезбеђење стручног кадра за извођење;

- обезбеђен извор финансирања наставе, с обзиром да средња школа (гимназија, техничка/стручна средња школа) није обавезна.

Имајући у виду да недовољан број деце ромске националности похађа средњу школу и да је велики постотак осипања током школовања, држава системски реализује програм афирмативних мера уписа припадника ромске националне мањине у средњошколске установе са циљем да се стимулише наставак њиховог школовања. Од

почетка примене мера афирмативне акције уписано је 6.104 средњошколаца (55% девојчице) који припадају ромској националној мањини. Овим мерама у 2017/2018. години уписано је 1.969 ученика у средње школе. Из средстава Буџета Републике Србије отпочела је исплата новчаних стипендија за средњошколце, припаднике ромске националне мањине.

У оквиру пројекта ИПА 2012 *Европска подршка за инклузију Рома – овде смо заједно* посебна пажња посвећена је спречавању напуштања школовања међу средњошколцима, те се ученицима пружа и менторска и вршњачка подршка. Кроз пројекат је подржана обука и сертификација 208 ментора који раде са ученицима у средњим школама широм Србије.

Став 49

Предшколско, основно и средње образовање и васпитање доступно је на русинском језику (покривен Деловима II и III). Овај језик не постоји у техничком, стручном образовању као ни у образовању одраслих. У основним школама, наставни план и програм пружа могућност учења историје и културе која се тиче русинског језика. Русински језик је предмет на универзитету. Нису пријављени случајеви употребе русинског језика на суду, исто важи и за употребу русинског језика у управним органима. Комуникација на русинском језику са пружаоцима јавних услуга није могућа. У јединицама локалне самоуправе где је русински језик у званичној употреби, називи установа и насеља изражени су двојезично. РТВ Војводина емитује садржаје на русинском. Након приватизације, број приватних медијских одсека који нуде програме на русинском се смањио. Бројни пројекти су финансирани у области издавачке делатности на русинском језику.

С обзиром да није било заинтересованих ученика ни у једној техничкој и стручној школи који су се изјаснили да желе да се образују на русинском језику, такав вид образовања није организован.

До сада ни Национални савет русинске националне мањине није покретао иницијативе за организовање наставе на русинском језику у техничким и стручним школама на нивоу средњег образовања. Такође није покретао ни предложио државним органима наставне планове и програме за изучавање предмета Русински језик са елементима националне културе на нивоу средњег образовања.

Сагласно Закону о образовању одраслих („Службени гласник РС“, број 55/2013), образовање одраслих се у Републици Србији одвија на српском језику или на мањинском језику, уколико се више од 50% уписаних изјасни за наставу на том језику. До сада се ни у једној школи овај број полазника није изјаснио за наставу на русинском језику.

У извештајном периоду, током поступка приватизације, приватизоване су три радио станице које су емитовале програм на русинском језику: Радио Телевизија Шид, Радио Бачка Топола и Информативно пропагандни центар Кула. У Радио Телевизији Шид троје запослених и даље приређује сат времена недељно колажног програма на русинском. Радио Бачка Топола емитује, као и пре приватизације, 30 минута колажног програма на русинском, док Информативно пропагандни центар Кула емитује 90 минута дневно информативног програма на русинском. Информативно пропагандни центар Кула је 2016. године покренуо и интернет портал са садржајима на русинском језику.

Национални савет русинске националне мањине у Извештају о спровођењу Акционог плана за остваривање права националних мањина наводи да приватизовани локални медији имају обавезу емитовања програма на језику националне мањине у истом обиму као и пре приватизације и да је обим емитовања остао исти.⁷⁶ Имајући у виду наведено, власти Републике Србије стоје на становишту да налаз Комитета експерата из става 64. не би требало узети у обзир приликом формулисања препорука Комитета министара.

II. Коментари на Поглавље 2

Усклађеност Србије са њеним задацима из Европске повеље о регионалним или мањинским језицима и препорукама

2.1. Албански језик

Став 53.

Периодични извештај Србије не садржи податке у вези са реалном употребом албанског језика у судским поступцима током извештајног периода. Према томе, сматра се да су одређени задаци (члан 9 (1) aii, aiii, bii, d) само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о томе да ли се правна документа прихватају на албанском језику (члан 9(2) а), нити да ли локалне филијале државних органа издају документа на овом језику (члан 10(1) с). Према Националном савету албанске националне мањине, албански језик се не користи у јавном емитовању садржаја у централној Србији. Међутим, како је Комитет експерата обавештен током теренске посете, РТВ Војводина такође емитује радио програм на албанском језику, чиме се делимично испуњава члан 11(1) aiii. Како надлежни органи Србије нису пружили информације о спровођењу задатка из члана 12. (1) а, Комитет експерата није у стању да донесе закључак о његовој испуњености. Што се тиче члана 12(1) с, једна књига и

⁷⁶ Извештај о спровођењу АП за остваривање права националних мањина, стр. 34, доступно на <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/21794>

четири филма су преведени на албански, што сада делимично испуњава овај задатак. Што се тиче члана 14.а, слична је ситуација као и у трећем државном извештају, нису достављене информације о примени билатералног споразума из 1988. о сарадњи у култури и образовању који је бивша Југославија закључила са Албанијом.

У извештајном периоду, према подацима Вишег суда у Краљеву, у једном кривичном поступку коришћен је албански језик, у оквиру кога је и поднесак био формулисан на албанском језику. Осим тога, албански језик је коришћен у Основном суду у Прокупљу у једном кривичном поступку и Вишем суду у Новом Саду у једном кривичном поступку.

2.2. Босански језик

Став 54.

Босански језик се користи само у последњој години предшколског образовања и васпитања. Према томе, члан (8) 1 аiii сматра се једини који је делимично испуњен. Комитет експерата није добио информације о употреби босанског језика у техничком и стручном образовању. Према томе, члан 8 (1) div сматра се да није испуњен. Не постоје подаци о реалној употреби босанског језика у судским поступцима. Према томе, релевантни задаци (члан 9 (1) аii, аiii, бii, d) су само формално испуњени. На сличан начин, не постоје информације о томе да ли се правна документа прихватају на босанском језику (члан 9. (2) а), нити да ли државни или локални надлежни органи издају документа на овом језику (члан 10(1) с, 10 (2) d). Ограничен број националних правних текстова је преведен на босански, на основу чега се сматра да је делимично испуњен члан 9(3). Према Националном савету бошњачке националне мањине, босански језик се не користи у јавном емитовању садржаја (члан 11 (1) аiii). Комитет експерата није добио никакве детаљније информације о употреби босанског језика на приватном радију и телевизији (члан 11 (1) бii, сii) и није у могућности да донесе закључак о испуњености ових задатака. Неки аудиовизуални садржаји су произведени на босанском језику; члан 11 (1) d се према томе сматра делимично испуњеним. Нису предузете мере за неговање приступа на босанском језику садржајима произведених на другим језицима; члан 12 (1) с се према томе сматра да није испуњен. Иако национални и локални споразуми о прекограничној сарадњи постоје, нису организоване никакве активности у оквиру њих за промовисање босанског језика. Према томе члан 12 је једино формално испуњен.

Од школске 2017/18. године у техничким и стручним школама 674 ученика наставу похађа на босанском језику.

У погледу судских поступка дајемо следећу статистику:

Судски поступци вођени на босанском језику 2013-2015			
Суд	Место	Врста поступка	Број поступака
Основни суд	Нови Пазар	кривични	10
		парнични	3
Виши суд	Нови Пазар	жалбени	1
		парнични	4
Основни суд	Пријепоље	кривични	78
		парнични	36
Основни суд	Прибој	кривични	1
		парнични	1
Основни суд	Петровац на Млави	кривични	1
Укупан број поступака			135

Комитет експерата у претходном извештају проценио је да члан 11 (1) бii, сii у погледу босанског језика сматра испуњеним. Власти Републике Србије због тога, у Четвртом извештају о примени Повеље, нису представиле информације о стању босанског језика по питању тих обавеза, али су нагласиле да су спремне да их доставе на сваки позив Комитета експерата. Комитет експерата није тражио никакве детаљне информације од надлежних органа поводом питања за која сматра да су недовољно разрађена у самом извештају, у погледу употребе босанског језика на приватном радију и телевизији.

Власти Републике Србије наводе да су током извештајног периода олакшале редовно емитовање радио и телевизијског програма на босанском језику на Радио Корану и ТВ Форуму. Наиме, Министарство културе и информисања суфинансирало је радијски програм Информативног центра Коран, износом од 310.000,00 динара и телевизијски програм Удружења „Форум жена Пријепоља“ укупним износом од 1.166.000,00 динара. Додатно, у извештајном периоду је приватизована ЈП за информисање „Нови Пазар“, регионална телевизија, као и Информативни центар Тутин. РТВ Нови Пазар емитује 14 сати програма на босанском језику, док је Информативни центар Тутин задржао целодневни програм на босанском језику.

Власти Републике Србије указују да је неопходно да се овај коментар узме у обзир и да се налази из става 54. који се односе на члан 11 (1) бii, сii Комитета експерата изоставе приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

2.3. Бугарски језик

Став 55.

Нема информација о настави бугарског језика у техничким и стручним школама (члан 8(1) div) које би омогућиле Комитету експерата да донесе закључак о овом задатку. Што се тиче судских органа, бугарски језик се користи за захтеве и доказе у кривичним поступцима; члан 9 (1) aiii се према томе сматра испуњеним. Како нема података о практичној употреби бугарског језика у грађанским и управним поступцима, члан 9 (1) d сматра се само формално испуњеним. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9 (2) а, 10 (1) с, 10 (2) d и 10 (3) с. Узимајући у обзир постојање јавног радио програма на бугарском језику и недостатак информација о јавном ТВ програму на овом језику, члан 11 (1) aiii је делимично испуњен. Комитет експерата није добио никакве информације о употреби бугарског језика на приватној телевизији (члан 11 (1) cii). Нема аудиовизуалног садржаја који је настао на бугарском језику; чланови 11 (1) d и fii нису испуњени. Иако постоје национални и локални споразуми о прекограничној сарадњи, није било активности на промовисању бугарског језика које су организоване у оквиру њих. Према томе, чланови 7 (1) i и 14 само су формално испуњени.

У школској 2016/17. години 35 ученика похађало је средње стручне школе на бугарском језику, а у школској 2017/18. години 47 ученика учи на бугарском језику у средњем стручном образовању.

Власти Републике Србије указују да члан 11 (1) cii не садржи обавезу државе да обезбеди употребу бугарског, или било ког другог, језика на приватним телевизијама, већ да обезбеди редовно емитовање програма на бугарском језику, до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност у овој области, поштујући принцип независности и аутономности медија. Република Србија то и чини.

У току извештајног периода приватизована је РТВ Цариброд. РТВ Цариброд емитује неколико сати дневно програма на бугарском језику, а количина садржаја повећана је после приватизације због сарадње са бугарским Националним саветом која обухвата размену програмских садржаја и опреме, усавршавање кадрова и заједничке пројекте. Будући да је локална телевизијска станица и након приватизације наставила да редовно емитује програм на бугарском језику, сматрамо да је ова обавеза испуњена.

УЧетвртом извештају о примени Повеље, власти Републике Србије нису излагале информације о стању бугарског језика по питању оних обавеза за које је Комитет експерата у претходним извештајима оценио да су испуњене. Будући да Комитет експерата није тражио никакве детаљне информације у погледу аудиовизуелног садржаја који је настао на бугарском језику, а на основу којих би могао да оцени испуњеност ове

обавезе, власти Републике Србије сматрају да коментар да чланови 11 (1) d и fii нису испуњени није основан. Само у току извештајног периода, Министарство културе и информисања суфинансирало је 7 пројеката производње и дистрибуције аудио и аудиовизуелних радова, као и аудиовизуелне продукције на бугарском језику у укупном износу од 2.250.000,00 динара. Будући да су јавне власти олакшале производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова и примениле постојеће мере финансијске подршке и на аудиовизуелну продукцију на мањинским језицима сматрамо да је ова обавеза испуњена.

2.5. Хрватски језик

Став 56.

Након публикације нових уџбеника на хрватском језику, члан 8(1) civ се сада сматра испуњеним. У високом образовању, хрватски језик је једино заступљен у контексту студија хрватске књижевности на Универзитету у Новом Саду, али не и као универзитетски предмет сам за себе. Према томе, члан 8 (1) eii само је делимично испуњен. Што се тиче судских органа, нема података који би потврдили стварну употребу хрватског језика на суду. Према томе, задаци из чланова 9(1) aii, aiii, bii и 9(1) само су формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9(1) а, 10(1) с и (2) d. Осим тога, доступност приватног радио емитовања на хрватском језику (члан 11(1) bii) је смањена. Нема аудиовизуалног садржаја који се ствара на хрватском језику или који се финансијски подржава; члан 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. Што се тиче прекограничне сарадње, хрватски језик се промовише у области образовања стварањем уџбеника, чиме се испуњава члан 14.а. Међутим, на локалном нивоу, не организују се активности којима се промовише хрватски језик. Према томе, члан 14.b је само формално испуњен.

Лекторат за хрватски језик је успостављен 2018. године на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.

Власти Републике Србије су у Четвртом извештају о примени Повеље нагласиле да неће излагати информације о стању хрватског језика по питању обавеза за које је Комитет експерата у претходним извештајима проценио да их сматра испуњеним, али да су спремне да их доставе на сваки позив Комитета експерата. Коментар да нема аудиовизуалног садржаја који се ствара на хрватском језику или који се финансијски подржава и да због тога члан 11(1) d и 11(1) fii нису испуњени нема основа, нарочито због чињенице да су, у извештајном периоду, јавне власти суфинансирале аудиовизуелне садржаје на хрватском језику. Министарство културе и информисања је, у току извештајног периода, суфинансирало 7 пројеката производње и дистрибуције

аудиовизуелних, као и продукцијских садржаја на хрватском језику у укупном износу од 1.883.000,00 динара. На конкурсима спроведеним у 2018. години, за такве пројекте је додељено укупно 2.800.000 динара. Јавне власти на свим нивоима организовања наставиле су са праксом подршке таквој врсти пројеката и након извештајног периода. Детаљнији подаци о томе биће представљени у следећем периодичном извештају о примени Повеље.

Имајући у виду да налаз Комитета експерата не одговара стварном стању ствари, власти Републике Србије сматрају да би налази из става 54. који се односе на члан 11(1) d и 11(1) fii Комитета експерата требало да буду изостављени приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

2.8. Мађарски језик

Став 57 .

Не постоје подаци којима би се потврдила стварна употреба мађарског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9 (1) aii, aiii и 9 (1) d су само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени чланова 9 (2) а, 10 (1) с (државни органи) и 10 (3) с ((јавне службе). Током теренске посете, Комитет експерата је обавештен да постоји одређено спровођење праксе из члана 10(2)b (комуникација са локалним органима) и 10(2) d (документа локалних органа), који су делимично испуњени. Међутим, у државном извештају Србије наводе се примери који се тичу употребе и усвајања презимена на мађарском језику; члан 19(5) се према томе сматра испуњеним. Укупна доступност приватних радио и приватних телевизијских програма на мађарском језику (члан 11(1) bii, cii) је опала. Што се тиче члана 12(1) с, књижевна дела се преводе на мађарски језик тако да се овај задатак сада сматра делимично испуњен.

Поступци вођени на мађарском језику 2013-2015			
Суд	Место	Врста	Број поступака
Виши суд	Сомбор	кривични	5
Основни суд	Пожаревац	кривични	1
Основни суд	Сента	кривични	167
		парнични	135
		Предмет судске управе	8
Основни суд	Бечеј	кривични	70
		грађански	61
Виши суд	Зрењанин	кривични	15
		грађански	5
Основни суд	Кикинда	кривични	1
		грађански	6

Виши суд	Нови Сад	кривични	47
		грађански	35
Основни суд	Смедерево	грађански	1
Основни суд	Зрењанин	извршни	2
Укупан број поступака			559

2.10. Ромски језик

Став 58.

Употреба ромског језика у предшколском образовању је прекинута, и као резултат тога члан 8(1) аiii није испуњен. У основном образовању (члан 8(1) biv), предмет „Ромски језик са елементима националне културе“ се учи само два сата недељно у разредима од 1. до 8. Нема правних текстова превођених на ромски језик. Као последица тога, члан 9(3) није испуњен. Надлежни органи Србије негују приступ ромском језику за дела која су настала на другим језицима, и тиме се испуњава члан 12(1) с.

У вези са употребом ромског језика у предшколском образовању, још једном скрећемо пажњу да она "није прекинута", већ се за васпитни рад није изјаснио довољан број родитеља, а према Закону о предшколском васпитању и образовању ("Сл. гласник РС", бр. 113/10, 101/17 и 113/17 - др. закон). Власти Републике Србије дале су детаљно образложење кроз коментар на став 47. Извештаја Комитета експерата.

2.11. Румунски језик

Став 59.

Не постоје подаци о стварној употреби румунског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1) су само формално испуњени. На сличан начин, не постоје информације о практичној примени члана 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члана 12(2) b (у вези са локалним органима), d, и 10(3) с (јавне службе). Национални савет румунске националне мањине истакао је током теренске посете да осим употребе двојезичних сертификата у Вршцу, румунски језик се не користи у пракси од стране локалних органа на чијој је територији он у званичној употреби. Осим тога, Комитет експерата је обавештен током теренске посете да постоји само један приватни радио програм на румунском језику и да нема приватног телевизијског програма на овом језику. Као последица тога, члан 11(1) bii је делимично испуњен, а cii није испуњен. Нису креирани аудиовизуални садржаји на румунском језику нити су финансијски подржани. Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени, што се тиче члана 12(1) с филмови се преводе на румунски и овај задатак се стога сматра делимично испуњеним. Што се тиче члана 14 а, мере за промовисање румунског језика у образовању дефинисане су у

оквиру Међувладине заједничке комисије, и тиме се овај задатак испунио. Што се тиче међуграничне сарадње, релевантни локални споразуми постоје, али у оквиру њих нису организоване активности за промовисање румунског језика. Према томе, члан 14 b је само формално испуњен.

Поступци вођени на румунском језику 2013-2015			
Суд	Место	Врста	Број поступака
Основни суд	Пожаревац	кривични	5
Основни суд	Петровац на Млави	кривични	1
		грађански	2
Виши суд	Неготин	кривични	5
Виши суд	Крушевац	кривична	2
Виши суд	Нови Сад	/	1
Укупан број поступака			16

УЧетвртом извештају о примени Повеље власти Републике Србије сунагласиле да неће излагати информације о стању румунског језика по питању обавеза за које је Комитет експерата у претходним извештајима проценио да их сматра испуњеним, али да су спремне да их доставе на сваки позив Комитета експерата. Не може се прихватити као основан коментар да нису креирани аудиовизуални садржаји на румунском језику нити су финансијски подржани и да чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени.

У извештајном периоду јавне власти су суфинансирале аудиовизуелне садржаје на румунском језику. Министарство културе и информисања је, у току извештајног периода, суфинансирало 4 пројекта у укупном износу од 1.478.000,00 динара. Имајући у виду да налаз Комитета експерата не одговара стварном стању ствари, власти Републике Србије сматрају да би налаз из става 59. као и препорука која се односи на члан 11(1) d и 11(1) fii Комитета експерата требало да буде изостављена приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

2.12. Русински језик

Став 60.

Не постоје подаци који би потврдили стварну употребу русинског језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1) aiii и 9(1) d су само формално испуњени. Према Националном савету русинске националне мањине, члан 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члан 10(2) b (који се тиче локалних органа), 10(2) d и 10(3) с (јавне службе) нису спроведени у пракси. Нису креирани аудиовизуални садржаји на русинском језику нити су финансијски подржани. Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. Штавише, што се тиче члана 12(1), он није испуњен нити је обезбеђен приступ

русинском за културне радове који су настали на другим језицима. Што се тиче међуграничне сарадње, релевантни локални споразуми постоје, али у оквиру њих нису организоване активности за промовисање русинског језика. Према томе, члан 14 b је само формално испуњен.

Власти Републике Србије указују да у извештајном периоду није било захтева за суфинансирање пројеката у вези са производњом и дистрибуцијом аудио и аудиовизуелних радова на русинском језику.

2.13. Словачки језик

Став 61.

Техничко и стручно образовање на словачком језику доступно је у неколико школа, и тиме се испуњавају члан 8(1) div. Међутим, не постоје подаци који би потврдили стварну употребу словачког језика на суду. Према томе, задаци из члана 9(1) aii, aiii, bii и 9(1) d су само формално испуњени. На сличан начин, нема информација о практичној примени члана 9 (2)а, 10(1) с (национални органи), члана 10(2) d (локални и регионални органи), и 10(3) с (јавне службе). Што се тиче употребе и усвајања презимена на словачком језику (члан 10(5)), Комитет експерата је добио примере спровођења у пракси: овај задатак је стога испуњен. Нису креирани аудиовизуелни садржаји на словачком језику нити су финансијски подржани; Чланови 11(1) d и 11(1) fii према томе нису испуњени. С друге стране, члан 12(1) b, сматра се испуњен јер је обезбеђен приступ културним радовима на другим језицима који су креирани на словачком.

Према подацима Вишег суда у Новом Саду, у 2015. години коришћен је словачки језик у једном кривичном поступку.

Власти Републике Србије су у Четвртом извештају о примени Повеље нагласиле да неће излагати информације о стању словачког језика по питању обавеза за које је Комитет експерата у претходним извештајима проценио да их сматра испуњеним, али да су спремне да их доставе на сваки позив Комитета експерата.

Министарство културе је у извештајном периоду суфинансирало 4 пројекта аудиовизуелних садржаја на словачком језику и то: пројекат „Звезде сутрашњице“, подносиоца McBoxS doo/TB у износу од 296.060,00 динара; пројекат „Актуелности из Војводине“, подносиоца Асоцијација словачких локалних медија у износу од 520.000,00; пројекат „Учење меког Ф“, подносиоца Асоцијација словачких новинара у износу од 350.000,00 динара, као и пројекат „Актуелности из Војводине“, подносиоца Асоцијација словачких локалних медија у износу од 550.000,00 динара.

Имајући у виду наведено, власти Републике Србије указују да налази и препорука Комитета експерата о примени члана 11(1) d и 11(1) fii на словачки језик, не би требало да буду узете у обзир приликом формулисања препорука Комитета министара.

2.14. Украјински језик

Став 62.

У основном образовању (члан 8(1) biv) предмет „Украјински језик са елементима националне културе“ учи се само два сата недељно за разреде од 1. до 8. Два сата је прекратко време да се доведе до течности на украјинском језику и олакша пренос језика. Нису креирани аудиовизуални садржаји на украјинском језику нити су финансијски подржани (члан 11(1) fii). Због веома ограничене подршке културним активностима на украјинском језику током извештајног периода, члан 12(1) b, сматра се само делимично испуњен. Нису предузимане мере за неговање приступа на украјинском језику радовима који су настали на другима језицима (члан 12(1) c). Што се тиче прекограничне сарадње, постоје релевантни национални споразуми, али нема информација о активностима којима се промовише украјински језик. Према томе, члан 14(a) је само формално испуњен.

Власти Републике Србије указују да у извештајном периоду није било захтева за суфинансирање пројеката у вези са производњом и дистрибуцијом аудио и аудиовизуелних радова на украјинском језику.